

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

UNIVERSITY OF PIRAEUS

Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
στο Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

***ΗΠΑ-ΚΙΝΑ. Ο ανταγωνισμός για την παγκόσμια ηγεμονία και η παράμετρος της
θαλάσσιας ισχύος***

Θεμιστοκλής Ζανίδης

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών
του Πανεπιστημίου Πειραιώς ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στις Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές

Νοέμβριος 2019

Ο Θεμιστοκλής Ζανίδης βεβαιώνω ότι το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην υποβαλλόμενη διπλωματική εργασία είναι αποκλειστικά ατομικό δικό μου. Οποιας πληροφορίες και υλικό που περιέχονται έχουν αντληθεί από άλλες πηγές, έχουν καταλλήλως αναφερθεί στην παρούσα διπλωματική εργασία. Επιπλέον τελώ εν γνώσει ότι σε περίπτωση διαπίστωσης ότι δεν συντρέχουν όσα βεβαιώνονται από μέρους μου, μου αφαιρείται ανά πάσα στιγμή αμέσως ο τίτλος.

Whosoever commands the sea commands the trade; whosoever commands the trade of the world commands the riches of the world, and consequently the world itself.

SIR WALTER RALEIGH, *The History of the World*,

Walter Burre, London, 1614

Περίληψη Εργασίας

Ο στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η διερεύνηση της συγκρουσιακής σχέσης των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής (εφ' εξής ΗΠΑ) και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας (εφ' εξής ΛΔΚ), των δύο ισχυρότερων δυνάμεων της σύγχρονης εποχής. Θα δοθεί έμφαση στον παράγοντα της θαλάσσιας ισχύος καθώς θεωρείται απαραίτητο στοιχείο για την εξασφάλιση παγκόσμιας ηγεμονίας, την οποία κατέχουν οι ΗΠΑ από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου κι αμφισβητεί ολοένα εντονότερα η ΛΔΚ. Κρίνεται επίσης σημαντική για την κατανόηση της παρούσας κατάστασης η σύντομη ιστορική αναδρομή της ανταγωνιστικής σχέσης μεταξύ των δύο δυνάμεων καθώς και η περιγραφή των διαφορετικών κρατικών μοντέλων τους.

Πυλώνας της παρούσας εργασίας αποτελεί φυσικά η Θεωρία Διεθνών Σχέσεων και συγκεκριμένα ο Πολιτικός Ρεαλισμός καθώς αποτέλεσε το ερμηνευτικό εργαλείο για την επεξήγηση των κρατικών συμπεριφορών τόσο των ΗΠΑ όσο και της ΛΔΚ. Στο πλαίσιο της ανωτέρω θεωρίας, στο άναρχο διεθνές σύστημα, τα κράτη ως οι σημαντικότεροι δρώντες, είναι κυρίαρχα και ταυτόχρονα φροντίζουν τα ίδια για την επιβίωσή τους. Επιπροσθέτως, τα κράτη θεωρούνται ορθολογικοί δρώντες καθώς ο τρόπος που λαμβάνουν μια απόφαση επιβάλλει την ανάλυση κόστους-οφέλους, δηλαδή αναλύουν τις διαθέσιμες επιλογές μέσα σε ένα περιβάλλον αβεβαιότητας κι επιλέγουν την βέλτιστη. Θα αναλυθούν λοιπόν κρατικές συμπεριφορές βάσει αυτής της προσέγγισης τόσο σε συστημικό επίπεδο όσο και σε κρατικό και ατομικό. Επιπλέον, θα εξεταστούν οι ισορροπίες με τα κράτη της περιφέρειας της ΝΑ Ασίας, τα οποία φαίνεται να διαδραματίζουν εξίσου σημαντικό ρόλο στην ισορροπία των δύο μεγαλύτερων δυνάμεων της σύγχρονης εποχής.

Abstract

This research report explores the multi-level competition between the United States of America (USA) and the People's Republic of China (PRC), the two most powerful states of the modern world. Emphasis will be placed on marine power as it is considered to be a necessary element for ensuring global hegemony, which has been held by the U.S. since the end of World War II and denies the ever growing China. To better understand the present situation one must provide a brief historical overview of the competitive relationship between the two states as well as a description of the different government models which they have. The theory of realism, in the preparation of this work, was used as an interpretative tool for the explanation of government behaviors in both the USA and the PRC. In the context of the above theory, in an anarchic international system, states as the major actors, are sovereign and simultaneously must fend for themselves in order to survive. Moreover, states are considered to be rational actors as the way they make political decisions based on a cost-benefit analysis, meaning that all of them analyze the available options within an uncertain environment and choose the best. State behaviors are analyzed with the use of this approach. In addition, we will examine the balance among the countries of South-East Asian region, which seems to play an equally important role in the balance of the two largest states in the modern era.

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ θερμά τον επιβλέποντα Καθηγητή μου κ. Ιωάννη Κωνσταντόπουλο για την καθοδήγηση και τις συμβουλές του, κατά τη διάρκεια συγγραφής της διπλωματικής μου εργασίας. Θα ήθελα ακόμη να ευχαριστήσω τα μέλη της Επιτροπής, τον Διευθυντή του Προγράμματος Καθηγητή κ. Αθανάσιο Πλατιά καθώς και τον Αναπληρωτή Καθηγητή κ. Ανδρέα Λιαρόπουλο, για την παρουσία τους κατά την ημέρα παρουσίασης της διπλωματικής μου, αλλά και για τη βοήθεια που μου παρείχαν ως καθηγητές μου κατά τη διάρκεια των σπουδών μου στο συγκεκριμένο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών.

Τέλος, ευχαριστώ θερμά την σύζυγό μου κ. Ερασμία Μητρούσια, προπτυχιακή φοιτήτρια του συγκεκριμένου τμήματος, για την προτροπή της και την υποστήριξή της στην πορεία μου στο ΠΑ.ΠΕΙ. Της αφιερώνω την παρούσα εργασία.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	3
Abstract.....	4
Ευχαριστίες.....	5
Περιεχόμενα.....	6
Συνομογραφίες.....	8
Εισαγωγή	
Εισαγωγή και σκοπός διπλωματικής έρευνας.....	9
Δομή διπλωματικής έρευνας και μεθοδολογία	10
Ερευνητικά Ερωτήματα.....	11
2. Θεωρία	
2.1 Η θέση ενός κράτους στο διεθνές περιβάλλον (ρεαλιστική θεωρία).....	12
2.2 Η άνιση ανάπτυξη των κρατών.....	17
2.3 Η Θαλάσσια Ισχύς ως παράγοντας για την επίτευξη παγκόσμιας ηγεμονίας.....	20
3. Το δίπολο ΗΠΑ-ΛΔΚ	
3.1 ΗΠΑ- Η σύγχρονη ηγεμόνας (θαλασσοκράτειρα).....	23
3.2 ΛΔΚ- Η επέκταση μιας νέας υπερδύναμης.....	26
3.3 Οι δείκτες ισχύος ΗΠΑ-ΛΔΚ- Σύγκριση και τάσεις.....	29
3.4 Η κινεζική θέαση του κόσμου.....	37
3.5 Η αμερικανική θέαση της ΛΔΚ	40
3.6 ΛΔΚ. Σύγχρονα ζητήματα (προκλήσεις) εξωτερικής πολιτικής.....	45
3.7 Οι ΗΠΑ σε θέση άμυνας.....	49
4. Η συγκρουσιακή σχέση ΗΠΑ-ΛΔΚ	
4.1 Η ιστορική προσέγγιση κατά τον Ψυχρό Πόλεμο και η επιδείνωση μεταψυχροπολεμικά.....	53
4.2 Η θέση των άλλων δυνάμεων στον ανταγωνισμό ΗΠΑ-ΛΔΚ για την παγκόσμια ηγεμονία (Ιαπωνία, Ινδία, Β. Κορέα, Ν. Κορέα, Ρωσία, Ε.Ε.).....	58
4.3 Ο θαλάσσιος ανταγωνισμός ΛΔΚ-ΗΠΑ.....	73
4.4 Η περίπλοκη ισορροπία.....	80
Επίλογος	
ΗΠΑ-ΛΔΚ: Η σύγκρουση είναι αναπόφευκτη; Ερωτήματα για περαιτέρω έρευνα.....	84

Βιβλιογραφία-Δικτυογραφία.....92

Συντομογραφίες

AEC ASEAN Economic Community
AIIB Asian Infrastructure and Investment Bank
AFTA ASEAN Free Trade Area
APEC Asia Pacific Economic Corporation
ASEAN Association of Southeast Asian Nations
BRICS Brazil, Russia, India, China, South Africa
Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty
NATO North Atlantic Treaty Organization
Regional Comprehensive Economic Partnership, RCEP
Trans–Pacific Partnership (TPP)
ΑΟΖ Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη
ΕΕ Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΣΣΔ Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών
ΚΚΚ Κομμουνιστικό Κόμμα Κίνας
ΛΑΣ Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός
ΛΚΔ Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας
ΔΝΤ Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΟΗΕ Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΟΣΑ Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΟΣΣ Οργανισμός Συνεργασίας της Σαγκάης
ΠΟΕ Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου
ΠΤ Παγκόσμια Τράπεζα
ΣΑ Συμβούλιο Ασφαλείας

Εισαγωγή και σκοπός της διπλωματικής έρευνας

Το 1945 λήγει επίσημα ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, ο οποίος συντάραξε την ανθρωπότητα, με την ήττα των δυνάμεων του Άξονα. Ο κόσμος πλέον δεν θα θύμιζε σε τίποτα το παρελθόν. Κύρια αιτία αποτέλεσε η οριστική παρακμή των Μεγάλων Ευρωπαϊκών Δυνάμεων που διαφέντευαν τις τύχες του πλανήτη από τον 18ο αιώνα. Το κενό ισχύος καλύφθηκε τάχιστα από δύο μη ευρωπαϊκές δυνάμεις, τις ΗΠΑ και την ΕΣΣΔ. Έκτοτε ο ανταγωνισμός των δύο υπερδυνάμεων, με τα διαφορετικά πολιτικοοικονομικά και κοινωνικά συστήματα, χαρακτήρισε τις Διεθνείς Σχέσεις αλλά και την ανθρωπότητα ποικιλοτρόπως. Ο Ψυχρός Πόλεμος κρατήθηκε σε αυτό το επίπεδο καθώς η πυρηνική ισχύς των δύο υπερδυνάμεων ήταν υπεραρκετή να αφανίσει τον ανθρώπινο πολιτισμό μέχρι την κατάρρευση της ΕΣΣΔ και του ανατολικού συνασπισμού στις αρχές του '90. Το διπολικό σύστημα μετατράπηκε σε μονοπολικό με ηγέτιδα δύναμη τις ΗΠΑ. Η *Pax Americana* ήταν γεγονός.

Παράλληλα, στην ανατολή ήδη από την δεκαετία του '80, ο κοιμώμενος γίγαντας, η ΛΔΚ φαινόταν να αφυπνίζεται. Δύο αιώνες νωρίτερα ο Μέγας Ναπολέων είχε προφητεύσει ότι η αφύπνιση της Κίνας θα ταρακουνήσει τον κόσμο (Allison 2018). Πράγματι, εξαιτίας της ραγδαίας οικονομικής της ανόδου έχει καταστεί σε υπολογίσιμη δύναμη. Πυρηνική δύναμη ήδη από την δεκαετία του '60, ξεπέρασε τις ευρωπαϊκές οικονομίες και σύντομα τον οικονομικό γίγαντα της περιφέρειάς της, την Ιαπωνία, η οποία είναι στενός σύμμαχος των ΗΠΑ. Η γρήγορη ανάπτυξή της αποτυπώθηκε σταδιακά και στους διεθνείς οργανισμούς. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 κατέλαβε τη θέση ενός εκ των πέντε μονίμων μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ (αντικαθιστώντας την Ταϊβάν). Σήμερα είναι μέλος της G8, G20 (οι 8 και 20 πιο πλούσιες χώρες του κόσμου), ASEAN, BRICS. Η επιρροή της στην περιφέρεια της ΝΑ Ασίας είναι μεγάλη. Όμως η ισχυροποίηση της ΛΔΚ αναπόφευκτα θα την φέρει σε αντιπαράθεση με την παγιωμένη υπερδύναμη, τις ΗΠΑ και τους συμμάχους της στην περιοχή. Η αντιπαράθεση των μεγαλύτερων σύγχρονων δυνάμεων τοποθετείται γεωγραφικά στην περιοχή της ΝΑ Ασίας και κυρίως στη σινική θάλασσα ενός κόμβου μεταφοράς ενέργειας κι εμπορευμάτων τεράστιας σημασίας για την παγκόσμια οικονομία.

Η παρούσα διπλωματική εργασία θα εστιάσει ακριβώς σε αυτήν την αντιπαράθεση μεταξύ των δύο δυνητικά υπερδυνάμεων, των ΗΠΑ και της ΛΔΚ. Δομικός πυλώνας είναι η μελέτη των διακρατικών τους σχέσεων με έμφαση στην

θαλάσσια ισχύ και την σημασία της για την κατάκτηση της παγκόσμιας ηγεμονίας. Άλλωστε η αντιπαράθεση ΗΠΑ-ΛΔΚ, εντοπίζεται γεωγραφικά στον ευρύτερο θαλάσσιο χώρο της ΝΑ Ασίας. Επιπροσθέτως, στο πλαίσιο των σινο-αμερικανικών σχέσεων θα σκιαγραφήσουμε την στρατηγική συμπεριφορά των δύο δυνάμεων ώστε να αντιληφθούμε την θέση τους στο διεθνές σύστημα. Καθώς όμως θα αναφερθούμε στο διεθνές σύστημα θα ενσωματώσουμε στην ανάλυση τις σχέσεις που αναπτύσσουν οι δύο δυνάμεις με άλλους κρατικούς δρώντες. Συνεπώς, η ανάλυσή μας θα εμπεριέχει αναγκαστικά αναφορές σε άλλα κράτη τα οποία επηρεάζουν το πλέγμα των σχέσεων ΗΠΑ-ΛΔΚ.

Προκειμένου η ανάλυση να είναι κατά το δυνατόν έγκυρη, θα χρησιμοποιήσει τον πολιτικό ρεαλισμό ως το θεωρητικό της υπόβαθρο. Με κύριους άξονες την θεωρία των Διεθνών Σχέσεων και την Στρατηγική ανάλυση θα εξετασθούν οι σινο-αμερικανικές σχέσεις υπό το πρίσμα των βασικών εννοιών του πολιτικού ρεαλισμού ήτοι ισχύς, δίλημμα ασφαλείας, ανάσχεση, εθνικό συμφέρον, ορθολογική κρατική συμπεριφορά για λήψη απόφασης, ανταγωνισμός, σύγκρουση, συμμαχία κ.α. Η αναφορά στην ιστορική εξελικτική πορεία των σινο-αμερικανικών σχέσεων κρίνεται απαραίτητη για την σφαιρικότερη προσέγγιση του θέματος.

Δομή διπλωματικής έρευνας και μεθοδολογία

Μετά την εισαγωγή της εργασίας, στο δεύτερο κεφάλαιο δίδεται το γενικό πλαίσιο αναφορικά με τις δύο υπερδυνάμεις καθώς και η θεωρία (ρεαλισμός, άνιση ανάπτυξη, θαλάσσια ισχύς). Η θεωρία του ρεαλισμού επιλέχθηκε καθώς κρίνεται από τον γράφοντα ως η πλέον αξιόπιστη εδώ και 25 αιώνες για την ερμηνεία κρατικών συμπεριφορών στο διεθνές σύστημα. Η ερμηνευτική δύναμη της θεωρίας αυτής καθώς και η αξιοπιστία της διαχρονικά είναι οι λόγοι που επιλέχθηκε έναντι άλλων θεωριών διεθνών σχέσεων. Ενδεικτικά αναφέρουμε πως ο θεμελιωτής του πολιτικού ρεαλισμού είναι ο Θουκυδίδης με το έργο του Ο Πελοποννησιακός Πόλεμος ενώ πιο σύγχρονοι στοχαστές της θεωρίας είναι ο Νικολό Μακιαβέλι με το έργο του *Ο Ηγεμόνας*, ο Edward H. Carr, Hans Monrgethau, George Kennan, Raymond Aron, Kenneth Waltz, Robert Giplin, Martin Wight, Hedley Bull (Ηφαιστος 2005). Ακολουθεί η παράθεση της μεθοδολογίας με την οποία δομείται η εργασία, τα ερευνητικά ερωτήματα που απασχόλησαν τον συγγραφέα και προσπάθησε να

προσεγγίσει. Στο τρίτο κεφάλαιο θα αναλωθούμε στην λεπτομερή, κατά το δυνατόν, περιγραφή του δίπολου ΗΠΑ-ΛΔΚ ώστε στο επόμενο, τέταρτο, κεφάλαιο να επικεντρωθούμε στην συγκρουσιακή σχέση των δύο δυνάμεων. Για την διευκόλυνση της κατανόησης θα εστιάσουμε και στο εσωτερικό των δύο ανταγωνιστών, κυρίως της ΛΔΚ ώστε να αντιληφθούμε τους τρόπους με τους οποίους αντιλαμβάνονται τους εαυτούς τους, τον αντίπαλο αλλά και συνολικά τον σύγχρονο κόσμο. Θα προηγηθεί αυτών μια αδρομερής ιστορική αναδρομή της πορείας των ΗΠΑ ως της μόνης υπερδύναμης και της ανάδυσης της ΛΔΚ στο επίπεδο, περιφερειακής για την ώρα, υπερδύναμης. Στο τέταρτο κεφάλαιο θα εστιάσουμε, όπως σημειώσαμε παραπάνω, στη συγκρουσιακή σχέση των δύο κύριων ανταγωνιστών του διεθνούς συστήματος δίνοντας έμφαση στον θαλάσσιο ανταγωνισμό. Υπό το πρίσμα αυτό θα αναλυθεί εκτενέστερα ο ρόλος άλλων δυνάμεων στο δίπολο αυτό καθώς κρίνεται καίριας σημασίας στην εξαγωγή συμπερασμάτων αναφορικά με την ασκούμενη πολιτική των ΗΠΑ και της ΛΔΚ κι ενδεχομένως των επιδιώξεών τους στο μέλλον. Στο τέλος παραθέτουμε τα συμπεράσματα καθώς θα συγκεντρώσουμε τα κύρια στοιχεία της ανάλυσης όσων προηγήθηκαν με σκοπό να απαντήσουμε, πληρέστερα κατά το δυνατόν, στα ερευνητικά ερωτήματα.

Η παρούσα διπλωματική εργασία, είναι βιβλιογραφική καθώς η μεθοδολογία στηρίχθηκε σε αναζήτηση έγκυρης και όσο το δυνατόν εκτεταμένης βιβλιογραφίας. Στόχος ήταν η δημιουργία ενός πλήρους θεωρητικού πλαισίου για την κατά το δυνατόν σφαιρικότερη εξέταση του θέματος που δεν είναι άλλος από τον ανταγωνισμό των δύο μεγαλύτερων δυνάμεων σήμερα ΗΠΑ-ΛΔΚ υπό το πρίσμα κυρίως της εξασφάλισης θαλάσσιας κυριαρχίας. Οι βιβλιογραφικές αναφορές οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν κατά την εργασία παρουσιάζονται στο κομμάτι με τίτλο *Βιβλιογραφία*.

Ερευνητικά Ερωτήματα

Τα ερωτήματα που εγείρονται κατά την συγγραφή μιας παρόμοιας εργασίας είναι πολλά κι ενίοτε σύνθετα. Αρχικός σκοπός είναι μέσω της μελέτης των σχέσεων μεταξύ ΗΠΑ-ΛΔΚ να διαπιστώσουμε την πιθανότητα οι δύο υπερδυνάμεις, ειδικότερα οι ΗΠΑ, να ξεπεράσουν την Παγίδα του Θουκυδίδη την οποία θα αναλύσουμε παρακάτω. Φυσικά, η παρούσα διπλωματική δεν αναλώθηκε μονάχα σε

αυτό. Το επόμενο ερώτημα που αναδύεται συνεχώς στον γράφοντα αφορά τη μορφή που θα λάβει ο συγκρουσιακός ανταγωνισμός μεταξύ ΗΠΑ-ΛΔΚ τα επόμενα χρόνια, μέσω της ανάλυσης των σημερινών τάσεων κι αφετέρου την ικανότητα του καθενός εκ των δύο πόλων να κυριαρχήσουν τελικώς διαμορφώνοντας το διεθνές σύστημα κατά το δοκούν. Είναι σαφές το γεγονός πως, όπως το ιστορικό παράδειγμα μας έχει δείξει μέχρι σήμερα, οι ηγεμονικοί ανταγωνισμοί δεν αφήνουν κανένα κράτος του διεθνούς συστήματος ανεπηρέαστο. Μάλιστα, αποτελούν τις αιτίες για τις αλλαγές που συντελούνται στο διεθνές σύστημα, για τις αλλαγές της τάξης πραγμάτων του κόσμου με άλλα λόγια. Ίσως να βρισκόμαστε προ των πυλών μια αλλαγής του διεθνούς συστήματος, ανάλογη αυτής που συντελέστηκε με τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, εξαιτίας του ανταγωνισμού ΗΠΑ-ΛΔΚ. Το τελευταίο ερώτημα αφορά την σχέση θαλάσσιας κυριαρχίας με την παγκόσμια ηγεμονία καθώς και σε ποιον βαθμό η δεύτερη προϋποθέτει την πρώτη.

2. Θεωρία

2.1 Η θέση ενός κράτους στο διεθνές περιβάλλον (ρεαλιστική θεωρία)

Η ρεαλιστική θεωρία για τις διεθνείς σχέσεις τονίζει τα στοιχεία της αναρχίας του διεθνούς συστήματος, της ισορροπίας ισχύος μεταξύ των κρατών για την εξασφάλιση κατ' ελάχιστο της επιβιώσής τους και τον πόλεμο ως μέσον βελτίωσης ή υπεράσπισης της θέσης του εκάστοτε κράτους στο ανταγωνιστικό διεθνές σύστημα (Wight 2005). Συνεπώς, στο πλαίσιο της ρεαλιστικής θεωρίας το διεθνές σύστημα των κρατών χαρακτηρίζεται από αναρχία (Πλατιάς 1995), όχι της χομπσιανής κατάστασης όλοι έναντι όλων, καθώς δεν υπάρχει επί της ουσίας καμία αρχή ανώτερη των κρατών ώστε να επιβάλλει την τάξη όπου και όποτε κριθεί αναγκαίο (Παπασωτηρίου 2009). Το διεθνές σύστημα κρατών δεν είναι μια παγιωμένη κατάσταση αλλά αντίθετα ένας ζωντανός οργανισμός ο οποίος εξελίσσεται με την πάροδο των ετών. Διαθέτει δομή και δική του λειτουργία δηλαδή αποτελείται από κράτη ενώ η λειτουργία του συνίσταται στην αμοιβαία επίδραση που έχουν τα κράτη (Κουσκουβέλης 2004).

Το κράτος σήμερα αποτελεί την ανώτερη μορφή οργάνωσης του ανθρώπου καθώς αποτελεί τον χώρο εντός του οποίου αναπτύσσεται η δραστηριότητα του, πολιτική, κοινωνική, οικονομική, ιδεολογική, επιστημονική, πολιτισμική (Κουσκουβέλης 2004). Η αναρχία του διεθνούς συστήματος, σύμφωνα με την

ρεαλιστική θεωρία, έγκειται ακριβώς σε αυτό το χαρακτηριστικό των κρατών ότι δηλαδή δεν υπάρχει ανώτερη μορφή πολιτικής οργάνωσης (Κουσκουβέλης 2004). Στην σύγχρονη εποχή φυσικά έχει διατηρηθεί το ευρωπαϊκό μοντέλο των κρατών που αναδύθηκε σταδιακά από την Συνθήκη της Βεσφαλίας (1669) κι εντεύθεν το οποίο τοποθετεί την κρατική κυριαρχία στην κορυφή και προϋποθέτει τον απόλυτο σεβασμό της από τα υπόλοιπα κράτη (Παπασωτηρίου 2009). Τα κυρίαρχα κράτη στο άναρχο σύστημα, ως οι σημαντικότεροι δρώντες (Πλατιάς 1995), οφείλουν πρωτίστως να εξασφαλίσουν την επιβίωσή, δηλαδή την ύπαρξή και την ανεξαρτησία τους με τρόπο ορθολογικό (Baylis Smith Owens 2011). Φυσικά αυτή η υπέρτατη επιδίωξη των κρατών είναι απαραίτητη βάση για την μετέπειτα οικονομική και πολιτική τους ανάπτυξη κι ευημερία στο πλαίσιο του άναρχου και εξαιρετικά ανταγωνιστικού διεθνούς συστήματος (Gipelin 1995). Η επιβίωση τους εξαρτάται άμεσα από την εξασφάλιση της μέγιστης δυνατής ασφάλειας την οποία θα επιτύχουν από μόνα τους, κινητοποιώντας εσωτερικούς πόρους, ή και από συμμαχίες με άλλα κράτη (Παπασωτηρίου 2009).

Το όχημα για την εξασφάλιση της ασφάλειας είναι η ισχύς και ο πλούτος (Πλατιάς 1995). Η ισχύς είναι η κομβική έννοια για την θεωρία του ρεαλισμού. Κατά τον Hans J. Morgenthau *η πολιτική είναι μια πάλη για την ισχύ* (Morgenthau 1978), ενώ κατά τον Edward H. Carr *η πολιτική είναι κατά μια έννοια πάντα η πολιτική της ισχύος* (Carr 2000). Είναι προφανής ο συσχετισμός πολιτικής και ισχύος η οποία λαμβάνει πολλούς διαφορετικούς ορισμούς. Θα αρκεστούμε να αναφέρουμε πως η ισχύς αφορά την βούληση και την δυνατότητα να επιβάλλει κάποιος σε κάποιον άλλο την επιθυμία του είτε μέσω έκλυση βίας είτε μέσω επιρροής κτλ. (Κουσκουβέλης 2004). Η ισχύς για να μελετηθεί θα πρέπει να κατανεμηθεί σε ορισμένους επιμέρους παράγοντες, τους συντελεστές ισχύος. Οι τελευταίοι διαχωρίζονται σε υλικούς και άυλους κι όπως θα δούμε παρακάτω η ισχύς διαχωρίζεται ανάλογα των συντελεστών της σε σκληρή και ήπια. Τα τελευταία χρόνια στην βιβλιογραφία έχει εισαχθεί κι ένα νέο είδος η λεγόμενη έξυπνη ισχύς (smart power) από τον Joseph S. Nye, Jr., που αφορά τον συνδυασμό των συντελεστών της σκληρής με τους αντίστοιχους της ήπιας ισχύος εντός συγκεκριμένων αποτελεσματικών στρατηγικών (Nye Jr. 2011). Στο σημείο αυτό ενδεικτικά αναφέρουμε πως στους υλικούς συντελεστές εντάσσεται η γεωγραφική θέση, ο πληθυσμός, ο πλούτος, οι ένοπλες δυνάμεις και η τεχνολογία ως στρατιωτική ισχύς, το πολιτικό σύστημα, την θέση του στο διεθνές σύστημα ενώ

στους άυλους συντελεστές συγκαταλέγουμε το κύρος του κράτους διεθνώς, την ποιότητα της ηγεσίας του (Κουσκουβέλης 2004).

Η κατοχή των παραπάνω συντελεστών σε διαφορετικό εύρος κι ένταση αποτελούν τους παράγοντες που διαφοροποιούν τα κράτη. Είναι περισσότερο από ευδιάκριτη η σχέση μεταξύ ισχύος και πλούτου, πολιτικής και οικονομίας, με αποτέλεσμα οποιοσδήποτε ανταγωνισμός είναι ταυτόχρονα πολιτικός και οικονομικός. Ο ανταγωνισμός των κρατών είναι τόσο γεωπολιτικός όσο και γεωοικονομικός (Πλατιάς 1995). Συνεπώς, συνεχίζοντας την συλλογιστική της ρεαλιστικής θεωρίας, τα κράτη επιδιώκουν να αποκτήσουν ισχύ για την εξασφάλιση τουλάχιστον της αυτοπροστασίας τους. Όμως, όσο περισσότερο ισχυροποιούνται ορισμένα τόσο προκαλούν ανασφάλεια σε άλλα καθώς εκλαμβάνονται ως απειλές δυνητικές ή πραγματικές (Παπασωτηρίου 2009). Άμεση συνέπεια των ανωτέρω είναι το δίλημμα ασφαλείας καθώς τα κράτη είναι υποχρεωμένα, για την εξασφάλιση της δικής τους ύπαρξης και ανεξαρτησίας, να κάνουν προσεκτικούς υπολογισμούς στον καταμερισμό της ισχύος στο διεθνές σύστημα. Στην περίπτωση αυτή τα κράτη δρουν σύμφωνα με το υπέρτατο κανόνα την ανάγκη για την εξασφάλιση της επιβίωσής τους και όχι με βάση την ηθική (Παπασωτηρίου 2009). Επιπροσθέτως, τα κράτη είναι ορθολογικοί δρώντες καθώς είναι ευαίσθητα στο κόστος όπως δείχνει εύστοχα η θεωρία του πολιτικού ρεαλισμού (Πλατιάς 1995). Στο άναρχο διεθνές σύστημα, η ειρήνη δεν είναι καθόλου αυτονόητη και δεν επιβάλλεται από οποιοδήποτε διεθνή οργανισμό, είτε πολιτικό είτε οικονομικό. Οι ρεαλιστές θεωρούν εύστοχα, όπως δεικνύουν πολλά ιστορικά παραδείγματα, πως η ειρήνη επιτυγχάνεται και διατηρείται στο πάντα άναρχο διεθνές σύστημα μέσω του μηχανισμού της ισορροπίας δυνάμεων (Πλατιάς 1995). Η πολυπόθητη ισορροπία δυνάμεων επιτυγχάνεται, όπως σημειώσαμε παραπάνω, όταν τα κράτη φροντίζουν αυτοβούλως να εξισορροπήσουν τους αντιπάλους τους (Πλατιάς 1995).

Αναλυτικότερα, τα κράτη που διαθέτουν ισχύ (δύναμη) στο άναρχο διεθνές σύστημα είναι σε θέση να επιβάλλουν μια στοιχειώδη τάξη η οποία φυσικά εξυπηρετεί τα συμφέροντά τους εις βάρος των συμφερόντων των μικρότερων κρατών. Αυτό συνέβαινε καθ' όλη την διάρκεια της ιστορίας (Watson 2010), μέχρι την σύγχρονη εποχή (Bull 2007). Όμως τα μικρότερα κράτη δυσανασχετούν καθώς χάνουν μέρος της ανεξαρτησίας τους. Ενότιε όμως προτιμούν έναν περιορισμό της ανεξαρτησίας τους, στο πλαίσιο μιας συμμαχίας, για την εξασφάλιση της ασφαλείας τους (Παπασωτηρίου 2009). Τα κράτη που διαθέτουν ισχύ, οι Μεγάλες Δυνάμεις του

συστήματος, είναι επικίνδυνες ακριβώς γιατί διαθέτουν υπέρμετρη ισχύ η οποία μπορεί να επισκιάσει τα μικρότερα κράτη η να στραφεί κάλλιστα εναντίον της ισχύος μιας άλλης μεγάλης δύναμης όπως στην περίπτωση ενός ηγεμονικού πολέμου (Παπασωτηρίου 2009). Εύλογα αντιλαμβάνεται ο αναγνώστης πως είναι καίριας σημασίας η διατήρηση της ισορροπίας ισχύος στο άναρχο διεθνές σύστημα. Στην ρεαλιστική θεωρία, η ειρήνη δεν είναι τίποτε άλλο από μια ισορροπία ισχύος μεταξύ των μεγάλων παικτών του συστήματος, ενώ ανταγωνισμό ισχύος και δικαίου σαφώς υπερτερεί το πρώτο (Παπασωτηρίου 2009).

Συνεπώς, αυτό που πράττουν τα κράτη για να εξασφαλίσουν την ασφάλειά τους είναι να αδρανοποιήσουν την ισχύ που κατέχουν τα άλλα κράτη. Η αδρανοποίηση της ισχύος γίνεται μέσω της εξισορρόπησης της. Την ισορροπία ισχύος ο Bull την διακρίνει σε απλή και σύνθετη με την πρώτη να αφορά δύο κύριες δυνάμεις ενώ η δεύτερη αφορά περισσότερες από δύο (Bull 2007). Μια άλλη διάκριση της ισορροπίας ισχύος κατά τον Bull αφορά την γενική ισορροπία σε όλο το διεθνές σύστημα και την τοπική σε ένα μόνο κομμάτι του. Για παράδειγμα στην περιοχή της ΝΑ Ασίας υπάρχει σήμερα μια τοπική και σύνθετη ισορροπία ισχύος καθώς εμπλέκονται πολλές μεγάλες δυνάμεις εκτός των δύο κύριων ΗΠΑ-ΛΔΚ (Bull 2007). Σήμερα το διεθνές σύστημα έχει εξέλθει της μονοπολικής στιγμής των ΗΠΑ, μετά την κατάρρευση της ΕΣΣΔ την δεκαετία του '90 και οδεύει ολοταχώς προς τον πολυπολικό κόσμο όπου δεν επικρατεί η απλή ισορροπία ισχύος αλλά η σύνθετη (Bull 2007).

Άλλοι κύριοι εκπρόσωποι της θεωρίας της εξισορρόπησης ισχύος είναι οι Hans Morgenthau, Kenneth Waltz και John Mearsheimer. Θα σημειώσουμε χαρακτηριστικά ορισμένες εκφρασμένες θέσεις τους. Πιο συγκεκριμένα ο Morgenthau σημειώνει πως *οι περισσότεροι πόλεμοι που έχουν πραγματοποιηθεί στο σύγχρονο διακρατικό σύστημα, έχουν τις ρίζες τους στην εξισορρόπηση της ισχύος* (Morgenthau 1973). Αντίθετα, η προσέγγιση του Waltz διαφοροποιείται καθώς υποστηρίζει ότι το άναρχο διεθνές σύστημα αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ανάγκη ύπαρξης της εξισορρόπησης καθώς είναι αυτό που αναγκάζει τα κράτη να δρουν ορθολογικά προασπίζοντας αρχικά την ύπαρξη και ανεξαρτησία τους και κατόπιν την επέκτασή τους (Waltz 1979). Σε παρόμοιο πνεύμα ο Mearsheimer, θεωρεί πως τα κράτη επιδιώκουν συνεχώς την μεγιστοποίηση των κερδών τους (Mearsheimer 2001). Σε επίπεδο Μεγάλων Δυνάμεων, θεωρεί πως αυτές επιδιώκουν

την ηγεμονία στη περιφέρειά τους και μετά την ηγεμονία σε άλλη/ες περιφέρειες. (Mearsheimer 2001).

Πρακτικά η εξισορρόπηση ισχύος δεν είναι τίποτε άλλο από την προσπάθεια των κρατών να εξουδετερώσουν δια μέσου της ισχύος τους την ισχύ των ανταγωνιστικών κρατών. Με τον τρόπο αυτό αποτρέπεται η συγκέντρωση συντριπτικής ισχύος στα χέρια μιας δύναμης η οποία μπορεί να της εξασφαλίσει πλανητική κυριαρχία. Ωστόσο, στις αποφάσεις των κρατών αντανακλώνται και άλλοι παράγοντες όπως είναι οι εσωτερικές πολιτικές και κοινωνικές δομές (Waltz 1979). Εντοπίζουμε δύο ειδών εξισορροπήσεις. Η *εσωτερική εξισορρόπηση* αφορά την προσπάθεια του κράτους να κινητοποιήσει το ίδιο πόρους, οικονομικούς, διπλωματικούς, πολιτικούς, στρατιωτικούς, πολιτισμικούς, κατά τον βέλτιστο δυνατό τρόπο προκειμένου να παραγάγει ασφάλεια για τον εαυτό του. Η *εξωτερική εξισορρόπηση* αφορά την σύναψη συμμαχιών, πολιτικών οικονομικών, στρατιωτικών, με άλλα κράτη που έχουν κοινό συμφέρον τον περιορισμό των ανταγωνιστών.

Τέλος, θα σημειώσουμε πως η ισχύς δεν είναι μια μονοδιάστατη έννοια. Σημαίνει πρωτίστως κατοχή πόρων. Όσο περισσότερους πόρους κατέχει ένα κράτος τόσο περισσότερη ισχύ διαθέτει. Η ισχύς διαχωρίζεται κυρίως σε σκληρή και ήπια ενώ υπάρχει και ο νεωτερισμός με την έξυπνη ισχύ που σημειώσαμε παραπάνω (Παπασωτηρίου 2009). Συντελεστές ισχύος αποτελούν η οικονομία, ο πληθυσμός, οι ένοπλες δυνάμεις, η πολιτική οργάνωση, η ιδεολογία, η πολιτισμική ακτινοβολία, η γεωγραφική θέση, η τεχνολογία, η στρατιωτική ικανότητα (Nye Jr. 2011). Αυτοί οι συντελεστές ουσιαστικά καθορίζουν και το πλαίσιο της ισχύος καθώς δεν μπορεί να εννοηθεί η ισχύς εκτός ενός ορισμένου πλαισίου (Nye Jr. 2011). Τους παραπάνω συντελεστές ισχύος κατέχουν σε υπερθετικό βαθμό μόνον οι ΗΠΑ με την ΛΔΚ να ακολουθεί. Η Ευρωπαϊκή Ένωση σήμερα χαρακτηρίζεται ως οικονομική υπερδύναμη καθώς φαίνεται να έχει αποφύγει διλήμματα ασφαλείας που της κόστισαν υπερβολικά στο παρελθόν, ενώ η οικονομική της ενοποίηση έχει κάνει σημαντικά βήματα προόδου. Η ραγδαία ανάπτυξη της ΛΔΚ στο παγκόσμιο σύστημα τις τελευταίες δεκαετίες ίσως είναι ικανή να προκαλέσει διλήμματα ασφαλείας με τους γείτονές της και κυρίως με τις ΗΠΑ, την ηγεμονική δύναμη του διεθνούς συστήματος.

Ολοκληρώνοντας την αναφορά μας στη θεωρία, ο πολιτικός ρεαλισμός αποτελεί το πληρέστερο κι εγκυρότερο μεθοδολογικό εργαλείο για την κατανόηση

του αναδυόμενου ανταγωνισμού μεταξύ ΗΠΑ-ΛΔΚ. Επίσης, όντας η μόνη θεωρία που εδώ και 25 αιώνες εξηγεί με επιτυχία τις αλλαγές του διεθνούς συστήματος, μπορεί να χρησιμοποιηθεί με κάποια ασφάλεια για να προβλέψει το μέλλον. Στην επόμενη ενότητα θα χρησιμοποιήσουμε την θεωρία της άνισης ανάπτυξης για να διαπιστώσουμε τον βαθμό αλλαγής του συσχετισμού ισχύος, υπέρ της ΛΔΚ, στο διεθνές σύστημα τις τελευταίες δεκαετίες. Η ανάδυση της κινεζικής δύναμης είναι τόσο εντυπωσιακή ώστε να μιλούμε ξεκάθαρα για την νέα σφετερίστρια της παγκόσμιας ηγεμονίας. Η ανάσχεση της κινεζικής ισχύος είναι ζητούμενο για τις ΗΠΑ ώστε να διατηρήσουν την πρωτοκαθεδρία.

2.2 Η άνιση ανάπτυξη των κρατών

Η θεωρία του ρεαλισμού εντοπίζει την γενεσιουργό αιτία των συγκρούσεων μεταξύ των Μεγάλων Δυνάμεων του διεθνούς συστήματος στην άνιση ανάπτυξη μεταξύ τους καθώς αυτή προκαλεί αλλαγή στον καταμερισμό της ισχύος (Παπασωτηρίου 2009) με συνέπεια την αλλαγή της παγκόσμιας τάξης. Οι παράγοντες που καθορίζουν την ανάπτυξη των κρατών είναι η οικονομία, η τεχνολογία και ο πληθυσμός και κυρίως ο τρόπος που μεταβάλλονται (Πλατιάς 1995). Μάλιστα ο Θουκυδίδης στο έργο του θεωρεί την άνιση ανάπτυξη των κρατών ως το κύρια αιτία αλλαγής της κρατικής συμπεριφοράς (ηγεμονική συμπεριφορά). Η άνιση ανάπτυξη εντείνει τα διλήμματα ασφαλείας και αποτελεί την κύρια αιτία πολέμου (Ηφαιστος 2007). Αυτοί οι τρεις συντελεστές αναπτύσσονται διαφορετικά από κράτος σε κράτος ενώ, όντας μετρήσιμοι απόλυτα, αποτελούν ένα χρήσιμο εργαλείο για την σύγκριση των δυνάμεων μεταξύ τους. Η άνιση ανάπτυξη των συντελεστών αυτών θα επιφέρει την αλλαγή στον καταμερισμό της ισχύος η οποία θα επιφέρει με την σειρά της αλλαγή της θέσης του κράτους στην ιεραρχία του διεθνούς συστήματος είτε ανοδική είτε πτωτική (Nye Jr. 2011). Πράγματι, τα ιστορικά παραδείγματα που δεικνύουν την θέση αυτή είναι πολλά και η πραγματικότητα επιβεβαιώνει την θεωρία. Ο Θουκυδίδης, θεμελιωτής της θεωρίας του ρεαλισμού αλλά και αυτού του κλάδου των Διεθνών Σχέσεων, στον Πελοποννησιακό Πόλεμο δηλώνει ευθέως πως η αιτία του πολέμου δεν ήταν τίποτε άλλο παρά ο φόβος της Σπάρτης, πρώτης δύναμης του συστήματος των ελληνικών πόλεων-κρατών της αρχαιότητας, για την υπέρμετρη αύξηση της αθηναϊκής ισχύος (Nye Jr. 2011). Ουσιαστικά, στον πυρήνα της

Θουκυδίδειας Παγίδας, όπως θα αναλύσουμε εκτενέστερα παρακάτω, βρίσκεται η άνιση ανάπτυξη των κρατών ειδικά όταν αναφερόμαστε στις ηγέτιδες δυνάμεις του Διεθνούς Συστήματος (ηγεμονικός ανταγωνισμός) (Nye Jr. 2011). Ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος είχε ομοίως αιτία την ραγδαία άνοδο της γερμανικής ισχύος και τον φόβο που προκάλεσε στις άλλες ευρωπαϊκές δυνάμεις Αγγλία, Γαλλία και Ρωσία (Παπασωτηρίου 2009). Τελικώς κατορθώθηκε μόλις το 1945 να περατωθεί η σύγκρουση αυτή για την ηγεμονία του διεθνούς συστήματος βρίσκοντας τις ευρωπαϊκές δυνάμεις εντελώς εξουθενωμένες με συνέπεια η ηγεμονία να περάσει στα χέρια του δίπολου ΗΠΑ-ΕΣΣΔ (Παπασωτηρίου 2009). Ουσιαστικά, η άνιση ανάπτυξη των μεγάλων δυνάμεων (συντελεστών ισχύος τους) είναι αυτή που προκαλεί την άνοδο και την πτώση τους σε έναν αέναο κύκλο κυκλικών εξελίξεων στην ανθρώπινη ιστορία όπως δείχνει το παράδειγμα του ρεαλισμού (Παπασωτηρίου 2009).

Όμως γιατί τα κράτη δεν αναπτύσσονται όλα ομοιόμορφα; Ελλείπει μιας γενικής θεωρίας άνισης ανάπτυξης, η απάντηση πρέπει να δοθεί λαμβάνοντας υπόψη την οικονομική και πολιτική επιστήμη, τις διεθνείς σχέσεις και την ιστορία. Είναι γεγονός πως ο ανεπτυγμένος κόσμος αποτελείται από κράτη που γνώρισαν την Βιομηχανική Επανάσταση και δημιούργησαν προοδευτικά το αναπτυξιακό πρότυπο της Δύσης. Μετά την πτώση του κομμουνισμού όλα τα κράτη της υφηλίου ακολουθούν τα δυτικό αναπτυξιακό πρότυπο (Παπασωτηρίου 2009). Ακόμα και η κομμουνιστική Κίνα μετά την δεκαετία του 1980 αναγκάστηκε να υιοθετήσει το δυτικό μοντέλο της οικονομίας της αγοράς για να αναπτυχθεί γεγονός που της επέτρεψε να το πετύχει με τεράστιο ρυθμό (Παπασωτηρίου 2009). Για να επιτευχθεί ανάπτυξη φυσικά δεν αρκεί μόνο η οικονομία της αγοράς. Θα πρέπει να εμπεδωθεί το κρατικό μοντέλο όπως αυτό αναπτύχθηκε στην δυτική Ευρώπη. Η υιοθέτηση του μοντέλου αυτού, που οδήγησε στο σύγχρονο κυρίαρχο κράτος, προκάλεσε έντονους κλυδωνισμούς σε μη δυτικές χώρες καθώς αλλοίωσε σε μεγάλο βαθμό την εσωτερική τους πολιτική και κοινωνική οργάνωση (Παπασωτηρίου 2009). Στο πλαίσιο αυτό ήταν χαρακτηριστικό το παράδειγμα της κουμφουκιανικής Κίνας να απομονωθεί από το δυτικό παράδειγμα γεγονός που της κόστισε τον αιώνα της ταπείνωσης ο οποίος στιγμάτισε την κινεζική κοινωνία και σκέψη μέχρι τις μέρες μας. Ένας επιπλέον αναπτυξιακός παράγοντας είναι η κατά το δυνατόν εξάλειψη των κοινωνικών ανισοτήτων στο εσωτερικό του κράτους (Παπασωτηρίου 2009). Όπως θα διαπιστώσουμε παρακάτω, η εσωτερική ανομοιογένεια είναι χαρακτηριστική εντός

του κινεζικού κράτους καθιστώντας την κινέζικη κοινωνία ιδιαίτερα εύθραυστη. Ένας ακόμα αναπτυξιακός παράγοντας αφορά την ίδια την επιστήμη και κυρίως την προώθησή της. Είναι ευρέως γνωστό σήμερα πως οι ΗΠΑ διαθέτουν ορισμένα από τα καλύτερα Πανεπιστήμια παγκοσμίως με συνέπεια να υπερέχουν συντριπτικά στον τομέα των επιστημών (Παπασωτηρίου 2009). Η θέση της ΛΔΚ στον τομέα αυτό βρίσκεται αρκετά πίσω αν και τις τελευταίες δεκαετίες διαθέτει σημαντικούς πόρους για την βελτίωση της ποιότητας των πανεπιστημιακών σχολών της ενώ όλο και μεγαλύτερος αριθμός φοιτητών από άλλα κράτη επιλέγουν κινέζικα πανεπιστήμια (Παπασωτηρίου 2009).

Όπως σημειώσαμε παραπάνω η ισχύς είναι κεφαλαιώδους σημασίας για την διατήρηση της θέσης ενός κράτους στο διεθνές σύστημα. Όμως η άνιση ανάπτυξη τείνει να τροποποιεί τις θέσεις αυτές δημιουργώντας τριβές μεταξύ των κρατών. Η πλέον σημαντική επίπτωση αφορά τις δύο πιο ισχυρές δυνάμεις του συστήματος χωρίς όμως να περιορίζεται σε αυτές. Πιο συγκεκριμένα, όταν η δεύτερη δύναμη του συστήματος μέσω της άνισης ανάπτυξης αποκτά δυναμική να υπερκεράσει την ηγεμονική δύναμη τότε δημιουργεί δίλημμα ασφαλείας. Ο Θουκυδίδης περιγράφοντας την ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου τόνισε πως η Σπάρτη, ο ηγεμόνας του συστήματος, αναγκάστηκε να ανακόψει δια της βίας την ανάπτυξη της Αθήνας, η δεύτερη τη τάξει δύναμη με σαφή τάση να ξεπεράσει την σπαρτιατική ισχύ και να μετατραπεί η ίδια σε ηγεμονική δύναμη. Αυτή είναι η περίφημη *θουκυδίδεια παγίδα*. Αδρομερώς συμβαίνει πάντα, κατά την ρεαλιστική προσέγγιση, όταν το Νο2 του συστήματος, έχοντας μεγαλύτερο ρυθμό ανάπτυξης, πλησιάζει το Νο1. Τότε η ηγεμονική δύναμη έχει δύο επιλογές για να διατηρήσει την πρωτοκαθεδρία στο σύστημα, είτε να αναπτυχθεί με ρυθμό ανάλογο με την δεύτερη τη τάξει δύναμη γεγονός δύσκολο είτε να συγκρουστεί μαζί της ώστε να την ανακόψει. Κάτι ανάλογο φαίνεται να συμβαίνει σήμερα καθώς, λόγω της άνισης ανάπτυξης, η ΛΔΚ με γοργά βήματα έχει κατορθώσει να πλησιάσει τις ΗΠΑ διεκδικώντας την παγκόσμια ηγεμονία. Κατά συνέπεια η ηγεμονική δύναμη μπορεί να επιλέξει να ακολουθήσει τους ρυθμούς ανάπτυξης της ΛΔΚ ή να επιλέξει τον ανταγωνισμό-σύγκρουση μαζί της σε μια προσπάθεια ανακοπής της από την κατάκτηση της ηγεμονικής θέσης.

Σε επόμενες ενότητες θα αναλυθούν με λεπτομέρεια και θα συγκριθούν οι συντελεστές της ανάπτυξης σε ΗΠΑ και ΛΔΚ, ήτοι η οικονομία, η τεχνολογία και ο πληθυσμός, ώστε να εξάγουμε συμπέρασμα για την αιτία της γοργής ανάπτυξης της ΛΔΚ ως περιφερειακής και εν δυνάμει ηγεμονικής δύναμης στο διεθνές σύστημα.

2.3 Η Θαλάσσια Ισχύς ως παράγοντας για την επίτευξη παγκόσμιας ηγεμονίας

Είναι γεγονός πως στην παγκόσμια ιστορία οι ναυτικές δυνάμεις κατόρθωσαν να εγκαθιδρύσουν την ηγεμονία τους για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Κλασικά παραδείγματα η Αθήνα της εποχής του Περικλή, η Μεγάλη Βρετανία του 18ου και 19ου αιώνα και πιο πρόσφατα οι ΗΠΑ. Η θαλάσσια ισχύς είναι απαραίτητη για την επίτευξη παγκόσμιας ηγεμονίας όπως έδειξαν στην σχετικά πρόσφατη ιστορία οι δύο θαλασσοκράτειρες ηγεμονικές δυνάμεις Μεγάλη Βρετανία και ΗΠΑ. Η ύπαρξη τεράστιων υδάτινων όγκων στον πλανήτη αποτελεί αποτρεπτικό παράγοντα για την επίτευξη παγκόσμιας ηγεμονίας καθώς η ανασχετική δύναμη του νερού είναι τεράστια (Mearsheimer 2009). Για τον λόγο αυτόν δεν αρκεί η ανάπτυξη μιας μεγάλης χερσαίας στρατιωτικής δύναμης μόνον αλλά αντίθετα είναι απαραίτητη η εξασφάλιση της κυριαρχίας στην θάλασσα ώστε να γίνει δυνατή η προβολή ισχύος οπουδήποτε στον πλανήτη.

Οι δύο διασημότεροι θεωρητικοί για ναυτικά θέματα είναι ο *Άλφρεντ Θάιερ Μάχαν* και ο *Τζούλιαν Κόρμπετ*, αμερικανός και βρετανός αντίστοιχα. Έζησαν στα τέλη του 19ου έως τις αρχές του 20ου αιώνα και ασχολήθηκαν με την θαλάσσια ισχύ, την ναυτική στρατηγική και τακτική. Προφανώς, λόγω εξέλιξης της ναυτικής τεχνολογίας στις μέρες μας, οι απόψεις τους αναφορικά με την ναυτική τακτική και την στρατηγική είναι ενίοτε παρωχημένες (Κολιόπουλος 2008). Όμως οι παρατηρήσεις τους, με την προσθήκη ορισμένων διορθώσεων, αναφορικά με την σημασία της θαλάσσιας ισχύος και την επιρροή της στην άσκηση διεθνούς πολιτικής είναι εύστοχες και σε ισχύ ακόμη και σήμερα.

Κατά τον Μάχαν, ο οποίος στο έργο του ουσιαστικά εξιστόρησε την βρετανική ναυτική ιστορία από το 1660 έως το 1812 (Fillip 2004), η θαλάσσια ισχύς είναι η εκδήλωση της εθνικής ισχύος ενός κράτους στη θάλασσα (Κολιόπουλος 2008). Θεώρησε πως η μεγάλη δύναμη της εποχής του, Μεγάλη Βρετανία, κατόρθωσε να γίνει ηγεμονική εξαιτίας της θαλάσσιας ισχύος της την οποία μετέφρασε επιτυχώς σε οικονομική. Ο Μάχαν στο έργο του δεν αποτύπωσε με ευκρίνεια τον ορισμό της θαλάσσιας ισχύος καθώς παρουσιάζει δύο κύριες έννοιες. Η πρώτη έννοια αφορά την θαλάσσια κυριαρχία μέσω της ναυτικής υπεροπλίας και η δεύτερη τον συνδυασμό θαλάσσιου εμπορίου, υπερπόντιων κτήσεων και προνομιακής πρόσβασης σε ξένες αγορές ο οποίος τελικά παράγει πλούτο και δύναμη

(Fillip 2004). Ουσιαστικά στην σκέψη του Μάχαν η θαλάσσια ισχύς και η οικονομική είναι στενά συνδεδεμένες (Κολιόπουλος 2008). Συνεχίζοντας την ανάλυσή του, θεώρησε πως έξι στοιχεία μπορούν να καθορίσουν την θαλάσσια ισχύ ενός κράτους. Αυτά ήταν η γεωγραφική θέση, η φυσική διαμόρφωση των ακτογραμμών, η έκτασή, ο πληθυσμός, ο χαρακτήρας του έθνους και της κυβέρνησης (Κολιόπουλος 2008).

Αναλυτικότερα, η γεωγραφική θέση είναι το πρώτο στοιχείο που καθορίζει την ναυτική ισχύ ενός κράτους. Οι νησιωτικές χώρες έχουν προβάδισμα σε σύγκριση με τις χερσαίες καθώς είναι προσανατολισμένες προς τη θάλασσα. Η περίπτωση της Μεγάλης Βρετανίας είναι χαρακτηριστική καθώς όντας η ίδια νησί βρισκόταν κοντά στις κύριες θαλάσσιες διόδους. Επίσης, η θάλασσα προστάτευε την ίδια από την πιθανότητα εισβολής κάποιας άλλης μεγάλης δύναμης. Η γεωγραφική θέση των ΗΠΑ είναι εξίσου πλεονεκτική καθώς περικλείεται από δύο ωκεανούς οι οποίοι εν πολλοίς αποκλείουν την οποιαδήποτε σκέψη για εισβολή στο έδαφός τους κάποιας ξένης δύναμης. Επίσης, η χώρα βρίσκεται πάνω σε ορισμένες κύριες θαλάσσιες διόδους στον Ατλαντικό και Ειρηνικό Ωκεανό. Η φυσική διαμόρφωση αφορά την διαμόρφωση της ακτογραμμής ενός κράτους και τον σχηματισμό ασφαλών φυσικών λιμένων. Ο πληθυσμός αφορά όχι τον συνολικό αλλά ουσιαστικά αυτόν που ασχολείται με την θάλασσα. Στην περίπτωση των ΗΠΑ ο πληθυσμός που διαμένει στις ακτές αποτελεί το μεγαλύτερο ποσοστό. Ο εθνικός χαρακτήρας αφορά την τάση ενός έθνους να ασχοληθεί με το εμπόριο και ο κυβερνητικός χαρακτήρας αφορά την οξύνοια της κυβέρνησης να στρέψει το κράτος προς τη θάλασσα. (Κολιόπουλος 2008). Συνοψίζοντας τα παραπάνω στοιχεία θα σημειώσουμε πως εξ αιτίας της γεωγραφικής θέσης των ΗΠΑ δεν θα ήταν άτοπο να την χαρακτηρίσουμε ως ένα τεραστίων διαστάσεων νησί των οποίων ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού διαμένει πλησίον των ακτών. Οι ανεξάρτητες ΗΠΑ, όντας ουσιαστικά πρώην βρετανικές αποικίες, στράφηκαν από νωρίς στη θάλασσα αναπτύσσοντας το εμπόριό τους και δημιουργώντας ένα πανίσχυρο πολεμικό ναυτικό.

Ο Μάχαν είναι υπέρμαχος του αρχαίου ελληνικού ρητού *Μέγα το της θαλάσσης κράτος* καθώς θεωρεί πως η ανάπτυξη της θαλάσσιας ισχύος είναι αυτή που καθιστά ένα κράτος ισχυρό ή όχι. Η σημερινή θεωρία δέχεται πως η ανάπτυξη θαλάσσιας ισχύος είναι μία από τις διατιθέμενες επιλογές που έχει μια κυβέρνηση για την ανάπτυξη της ισχύος του κράτους (Κολιόπουλος 2008). Για την κατάκτηση της παγκόσμιας ηγεμονίας όμως, όπως έχει δείξει η ιστορία, είναι απαραίτητη η επίτευξη θαλάσσιας κυριαρχίας. Η διαδικασία κατά τον Μάχαν για την ανάπτυξη της κρατικής

ισχύος ήταν η ανάπτυξη ενός ισχυρού πολεμικού στόλου, η απόκτηση υπερπόντιων εμπορικών βάσεων και η ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων σε παγκόσμιο επίπεδο. Αυτά ήταν τα βήματα που ακολούθησε η Μεγάλη Βρετανία και μετατράπηκε σε ηγεμονική δύναμη την εποχή του Μάχαν και αυτόν ακριβώς τον δρόμο πρότεινε ο ίδιος στην κυβέρνηση των ΗΠΑ για να μετατραπούν σε ηγεμονική δύναμη εκτοπίζοντας τους βρετανούς (Κολιόπουλος 2008). Οι ΗΠΑ ακολούθησαν την συμβουλή του Μάχαν και κατόρθωσαν σε μερικές δεκαετίες, χρησιμοποιώντας το βρετανικό εμπορικό σύστημα όπως πράττει κατ' αναλογία σήμερα το Πεκίνο αφού εκμεταλλεύεται το αμερικανικής εμπνεύσεως διεθνές εμπορικό σύστημα, να συγκροτήσουν έναν πανίσχυρο στόλο και να ασκήσουν εμπορικές δραστηριότητες παντού στον κόσμο. Σήμερα οι ΗΠΑ είναι η αδιαμφισβήτητη θαλασσοκράτειρα και φυσικά η μόνη ολοκληρωμένη υπερδύναμη με δυνατότητα προβολής ισχύος δια μέσου του ναυτικού της οπουδήποτε στον κόσμο. Στη σύγχρονη εποχή, η χρήση της θαλάσσιας ισχύος για την προβολή ισχύος στην ξηρά είναι συνήθης πρακτική των ναυτικών πολλών μεγάλων δυνάμεων και κυρίως των ΗΠΑ (Κολιόπουλος 2008), όμως δεν μπορούμε να υποστηρίξουμε πως τα σύγχρονα ναυτικά, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ, ακολουθούν την στρατηγική που υπέδειξε ο Μάχαν. Παρ' όλα αυτά, η ρήση του στην τάξη του 1892 της Ναυτικής Σχολής Πολέμου των ΗΠΑ, *όλος ο κόσμος γνωρίζει κύριοι ότι δημιουργούμε ένα καινούργιο ναυτικό. Ωραία. Όταν όμως το αποκτήσουμε αυτό το ναυτικό, τι θα το κάνουμε;* (Fillip 2004), φαίνεται να αφορά την ναυτική ηγεσία της σύγχρονης αντιπάλου των ΗΠΑ, ΛΔΚ.

Ο έτερος μεγάλος θεωρητικός περί ναυτικών θεμάτων ήταν ο βρετανός Κόρμπετ του οποίου η ανάλυση εστίασε στον θαλάσσιο έλεγχο, τον αποκλεισμό, την συγκέντρωση και τον περιορισμένο πόλεμο (Κολιόπουλος 2008). Στην παρούσα διπλωματική θα εστιάσουμε στον πασίγνωστο όρο του θαλασσίου ελέγχου. Κατά τον Κόρμπετ ο θαλάσσιος έλεγχος συνίσταται στον έλεγχο των θαλασσιών επικοινωνιών για εμπορικούς και στρατιωτικούς σκοπούς (Corbett 1972). Ο Κόρμπετ εκλαμβάνει την θάλασσα ως τις νευραλγικές επικοινωνίες για το εμπόριο, την οικονομία και την ασφάλεια. Ο θαλάσσιος έλεγχος μπορεί να είναι γενικός, τοπικός, μόνιμος και προσωρινός (Κολιόπουλος 2008). Ο θαλάσσιος έλεγχος είναι σημαντικότερος καθώς προστατεύει τις θαλάσσιες επικοινωνίες ενώ ταυτόχρονα μπορεί να πλήξει τις θαλάσσιες επικοινωνίες του εχθρού (παρεμπόδιση του εμπορίου του εχθρού) (Corbett

1972). Επίσης μπορεί να συνδυαστεί με τον αποκλεισμό του εχθρού, ναυτικού και εμπορικού, ασκώντας του οικονομική πίεση.

Όμως, όπως ορθά σημειώνει ο Κόρμπετ, η δράση στη θάλασσα δεν μπορεί να προσφέρει την νίκη από μόνη της σε μια πιθανή πολεμική σύγκρουση συμφωνώντας με τον μεταγενέστερο Mearsheimer. Το ρητό του συνοψίζει την παραπάνω θέση, *καθώς οι άνθρωποι ζουν στην ξηρά και όχι στη θάλασσα, τα μεγάλα ζητήματα μεταξύ εμπόλεμων εθνών έχουν πάντοτε κριθεί -εκτός από σπανιότατες περιπτώσεις- είτε από τι μπορεί να κάνει ο στρατός σου ενάντια στο έδαφος και στον εθνικό βίο του εχθρού σου, είτε από τον φόβο του τι ο στόλος σου καθιστά εφικτό για τον στρατό σου να κάνει* (Mearsheimer 2009). Βέβαια, στην περίπτωση μιας οικονομικής σύγκρουσης (έμμεση προσέγγιση) μπορεί να εξουθενώσει τον εχθρό σε βάθος χρόνου. Σε κάθε περίπτωση η θαλάσσια ισχύς θα πρέπει να συνδυαστεί με την αεροπορική και την χερσαία ώστε να έχει γρήγορα απτά αποτελέσματα στην περίπτωση πάντα ένοπλης αντιπαράθεσης.

Συνοψίζοντας τις απόψεις των δύο μεγαλύτερων θεωρητικών για την θαλάσσια ισχύ θα αναφέρουμε πως η τελευταία είναι απαραίτητη για την διασφάλιση των θαλασσίων επικοινωνιών. Η διασφάλιση αυτή σημαίνει απρόσκοπτη εμπορική δραστηριότητα η οποία είναι απαραίτητη για τις μεγάλες δυνάμεις. Σε μια άλλη ανάγνωση, η δυνατότητα προστασίας των θαλασσίων επικοινωνιών και εμπορικών δρόμων κρίνει το πραγματικό μέγεθος μιας δύναμης. Η επίτευξη της θαλάσσιας κυριαρχίας (ελέγχου) για την μεταφορά των χερσαίων δυνάμεων που θα δώσουν τελικά τη νίκη σε περίπτωση στρατιωτικής αντιπαράθεσης, είναι εξίσου σοβαρή κι επιτυγχάνεται μόνο μέσω της ενίσχυσης της θαλάσσιας ισχύος του κράτους. Για όλους τους παραπάνω λόγους θεωρούμε πως η θαλάσσια ισχύς είναι κομβικής σημασίας για την επίτευξη παγκόσμιας ηγεμονίας.

3. Το δίπολο ΗΠΑ-ΛΔΚ

3.1 ΗΠΑ- Η σύγχρονη ηγεμόνας (θαλασσοκράτειρα)

Οι ΗΠΑ ξεκίνησαν ήδη από το 1898 τους υπερπόντιους κατακτητικούς πολέμους. Κατέλαβαν το νησιωτικό σύμπλεγμα της Χαβάη και τις Φιλιππίνες. Η διάνοιξη της Διώρυγας του Παναμά διευκόλυνε τον έλεγχο των δύο ωκεανών από το αμερικανικό ναυτικό το οποίο ήδη αμφισβητούσε σοβαρά την κυριαρχία του πανίσχυρου βρετανικού. Το Δόγμα Μονρόε και η βαθιά ριζωμένη πεποίθηση των

αμερικανών για συνεχή εδαφική επέκταση μοιραία οδήγησε στην απόλυτη κυριαρχία των ΗΠΑ σε όλο το δυτικό ημισφαίριο. Η ελεύθερη αγορά σε συνδυασμό η αμερικανική κουλτούρα για νεωτερισμό προσέλκυσε μεγάλο αριθμό νεωτεριστών οι οποίοι μετέτρεψαν τις ΗΠΑ τις παραμονές του Α' Π.Π. στη πρώτη βιομηχανική δύναμη παγκοσμίως (Brzezinski 1998). Ο δυναμισμός της νέας δύναμης έγινε αντιληπτός κατά τον Α' Π.Π. (1914-1918) από την Ευρώπη όταν οι ΗΠΑ προέβαλαν μαζικά την στρατιωτική τους ισχύ καθώς μετέφεραν εκατοντάδες χιλιάδες στρατιώτες δια μέσου του Ατλαντικού ωκεανού. Ήταν μια ναυτική μεταφορά κολοσσιαίων διαστάσεων δεικνύοντας την κυριαρχία των ΗΠΑ στην θάλασσα. Μετά το πέρας του πολέμου, οι πανίσχυρες ΗΠΑ επέλεξαν τον απομονωτισμό. Η χώρα διέθετε ήδη το ισχυρότερο πολεμικό ναυτικό στον κόσμο, έλεγχε τους δύο ωκεανούς, όμως επέλεξε να μην εμπλακεί στις ευρωπαϊκές υποθέσεις στις δεκαετίες '20 και '30. Αυτό οφειλόταν και στην επικρατούσα τότε αντίληψη περί ασφάλειας της χώρας που σύμφωνα με αυτήν, οι ΗΠΑ θεωρούνταν ηπειρωτική νήσος και το μέλημα της κυβέρνησης ήταν η προστασία των ακτών της στον Ειρηνικό και Ατλαντικό Ωκεανό. Η στρατηγική τους ήταν κατά βάση εθνική χωρίς να ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για τις παγκόσμιες υποθέσεις (Brzezinski 1998). Η στάση τους άλλαξε άρδην κατά τον Β' Π.Π. όταν και καθιερώθηκε ως η μία εκ των δύο υπερδυνάμεων υποσκελίζοντας οριστικά τις ευρωπαϊκές δυνάμεις. Έκτοτε, ο Ψυχρός Πόλεμος αντιπροσώπευε την αντιπαράθεση μεταξύ της ισχυρότερης ναυτικής δύναμης που έλεγχε τους ωκεανούς (ΗΠΑ) με την ισχυρότερη χερσαία δύναμη που έλεγχε την περιοχή της Ευρασίας (ΕΣΣΔ) εκτός από ένα μικρό προγεφύρωμα στην Δυτική Ευρώπη. Η πτώση της ΕΣΣΔ σήμανε την νίκη των ΗΠΑ και την εξασφάλιση της παγκόσμιας κυριαρχίας τους καθώς ο έλεγχος όλων των ωκεανών τους επιτρέπει να είναι σε θέση να προβάλουν την στρατιωτική τους ισχύ οπουδήποτε στον κόσμο οποτεδήποτε το επιθυμούν (Brzezinski 1998). Πράγματι, η παγκόσμια τάξη όπως την γνωρίζουμε σήμερα προέκυψε από δύο Παγκοσμίους κι έναν Ψυχρό Πόλεμο με τα θεμέλιά της να έχουν τοποθετηθεί από τις ΗΠΑ το 1945. Σήμερα, οι κύριοι ανταγωνιστές των ΗΠΑ είναι η Ρωσία και ΛΔΚ. Εντούτοις, υστερούν ακόμα στους δείκτες που καθορίζουν την παγκόσμια ισχύ δηλαδή στον στρατιωτικό, οικονομικό, τεχνολογικό αλλά και στον πολιτισμικό (Brzezinski 1998). Πιο συγκεκριμένα στον στρατιωτικό δείκτη, η ΛΔΚ διαθέτει μεν σημαντικό πυρηνικό οπλοστάσιο το οποίο μπορεί να πλήξει τόσο τις ηπειρωτικές ΗΠΑ αλλά και τα ιδιαίτερα συμφέροντά τους ανά τον κόσμο, εντούτοις, δεν είναι σε θέση ακόμα να αποστείλει τα στρατεύματά της σε μεγάλες αποστάσεις

ώστε να επιβάλλει την πολιτική της θέληση (Brzezinski 1998) ούτε φαίνεται διατεθειμένη να αναλάβει τα καθήκοντα αστυνόμευσης ανά τον κόσμο, έναν ρόλο που μέχρι πρότινος είχαν αναλάβει εξ ολοκλήρου οι ΗΠΑ. Αυτό συμβαίνει σαφώς λόγω της τεχνολογικής υστέρησης της έναντι της Ουάσιγκτον αλλά και γιατί οι τελευταίες ελέγχουν τους ωκεανούς κάτι που τους επιτρέπει να προβάλλουν την ισχύ τους κατά το δοκούν σε παγκόσμια κλίμακα.

Οι ΗΠΑ, όπως σημειώσαμε παραπάνω, σχημάτισαν την επαύριο του Β' Π.Π. το διεθνές σύστημα το οποίο είναι ιδιαίτερο καθώς αντανακλά την εσωτερική εμπειρία του πλουραλιστικού μοντέλου της αμερικανικής κοινωνίας (Brzezinski 1998). Για την ακρίβεια καθ' όλη την διάρκεια του 20ου αιώνα οι ΗΠΑ έχτισαν μεθοδικά ένα παγκόσμιο πλέγμα πολιτικοοικονομικού ελέγχου αρχικά στην δική τους περιφέρεια, την Αμερικάνικη ήπειρο και κατόπιν στις υπόλοιπες περιφέρειες, Ευρώπη και Ασία (Φούσκας 2009). Το αμερικάνικης έμπνευσης και σχεδιασμού διεθνές σύστημα δίνει ιδιαίτερη σημασία στην ένταξη των πρώην αντιπάλων (περίπτωση Γερμανίας, Ιαπωνίας και Ρωσίας μετά τις ήττες τους στον Β' Π.Π και Ψυχρό Πόλεμο αντίστοιχα) και στηρίζεται πολύ στην ακτινοβολία της χώρας ανά τον κόσμο τόσο σε επίπεδο οικονομικό όσο και σε επίπεδο πολιτικών θεσμών και πολιτιστικής επιρροής (μαζική κουλτούρα, διαδίκτυο, εκπαιδευτικό σύστημα). Φυσικά η τεχνολογική και στρατιωτική υπεροχή των ΗΠΑ είναι δεδομένες υπενθυμίζοντας με απτό τρόπο την πρωτοκαθεδρία τους στις διεθνείς υποθέσεις (Brzezinski 1998). Κατά συνέπεια το ιδεολογικό μήνυμα των ΗΠΑ είναι η επιδίωξη της ατομικής επιτυχίας η οποία με την σειρά της θα ενισχύσει την ελευθερία και θα επιφέρει πλούτο (Brzezinski 1998). Το μήνυμα αυτό στον σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο κόσμο κυριαρχεί απόλυτα ενώ βρίσκει πολλούς μιμητές ακόμα και κράτη που η ατομικότητα δεν ήταν μέρος της κουλτούρας τους όπως η Ιαπωνία προσαρμοσμένο βέβαια στην δική τους εκδοχή.

Η αποδοχή του αμερικανικού μοντέλου λειτουργεί ως συναίνεση για την παγκόσμια αμερικανική κυριαρχία. Η κυριαρχία αυτή δεν μεταφράζεται όπως σε παλαιότερες ιστορικές περιόδους στην κατοχή εδαφών αλλά αντίθετα με την ανάπτυξη θεσμών, στους οποίους την πρωτοκαθεδρία κατέχουν οι ΗΠΑ, μέσω των οποίων μπορούν να αναμειγνύονται στις υποθέσεις άλλων κρατών (NATO, APEC, ΔΝΤ, ΠΤ, διμερείς συνθήκες όπως με την Ιαπωνία κ.α.) (Brzezinski 1998). Η αμερικανική ηγεμονία διαθέτει τα εξής χαρακτηριστικά: Αποτελείται από ένα συλλογικό σύστημα ασφάλειας το οποίο περιλαμβάνει στρατιωτικές συμμαχίες όπως το NATO και τις διμερείς συμφωνίες ασφάλειας με άλλα κράτη όπως με την Ιαπωνία.

Στον οικονομικό τομέα περιλαμβάνει παγκόσμιους οργανισμούς συνεργασίας όπως το ΔΝΤ, ΠΤ, ΠΟΕ αλλά και περιφερειακές οικονομικές συνεργασίες όπως η ΝΑΦΤΑ. Η αμερικάνικη ηγεμονία πλαισιώνεται και από ένα παγκόσμιο σύστημα δικαιοσύνης με το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Τέλος, οι ΗΠΑ προωθούν την συναινετική λήψη αποφάσεων σε παγκόσμιο επίπεδο ενώ προτιμούν τις δημοκρατίες καθώς επιθυμούν να προβάλλουν το δικό τους πολιτικό σύστημα (Brzezinski 1998). Αυτή η αμερικάνικη πρωτοκαθεδρία στηρίζεται σε πρακτικό επίπεδο στην ικανότητά της, χρησιμοποιώντας κατά το δοκούν τα χαρακτηριστικά που προαναφέραμε, να ελέγχει τις πλουτοπαραγωγικές πηγές αλλά και τα δίκτυα μεταφοράς που είναι απαραίτητα για τον σύγχρονο βιομηχανικό κόσμο. Για τον λόγο αυτό είναι νευραλγικής σημασίας για τις ΗΠΑ η διασφάλιση ανοικτών δρόμων, θαλάσσιων κυρίως, για το εμπόριο και την μεταφορά ενέργειας (Φούσκας 2009).

3.2 ΛΔΚ- Η επέκταση μιας νέας υπερδύναμης

Η ΛΔΚ σήμερα είναι η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία παγκοσμίως, υπερέρχει αθροιστικά των οικονομιών των κρατών BRICS και η πρώτη εμπορική δύναμη εκτοπίζοντας τις ΗΠΑ. 124 και πλέον κράτη έχουν ως τον μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο την ΛΔΚ σε σύγκριση με τα 76 κράτη που έχουν αντίστοιχα τις ΗΠΑ. Μέχρι το 2022 η ΛΔΚ αναμένεται να καταστεί η πρώτη οικονομία παγκοσμίως καθώς φαίνεται να ξεπέρασε, χωρίς ιδιαίτερες επιπτώσεις, την παγκόσμια κρίση που ξέσπασε το 2008 (Οικονόμου 2014, 18/08/2018). Πράγματι, οι περισσότερες προβολές συμφωνούν πως, με την παρούσα κατάσταση, η ΛΔΚ θα ξεπεράσει οικονομικά τις ΗΠΑ μέσα στην επόμενη δεκαετία. Αυτά είναι αδρομερώς τα χαρακτηριστικά μιας εξαιρετικά δυναμικής περιφερειακής δύναμης η οποία επεκτείνεται μέσω μιας στρατηγικής η οποία επιδιώκει τρεις διαφορετικούς στόχους. Κατά πρώτον η ηγεσία του ΚΚΚ επιθυμεί την διατήρηση στο εσωτερικό της ανάπτυξης και της ευημερίας καθώς αυτά τα χαρακτηριστικά είναι που προσφέρουν στο κόμμα την σχεδόν καθολική αποδοχή που απολαμβάνει σήμερα (Alisson 2017). Δεύτερον, ο κινέζικος εθνικισμός λειτουργώντας ως ο έτερος πυλώνας νομιμοποίησης του ΚΚΚ επιτάσσει την υπεράσπιση του γοήτρου της χώρας μέσω της υπεράσπισης της εθνικής κυριαρχίας μετά το πέρας του αιώνα της ταπείνωσης. Τρίτον, επιθυμεί να καταστεί η κυρίαρχη δύναμη της περιφέρειάς της κι έπειτα η

ηγεμονική πλανητική δύναμη (Οικονόμου 2014, 18/08/2018). Στο πλαίσιο της τρίτης επιδιώξης της η ΛΔΚ έχει επιδιώξει να διεισδύσει στην Αφρική, Λατινική Αμερική ενώ προβάλλει διεκδικήσεις με δυναμισμό στη γειτονιά της, ιδιαίτερα στη Σινική θάλασσα. Ο κινέζος πρόεδρος Xi Jinping μόλις το 2013 ανακοίνωσε ένα φιλόδοξο πρόγραμμα επενδύσεων ύψους 1,4 τρισ. Δολαρίων το οποίο αφορά τις υποδομές κι επεκτείνεται σε 67 κράτη στην Ασία, Ευρώπη, Αφρική (Alisson 2017). Το συγκεκριμένο σχέδιο είναι ευρύτερα γνωστό με την ονομασία *One Belt, One Road* και σκοπό έχει την ενοποίηση της Ευρασίας, όπως ερμηνεύεται από τις δυτικές δυνάμεις και ειδικά τις ΗΠΑ, προκαλώντας τα γεωπολιτικά αντανακλαστικά τους. Το ΔΝΤ εκτιμά πως το συγκεκριμένο σχέδιο ισοδυναμεί με 12 Σχέδια Μάρσαλ οπότε γίνεται εύκολα αντιληπτό το τεράστιο μέγεθός του (αποτελεί το πλέον δαπανηρό κι εκτεταμένο επενδυτικό σχέδιο στην παγκόσμια ιστορία) (Alisson 2017).

Η παρούσα στρατιωτική υστέρηση του Πεκίνου έναντι των ΗΠΑ οδηγεί την ηγεσία της χώρας να ανταγωνιστεί την Ουάσιγκτον στον τομέα της οικονομίας στον οποίο είναι ήδη υπερδύναμη υποκαθιστώντας σταδιακά σε ολοένα και περισσότερα κράτη τις ΗΠΑ ως ο υπ' αριθμόν ένα εμπορικός εταίρος. Το ενδιαφέρον εστιάζεται στους τρόπους με τους οποίους το Πεκίνο επεκτείνει μεθοδικά την επιρροή του σε άλλες περιφέρειες. Πρόκειται για μια κούρσα εξοπλισμών στην οποία εν πολλοίς η ΛΔΚ τρέχει μόνη της εδώ και δεκαετίες με την συγκεκριμένη να μην είναι σε τίποτα όμοια με την αντίστοιχη των δύο υπερδυνάμεων του Ψυχρού Πολέμου καθώς δεν επικεντρώνεται μόνο στον στρατιωτικό τομέα. Η κούρσα εξοπλισμών στην αυγή του 21ου αιώνα αφορά την συνδεσιμότητα στην οποία για την ώρα φαίνεται πως οι ΗΠΑ έχουν μείνει πίσω (Khanna 2016, 18/08/2018). Η ουσία του ανταγωνισμού για την συνδεσιμότητα αφορά τις υποδομές. Την τελευταία δεκαετία οι δαπάνες για υποδομές που αφορούν την ενέργεια, τις επικοινωνίες και τις μεταφορές διπλασιάστηκαν φθάνοντας τα 4 τρισεκατομμύρια με τον αριθμό να αναμένεται να αγγίξει το 2020 τα 9 τρισ. δολάρια. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών αφορά την απόκτηση επιρροής στον διασυνδεδεμένο κόσμο και όχι την εδαφική επέκταση (Khanna 2016, 18/08/2018).

Η Ασιατική Τράπεζα Υποδομών και Επενδύσεων (Asian Infrastructure and Investment Bank, AIIB), ο κινέζικος πολιορκητικός κριός στην Ασία, είναι ένα από τα κύρια παραδείγματα της ανταγωνιστικής διασύνδεσης. Από την κατάρρευση της ΕΣΣΔ τεράστιες κινέζικες επενδύσεις στράφηκαν ταχύτατα στις πρώην σοβιετικές δημοκρατίες της Κεντρικής Ασίας. Κατόπιν το Πεκίνο στράφηκε στα γειτονικά του

κράτη. Η στρατηγική της διείσδυσης δεν αφορούσε στρατιωτικά μέσα αλλά επενδύσεις στις υποδομές. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός πως η ΛΔΚ εκμεταλλεύεται τις υποδομές σε ολόκληρη την περιφέρεια της Ασίας ανεξαρτήτως ποιους τις χρηματοδότησε και κατασκεύασε. Στον αντίποδα, οι ΗΠΑ σε μια αχανή έκταση από την Μέση Ανατολή μέχρι την ΛΔΚ, έχουν διεισδύσει μέσω συμμαχιών, στρατιωτικών εισβολών και απειλών για κυρώσεις με τις μεθόδους αυτές να προκαλούν τις αντιδράσεις των κρατών που τις υφίστανται όλο και περισσότερο πλήττοντας την εικόνα τους (Khanna 2016, 18/08/2018). Η υπο-περιφέρεια της Κεντρικής Ασίας είναι ζωτικής σημασίας τόσο για τις ΗΠΑ όσο και για την ΛΔΚ καθώς αποτελεί κόμβο και πηγή ανεφοδιασμού όμως υπάρχει ένας ακόμα μεγάλος παίκτης, η Ρωσία, που διαθέτει ακόμα πολιτική επιρροή και πρέπει να λαμβάνεται υπόψη. Αξιοσημείωτος είναι ο τρόπος με τον οποίο πέτυχε να εκτοπίσει τις δυτικές δυνάμεις, ειδικά τις ΗΠΑ, από μια υποπεριφέρεια που αποτελούσε μέχρι πρότινος αποκλειστικός τους χώρος. Το Πεκίνο επενδύει στις χώρες της Κεντρικής Ασίας χωρίς ανταλλάγματα ενώ δεν ασκεί την παραμικρή κριτική στα καθεστώτα της περιοχής. Η ανοχή του Πεκίνου έρχεται σε αντίθεση με τη Δύση και φυσικά προκαλεί την συμπάθεια των καθεστώτων των χωρών της περιοχής οι οποίες γίνονται προοδευτικά πιο εχθρικές στις δυτικές αξίες (Cooley 2012, 08/09/2018).

Ο Οργανισμός Συνεργασίας της Σαγκάης (Shanghai Cooperation Organization, SCO) στον οποίο φυσικά ηγείται η ΛΔΚ και ο Νέος Δρόμος του Μεταξιού ασκούν ισχυρή έλξη ακόμα και σε κράτη-μέλη της Ε.Ε., ειδικά σε ανατολική και νότια Ευρώπη, καθώς η ΛΔΚ έχει καταστεί ο υπ' αριθμόν ένα εμπορικός εταίρος. Το Πεκίνο έχει προχωρήσει ακόμα περισσότερο διεισδύοντας ακόμα και στην Λατινική Αμερική, την "πίσω αυλή" των ΗΠΑ και προνομοιακό τους χώρο. Ήδη είναι ο πρώτος εμπορικός εταίρος της Βραζιλίας, Περού και Χιλής ενώ Αργεντινή, Βενεζουέλα και Ισημερινός καθίστανται ολοένα και πιο εξαρτώμενες από την κινέζικη υποστήριξη, μέσω δανείων κι επενδύσεων στις υποδομές τους, λόγω των παρατεταμένων οικονομικών δυσχερειών που αντιμετωπίζουν (Jacques 2012). Στο μέλλον η ΛΔΚ έχει δεσμευτεί για μια επένδυση στην περιφέρεια αυτή αξίας 250 δισ. δολαρίων ενώ ταυτόχρονα οι ΗΠΑ υστερούν διότι αφενός έχουν την τάση να θεωρούν πολλές χώρες της Λατινικής Αμερικής σκληρούς ανταγωνιστές κι αφετέρου η περιφέρεια αυτή αποτελεί ακόμη χαμηλή προτεραιότητα για την Ουάσιγκτον (Wyne 2015, 18/08/2018).

Στο πλαίσιο αυτό είναι αξιοσημείωτη η διείσδυση του Πεκίνου στην Αφρική καθώς αντλεί από την ήπειρο αυτή τους αναγκαίους πόρους για την οικονομική του ανάπτυξη. Η καθιέρωση του Αναπτυξιακού Ταμείου ΛΔΚ-Αφρικής με 5 δισ. Δολάρια σκοπό είχε να ενθαρρύνει κινέζικες επιχειρήσεις να επενδύσουν σε διάφορες αφρικανικές χώρες. Η παράλληλη διαγραφή χρεών και χορήγηση δανείων και τεχνογνωσίας από πλευράς Πεκίνου σε αφρικανικές κυβερνήσεις σκοπό είχε την σύσφιξη των σχέσεων ΛΔΚ-Αφρικής (Jacques 2012).

Οι επενδύσεις του Πεκίνου δεν αρκούνται στην ξηρά αλλά επεκτείνονται και στη θάλασσα. Η κινέζικη ηγεσία επενδύει σε αγωγούς και οδικό, σιδηροδρομικό δίκτυο με σκοπό την σύνδεση της ηπειρωτικής χώρας με τον κόλπο της Βεγγάλης έτσι ώστε η χώρα να είναι λιγότερο εξαρτημένη από τα Στενά της Μάλακα για τις εξαγωγές της μέσω ναυτιλίας. Ακόμη και στη Σινική θάλασσα μετατρέπει συστηματικά υφάλους και βραχονησίδες σε στρατηγικά τοποθετημένα οχυρά, δημιουργώντας τετελεσμένα τα οποία δυσκολεύουν ιδιαίτερα το κυρίαρχο αμερικανικό πολεμικό ναυτικό.

Οι ΗΠΑ έχοντας αντιληφθεί την κινέζικη στρατηγική διείσδυσης μέσω των επενδύσεων στις υποδομές κι επιδιώκουν να την ανταγωνιστούν μέσω της εμπορικής συμφωνίας Trans-Pacific Partnership (TPP). Φυσικά την TPP ανταγωνίζεται η αντίστοιχη κινέζικη Περιφερειακή Συμμετοχική Οικονομική Συνεργασία (Regional Comprehensive Economic Partnership, RCEP), η οποία βασίζεται στα ήδη ανθηρά ενδο-ασιατικά δίκτυα εφοδιαστικής αλυσίδας καθώς περιλαμβάνει κράτη-μέλη της TPP όπως η Αυστραλία και η Ιαπωνία όπως επίσης και μη μέλη όπως η Ινδία.

3.3 Οι δείκτες ισχύος ΗΠΑ-ΛΔΚ- Σύγκριση και τάσεις

Οι μετρήσιμοι δείκτες ισχύος οι οποίοι δείχνουν σε ικανοποιητικό βαθμό την ικανότητα των κρατών αφορούν τον πληθυσμό, την οικονομία και την τεχνολογία. Αυτοί οι παράγοντες καθορίζουν την σκληρή ισχύ που διαθέτει το εκάστοτε κράτος στο διεθνές σύστημα. Πλαισιώνονται από την ήπια ισχύ η οποία εντοπίζεται στο πολιτικό και πολιτισμικό επίπεδο. Η σύγκριση στους παραπάνω τομείς μεταξύ ΗΠΑ και ΛΔΚ είναι διαφωτιστική ώστε να γίνει ευδιάκριτη η θέση των δύο δυνάμεων στο

παγκόσμιο σύστημα σήμερα καθώς και η προδιαγεγραμμένη, εν πολλοίς, πορεία σύγκρουσης που έχουν λάβει.

Ο πληθυσμός αναπτύσσεται διαφορετικά ανάμεσα στα κράτη συμβάλλοντας στην άνιση ανάπτυξή τους. Αποτελεί δε πηγή ισχύος για ένα κράτος όχι μόνο ως προς το μέγεθος και τον ρυθμό ανάπτυξής του αλλά και ως προς την ηλιακή διάρθρωσή του (Πλατιάς 1995). Ο συνολικός πληθυσμός του πλανήτη αναμένεται να αγγίξει τα 8 δισ. μέσα στη δεκαετία του 2020. Αυτή η ραγδαία αύξηση οφείλεται κυρίως από την πληθυσμιακή έκρηξη που σημειώθηκε στις χώρες του Τρίτου Κόσμου. Ως εκ τούτου, ο πληθυσμός της ΛΔΚ αναμένεται να αγγίξει το 1,5 δισ. κατοίκους κατατάσσοντας την στην πρώτη θέση παγκοσμίως. Την ίδια στιγμή ο πληθυσμός των ΗΠΑ αναμένεται να αγγίξει μόλις τα 320 εκατ. (Πλατιάς 1995). Οι δυτικές χώρες και γενικά ο ανεπτυγμένος κόσμος χαρακτηρίζονται από υπογεννητικότητα και γήρανση του πληθυσμού που οδηγεί μοιραία σε αστάθεια καθώς οι κοινωνικές δαπάνες αυξάνονται συνεχώς. Παράλληλα η υπογεννητικότητα μοιραία πλήττει και τις ένοπλες δυνάμεις (Πλατιάς 1995).

Όμως και η δημογραφική έκρηξη έχει επιπτώσεις τόσο στον κοινωνικό όσο και στον στρατιωτικό τομέα (Πλατιάς 1995). Πιο συγκεκριμένα, η ραγδαία πληθυσμιακή αύξηση μπορεί να επιφέρει πολιτική αστάθεια καθώς η έκρηξη της αστυφιλίας, της ανεργίας και της φτώχειας μπορεί να προκαλέσει έντονη κοινωνική δυσαρέσκεια και μεταναστευτικά ρεύματα προς τις πλουσιότερες περιοχές του κόσμου (Πλατιάς 1995). Σε τελική ανάλυση, το οικονομικό χάσμα μεταξύ των ανεπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων κρατών θα διευρύνεται συνεχώς με επιπτώσεις στην παγκόσμια ισορροπία ισχύος. Ένα άλλο πρόβλημα που ενδεχομένως αντιμετωπίσει η πολυπληθέστερη χώρα στον κόσμο, η ΛΔΚ, συνδέεται με την πολιτική του ενός παιδιού που εφάρμοσε (one child policy) για να αντιμετωπίσει την ανεξέλεγκτη αύξησή του και αυτό γιατί ο ρυθμός αύξησης του κινεζικού πληθυσμού είναι σταθερά υποδεέστερος του επιπέδου που απαιτείται για την ανανέωσή του, μόλις στα 1,6 παιδιά ανά γυναίκα χαμηλότερος από τον αντίστοιχο ακόμα και των ΗΠΑ (1,9 παιδιά ανά γυναίκα) (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Παράλληλα, αυξάνεται συνεχώς το προσδόκιμο όριο ζωής με άμεση συνέπεια την γήρανση του πληθυσμού με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τις κοινωνικές δαπάνες. Κατά συνέπεια ένας μεγάλος πληθυσμός αποτελεί φυσικά παράγοντα ισχύος χωρίς αυτό να σημαίνει πως δεν ακολουθείτε από προβλήματα.

Ο τεχνολογικός τομέας είναι σημαντικός για την κατανομή της παγκόσμιας ισχύος καθώς είναι σε θέση να εξουδετερώσει το όποιο πληθυσμιακό πλεονέκτημα καθορίζοντας την στρατιωτική ισχύ των κρατών (Πλατιάς 1995). Σαφώς είναι άμεσα συνδεδεμένος με την οικονομία αφού τα πλουσιότερα κράτη βρίσκονται στην αιχμή της τεχνολογίας. Η κυριαρχία των ΗΠΑ είναι αδιαμφισβήτητη στον τομέα αυτόν, ειδικά όταν αναφερόμαστε στην στρατιωτική τεχνολογία, καθώς εισάγει συνεχώς καινοτομίες στις αμερικανικές ένοπλες δυνάμεις δίδοντας τους το πλεονέκτημα έναντι οποιασδήποτε άλλης ένοπλης δύναμης παγκοσμίως. Για να γίνει αντιληπτό το μέγεθος της διαφοράς θα αναφέρουμε πως όλες οι μεγάλες δυνάμεις μαζί ξοδεύουν μόνο ένα μικρό ποσοστό των χρημάτων που ξοδεύουν οι ΗΠΑ στον τομέα της άμυνας. Για την ακρίβεια, οι ΗΠΑ ξοδεύοντας μόνο το 4% του ΑΕΠ τους δαπανούν το 43% των παγκόσμιων αμυντικών δαπανών (Παπασωτηρίου 2009). Το εντυπωσιακό αμερικανικό οπλοστάσιο είναι το ισχυρότερο της ανθρώπινης ιστορίας επιτρέποντας στην υπερδύναμη να προβάλλει την ισχύ της σε πλανητικό επίπεδο κατά το δοκούν.

Οι κινεζικές ένοπλες δυνάμεις σαφώς υστερούν έναντι των αμερικανικών, τόσο σε ποσότητα όσο και σε ποιότητα, όμως η κατοχή πυρηνικών όπλων αντισταθμίζει κάπως το αμερικανικό πλεονέκτημα (κινεζική πυρηνική αποτροπή). Χαρακτηριστικά αναφέρουμε πως οι δαπάνες της χώρας σε σύγκριση με τις αντίστοιχες των ΗΠΑ για την άμυνα συνολικά είναι 15 φορές μικρότερες (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Η ΛΔΚ παρ' όλη την υστέρησή της έχει επιδοθεί τις τελευταίες δεκαετίες σε έναν μαραθώνιο εκσυγχρονισμού των ενόπλων δυνάμεών της, με την ταυτόχρονη μείωση του τεράστιου αριθμού τους, ώστε να είναι σε θέση να ανταποκριθούν στον ρόλο (ευελιξία και διακλαδικότητα) που θέλει να διαδραματίσει ως περιφερειακή αρχικά και παγκόσμια έπειτα δύναμη. Το Πεκίνο σταδιακά μετατρέπει την οικονομική του ισχύ σε στρατιωτική, κάτι που η ρεαλιστική θεωρία βρίσκει απόλυτα λογικό. Η στρατιωτική παρουσία σε περιοχές που βρίσκονται πολύ μακριά της κινεζικής επικράτειας το τελευταίο διάστημα, όπως η Μεσόγειος θάλασσα, αποτελεί δείγμα της κινεζικής στρατιωτικής ισχύος την οποία και προβάλλει στο εξωτερικό με κάθε ευκαιρία (Πλατιάς 1995). Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται και η πρώτη κινεζική στρατιωτική βάση που δημιούργησε εκτός κινεζικής επικράτειας, στο Τζιμπουτί (Humphrey Hawksley 2018).

Ένα άκρως ανησυχητικό στοιχείο για τις ΗΠΑ και τους συμμάχους τους στην περιφέρεια της ΝΑ Ασίας είναι η συνεχιζόμενη αύξηση των κινεζικών αμυντικών

δαπανών καθώς η ΛΔΚ κατέχει ήδη τον δεύτερο μεγαλύτερο στρατιωτικό προϋπολογισμό στον κόσμο αν και με αρκετή απόσταση από τον αντίστοιχο αμερικανικό όπως σημειώσαμε παραπάνω. Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός πως μόλις το 1997 ο κινεζικός προϋπολογισμός για την άμυνα ανερχόταν σε μόλις 10 δις. δολάρια, περίπου στο ίδιο επίπεδο με την Ταϊβάν. Μέσα σε διάστημα σχεδόν είκοσι ετών ο κινεζικός προϋπολογισμός για την άμυνα έφτασε να είναι τριπλάσιος από τους αντίστοιχους της Γαλλίας, της Ιαπωνίας και του Ηνωμένου Βασιλείου και τετραπλάσιος από τον αντίστοιχο της περιφερειακής ανταγωνίστριας Ινδίας (Bitzinger 2015, 12/08/2018). Υπάρχει ακόμα ένα χαρακτηριστικό που καθιστά τον αμυντικό προϋπολογισμό της ΛΔΚ άκρως ανησυχητικό και αυτό δεν είναι τίποτε άλλο από την ολοένα και αυξανόμενη αποσύνδεσή του από τις οικονομικές επιδόσεις της ΛΔΚ. Μάλιστα, πολλές δυτικές χώρες θεωρούν πως ο πραγματικός αμυντικός προϋπολογισμός της ΛΔΚ είναι μεγαλύτερος καθώς η κινεζική ηγεσία αποκρύπτει σε άλλους τομείς του συνολικού της προϋπολογισμού συγκεκριμένες αμυντικές της δαπάνες σε ποσοστό μάλιστα μεταξύ 35 έως 50% του συνόλου αυτών των δαπανών (Bitzinger 2015, 12/08/2018). Η μυστικοπάθεια της κινεζικής ηγεσίας είναι παρούσα μάλλον ως κληρονομιά του Σουν Τσου και της ευρύτερης ασιατικής αντίληψης για τις διεθνείς σχέσεις. Άλλωστε πρέπει να κρατηθούν κατά το μέτρο του δυνατού μυστικές οι αμυντικές δαπάνες καθώς η χώρα έχει υιοθετήσει την ειρηνική ανάπτυξη ώστε να μην προκαλέσει αντι-κινεζικό συνασπισμό των χωρών της περιφέρειας της.

Το ένα τρίτο των συνολικών κινεζικών αμυντικών δαπανών αφορούν τον εξοπλισμό των κινεζικών ενόπλων δυνάμεων. Στον εξοπλισμό εντάσσονται τόσο οι προμήθειες αμυντικού υλικού όσο και η έρευνα κι ανάπτυξη. Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 2000 η ΛΔΚ ήταν ένας από τους μεγαλύτερους εισαγωγείς όπλων παγκοσμίως. Η επόμενη δεκαετία σηματοδότησε την μετατροπή της ΛΔΚ από εισαγωγέα όπλων σε κατασκευαστή αυτών καθώς η εγχώρια αμυντική βιομηχανία γνώρισε εκρηκτική ανάπτυξη (Bitzinger 2015, 12/08/2018). Η κινεζική ηγεσία δείχνει να κάνει τα μέγιστα ώστε να μετατρέψει τις κινεζικές ένοπλες δυνάμεις σε μια σύγχρονη πολεμική μηχανή, ικανή να υπερασπιστεί τα συμφέροντα της χώρας στη Σινική θάλασσα κι όπου αλλού κριθεί απαραίτητο. Στο πλαίσιο αυτό έχει εκπονήσει το δόγμα anti-access/air-denial (A2/AD) εναντίον κυρίως των πανίσχυρων αμερικανικών αεροπλανοφόρων και των ομάδων μάχης που τα συνοδεύουν (Allison 2017). Ο απώτερος στόχος είναι οι κινεζικές ένοπλες δυνάμεις σε ξηρά, θάλασσα κι αέρα να βρίσκονται σε θέση να υπερισχύσουν σε μια αντιπαράθεση με τις ανώτερες

αμερικανικές στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ασίας ώστε τελικώς να εκδιωχθούν οριστικά από την περιφέρεια αυτήν (Allison 2017).

Οι κινέζικες αμυντικές δαπάνες παράλληλα στρέφονται και στον εξοπλισμό των διαφιλονικούμενων νησιών στη Σινική θάλασσα ώστε να εξασφαλίσει τον απόλυτο έλεγχο της καθώς δια μέσου της περνάει η κύρια εμπορική οδός που ενώνει τον Ινδικό με τον Ειρηνικό Ωκεανό. Επιπροσθέτως, ο έλεγχος των θαλασσών θα επιφέρει και τον έλεγχο σε μian άλλη σημαντική οικονομική δραστηριότητα στην Σινική θάλασσα, την αλιεία, η οποία είναι η κύρια οικονομική δραστηριότητα περίπου 620 εκατομμυρίων ανθρώπων στην ευρύτερη ΝΑ Ασία (Humphrey Hawksley 2018). Ουσιαστικά, η ΛΔΚ Εκμεταλλεύτηκε την αδυναμία της Ε.Ε., ειδικά μετά το Brexit, την έλλειψη συντονισμού των υπολοίπων ασιατικών δυνάμεων και την εμπλοκή των ΗΠΑ στην Μέση Ανατολή ώστε να στρατιωτικοποιήσει σε μεγάλο βαθμό την Σινική θάλασσα χτίζοντας στρατιωτικές βάσεις στα νησιά. Το σχέδιο αυτό είναι βασική προτεραιότητα για την ΛΔΚ καθώς το Πεκίνο θεωρεί πως προστατεύει την ακτογραμμή του από θαλάσσια εισβολή, την οποία έχουν βιώσει κατά την ιστορική τους διαδρομή οι κινέζοι (ιστορική μνήμη) (Humphrey Hawksley 2018).

Παρ' όλη την ανάπτυξη κι εκσυγχρονισμό των κινεζικών ενόπλων δυνάμεων, αυτές υπολείπονται ακόμα σε σχέση με τις αμερικάνικες τόσο σε ποιότητα όσο σε ποσότητα, κατάρτιση κι ηγεσία όπως ήδη σημειώσαμε. Συνεπώς, η ανάπτυξη των τους μπορεί να μην οδηγήσει απαραίτητα σε μια σύγκρουση με τις ΗΠΑ, τουλάχιστον στο εγγύς μέλλον, αλλά αποτελεί μια πηγή ανησυχίας για την ηγεσία της τελευταίας. Ακόμα και μια νέα κούρσα εξοπλισμών μεταξύ ΗΠΑ-ΛΔΚ ίσως να είναι προ των πυλών με το σίγουρο αποτέλεσμα που θα επιφέρει να είναι η αυξανόμενη αβεβαιότητα για την ασφάλεια και τη σταθερότητα της ΝΑ Ασίας.

Θα πρέπει να σημειωθεί πως ο ανταγωνισμός των δύο δυνάμεων στον τεχνολογικό τομέα δεν περιορίζεται σήμερα μόνο στο στρατιωτικό πεδίο αλλά αντίθετα έχει επεκταθεί στον κυβερνοχώρο και στο διάστημα (Humphrey Hawksley 2018). Η πρώτη συστηματικά οργανωμένη κυβερνοεπίθεση έλαβε χώρα το 2009 από τις ΗΠΑ και το Ισραήλ και στράφηκε κατά του ιρανικού πυρηνικού προγράμματος. Η ενέργεια αυτή φυσικά θορύβησε τις άλλες δυνάμεις οι οποίες ανέπτυξαν τις δυνατότητές τους και στο συγκεκριμένο πεδίο. Το αποτέλεσμα ήταν πολλές κυβερνοεπιθέσεις εναντίον αμερικανικών οργανισμών και υπηρεσιών να πραγματοποιούνται από την ΛΔΚ με αποκορύφωμα το 2010 και την μαζική κυβερνοεπίθεση που εξαπέλυσε κινέζοι χάκερς σε ολόκληρη την ΝΑ Ασία

(Humphrey Hawksley 2018). Επιπροσθέτως, ΗΠΑ και ΛΔΚ παρακολουθούν στενά τα διαστημικά προγράμματα εκατέρωθεν καθώς το διάστημα δύναται να χρησιμοποιηθεί για την ανάπτυξη στρατιωτικής τεχνολογίας (πύραυλοι κατά δορυφόρων, δορυφόροι παρακολούθησης κτλ) (Humphrey Hawksley 2018). Το Πεκίνο μάλιστα ετοιμάζει να θέσει σε πλήρη λειτουργία τον πρώτο του διαστημικό σταθμό μέχρι το 2023 καθώς έχει αποκλειστεί από τον Διεθνή Διαστημικό Σταθμό (ISS) (Humphrey Hawksley 2018).

Ο οικονομικός τομέας αποτελεί τον πυρήνα της κρατικής ισχύος. Η άνιση ανάπτυξη της προκαλεί τεράστιες αλλαγές στο συσχετισμό ισχύος του διεθνούς συστήματος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η μια εκ των δύο υπερδυνάμεων του Ψυχρού Πολέμου κατέρρευσε όχι στρατιωτικά αλλά οικονομικά, ενώ αντίστοιχα η ραγδαία οικονομική άνοδος της ΛΔΚ την καθιστά οικονομική υπερδύναμη σήμερα. Οι πρώτες δεκαετίες του 21ου αιώνα βρίσκουν τις ΗΠΑ ανάμεσα στις χώρες με το υψηλότερο βιοτικό επίπεδο αφού παράγουν μόνες σχεδόν το 35% του παγκόσμιου ακαθάριστου προϊόντος (Παπασωτηρίου 2009). Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός πως καμία από τις παραδοσιακές Μεγάλες Δυνάμεις φαίνεται ικανή στον προβλεπτό χρονικό ορίζοντα να υπερκεράσει τις ΗΠΑ εκτός από την ΛΔΚ αν και θα πρέπει να διατηρήσει για αρκετά χρόνια ακόμα μεγάλα ποσοστά ανάπτυξης παράλληλα αποφεύγοντας την παγίδα του μεσαίου εισοδήματος η οποία είναι σε θέση να καθλώσει την αγοραστική δύναμη των κινέζων (Alisson 2017). Οι ΗΠΑ διατηρούν την πρωτοκαθεδρία στον οικονομικό τομέα όμως η οικονομία τους έχει τάση συρρίκνωσης καθώς η σχετική της δύναμη μειώνεται. Οι παράγοντες που συντελούν στην βαθμιαία πτώση της αμερικανικής οικονομικής θέσης εντοπίζονται στο συνεχώς αυξανόμενο κόστος διατήρησης της ηγεμονίας της ανά τον κόσμο (στρατηγική υπερ-εξάπλωση που έχει αντίκτυπο στην αμερικανική οικονομία) και στην συνεχή απώλεια ανταγωνιστικότητας καθώς η βιομηχανική παραγωγή φθίνει αδιάλειπτα (Πλατιάς 1995). Ενώ οι ΗΠΑ σήμερα αποτελούν τον πρώτο οφειλέτη παγκοσμίως, η επιβράδυνση της οικονομίας τους, αν συνεχιστεί, είναι σχεδόν σίγουρο πως θα έχει επιπτώσεις στην στρατιωτική ικανότητα τους και στην μοιραία συρρίκνωση του πολιτικού τους ρόλου διεθνώς.

Στον αντίποδα κινείται η κινεζική οικονομία η οποία είναι ήδη η δεύτερη παγκοσμίως συνεισφέροντας το 14,6% του παγκοσμίου ΑΕΠ με τάση συνεχούς διεύρυνσης (Πετρούπουλος Χουλιαράς 2013). Το παράδοξο έγκειται στο γεγονός πως ακόμα και σήμερα η ΛΔΚ θεωρείται αναπτυσσόμενη χώρα απολαμβάνοντας τις

ευεργετικές πολιτικές του ΠΟΕ για τις χώρες αυτές (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Στην περιφέρειά της η ΛΔΚ είναι μακράν η ισχυρότερη οικονομική δύναμη κάτι που δεν μεταφράζεται απόλυτα σε επιρροή καθώς είναι έντονη η παρουσία των ΗΠΑ η οποία θέτει εμπόδια στην κινέζικη επέκταση (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Τις τελευταίες δύο δεκαετίες ο ρυθμός ανάπτυξης της κινεζικής οικονομίας είναι εντυπωσιακός καθώς ξεπερνάει τον αντίστοιχο κάθε άλλης μεγάλης δύναμης, αγγίζοντας κατά μέσο όρο το 10% σε ετήσια βάση με τάση μάλιστα να συνεχιστεί αυτή η ανοδική πορεία αν και μειωμένη. Στο πλαίσιο αυτό ο κινέζος πρόεδρος έχει υποσχεθεί έναν ρυθμό ανάπτυξης της τάξης του 6,5% τουλάχιστον μέχρι το 2021 (Allison 2017). Στο εσωτερικό της χώρας αυτή η οικονομική μεγέθυνση είναι ήδη ορατή. Σε επίπεδο υποδομών σε μια εικοσαετία (1996-2016) έχουν κατασκευαστεί 2,6 εκατομμύρια χιλιόμετρα οδικού δικτύου ξεπερνώντας το αντίστοιχο δίκτυο των ΗΠΑ καθώς και ένα εκτεταμένο σύγχρονο σιδηροδρομικό δίκτυο (Allison 2017). Παράλληλα με τις υποδομές σε δίκτυα, λιμάνια, πόλεις, γέφυρες κτλ, το κατά κεφαλήν εισόδημα έχει εκτιναχθεί από τα 193\$/ άτομο το 1980 στα 8100\$/άτομο σήμερα. Φυσικά το κατά κεφαλήν εισόδημα και εν γένει το επίπεδο ζωής των κινέζων υπολείπεται αισθητά από το αντίστοιχο των αμερικανών όμως είναι εντυπωσιακός ο ρυθμός με τον οποίο η οικονομική πρόοδος της χώρας οδήγησε την πλειοψηφία του πληθυσμού από την απόλυτη φτώχεια σε ένα σχετικά ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης με μειωμένα τα ποσοστά αναλφαβητισμού (πλέον το 95% είναι εγγράμματοι) και διπλασιασμό του μέσου όρου ζωής (Allison 2017).

Αυτή η ραγδαία οικονομική άνοδος τις τελευταίες δεκαετίες πλέον αντικατοπτρίζεται και στην εκπαίδευση, στις επιστήμες, στην τεχνολογία και στην έρευνα/καινοτομία. Μάλιστα, το 2019 αναμένεται η χώρα να ξεπεράσει τις ΗΠΑ σε έναν τομέα αδιανόητο μέχρι χθες, αυτόν της έρευνας και ανάπτυξης καθώς θα δαπανήσει περισσότερα χρήματα, ενώ αποτελέσματα έχει η κινέζικη κατασκοπία σε προϊόντα υψηλής τεχνολογίας σε βαθμό που θεωρείται από τις ΗΠΑ αυτή η πρακτική ως απειλή για την εθνική της ασφάλεια (Allison 2017). Βέβαια, η ραγδαία οικονομική άνοδος έχει εκτεταμένη επίπτωση στο περιβάλλον η οποία, πέραν του ανθρώπινου κόστους, στοιχίζει και στην οικονομία αρκετές μονάδες του ΑΕΠ κάθε χρόνο (Allison 2017).

Η ΛΔΚ υπολείπεται όμως των ΗΠΑ σε έναν άλλο τομέα κρίσιμης σημασίας, αυτόν της προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Ο εκσυγχρονισμός της κινεζικής οικονομίας, δηλαδή η μετατροπή της από αγροτική

σε βιομηχανική, συμβάδισε με την άνοδο του ΑΕΠ της αλλά όχι και με την αύξηση του συνολικού της χρέους το οποίο μειώθηκε στο 9,4% του ΑΕΠ όταν την ίδια στιγμή το αντίστοιχο των ΗΠΑ κυμαίνεται στο 107,6% του αμερικανικού ΑΕΠ (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Επιπροσθέτως, η ραγδαία ανάπτυξη της κινεζικής βιομηχανίας κατέστησε την χώρα σε κορυφαίο εξαγωγέα παγκοσμίως. Τομείς στους οποίους η ΛΔΚ επίσης υστερεί έντονα έναντι των ΗΠΑ είναι αυτοί του συνολικού εθνικού πλούτου και του κατά κεφαλήν ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος. Διαθέτει μόλις 27,7 τρις ευρώ συνολικό εθνικό πλούτο όταν οι ΗΠΑ διαθέτουν 217 τρις. δολάρια (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Αντίστοιχα το κατά κεφαλήν ΑΕΕ διαμορφώθηκε για την ΛΔΚ το 2011 σε 8390 δολάρια όταν στις ΗΠΑ ήταν 48820 δολάρια. Ομοίως, σε επίπεδο ανταγωνιστικότητας και παραγωγικότητας η κινεζική οικονομία υστερεί αισθητά έναντι της αμερικανικής (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Παρ' όλες τις αδυναμίες του κινεζικού οικονομικού μοντέλου, θα πρέπει να σημειώσουμε πως σήμερα η ΛΔΚ αποτελεί την ατμομηχανή της παγκόσμιας ανάπτυξης καθώς είναι ήδη η πρώτη χώρα παραγωγός πλοίων, αλουμινίου, σιδήρου, ρουχισμού, κινητών τηλεφώνων, υπολογιστών ενώ παράλληλα διαθέτει την μεγαλύτερη αγορά αυτοκινήτων, κινητών τηλεφώνων, ηλεκτρονικού εμπορίου (Alisson 2017).

Συνοψίζοντας τη σύγκριση των δεικτών ισχύος μεταξύ των δύο μεγαλύτερων δυνάμεων της σύγχρονης εποχής, εύλογα εξάγεται το συμπέρασμα πως σήμερα (2018) οι ΗΠΑ είναι μοναδική ολοκληρωμένη υπερδύναμη, καθώς διαθέτει ασύγκριτη *hard power* δηλαδή οικονομική, τεχνολογική, πληθυσμιακή και στρατιωτική ισχύ (Πλατιάς 1995). Συμπληρωματικά, οι ΗΠΑ διαθέτουν *soft power* διότι κυριαρχούν στους διεθνείς θεσμούς, διαθέτουν σταθερό πολιτικό σύστημα στο εσωτερικό και ένα ευρύ πλέγμα συμμαχιών στο εξωτερικό καθώς και υψηλή πολιτισμική διείσδυση παγκοσμίως (Πλατιάς 1995). Η *prax Americana* είναι ακριβώς η ηγεμονική ειρήνη που επιβάλλουν δια της ισχύος τους οι ΗΠΑ στον κόσμο από το 1989 μέχρι σήμερα (Παπασωτηρίου 2009). Εντούτοις, αυτό το μονοπολικό σύστημα φαίνεται να οδεύει προς την δύση του με την ανάδειξη νέων πόλων ισχύος στο διεθνές σύστημα, με προεξέχουσα την ΛΔΚ, οι οποίοι αμφισβητούν ολοένα εντονότερα την αμερικανική πρωτοκαθεδρία σε όλα τα επίπεδα.

Όμως εξαιτίας της άνισης ανάπτυξης των συντελεστών ισχύος, της οποίας το ισοζύγιο εξακολουθεί να κλίνει προς την ΛΔΚ, το χάσμα με τις ΗΠΑ συρρικνώνεται συνεχώς με αποτέλεσμα η σύγκρουση να είναι πιθανή με επίκεντρο πρωτίστως την

ΝΑ Ασία. Ίσως η κατοχή πυρηνικού οπλοστασίου από τις δύο δυνάμεις να αποτελέσει τροχοπέδη για την εκδήλωση ενός ακόμα ηγεμονικού πολέμου οποίος θα έχει καταστροφικές συνέπειες για τον πλανήτη (Παπασωτηρίου 2009). Το πιθανότερο είναι ο ανταγωνισμός να μην λάβει την μορφή που είχε στον Ψυχρό Πόλεμο καθώς σήμερα η ΛΔΚ δεν επιθυμεί να εξάγει το κοινωνικοοικονομικό της σύστημα στο εξωτερικό διότι, στην πράξη, διαθέτει έναν κατ' όνομα κομμουνιστικό καθεστώς (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013).

3.4 Η κινεζική θέαση του κόσμου

Η πληρέστερη κατανόηση του θέματος της παρούσας εργασίας προϋποθέτει την όσο το δυνατόν σφαιρικότερη προσέγγισή του. Είναι γεγονός πως η πλειοψηφία των δυτικών αναλύσεων που βασίζονται στην θεωρία του πολιτικού ρεαλισμού εκλαμβάνουν την συμπεριφορά της ΛΔΚ σε διεθνές επίπεδο ως πράξεις ενός προαποφασισμένου σχεδίου από την ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος για την κατάληψη της παγκόσμιας ηγεμονίας (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Ωστόσο για να ερμηνευθεί ορθά η κινεζική πολιτική και οι επιδιώξεις της θα πρέπει να μελετηθεί το πολύπλοκο εσωτερικό της ΛΔΚ. Πράγματι, οι διάφοροι κρατικοί οργανισμοί της χώρας, υπουργεία, πρεσβείες, υπηρεσίες, ανταγωνίζονται για την αύξηση της επιρροής τους στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής της χώρας καθώς έχουν συχνά αντικρουόμενα συμφέροντα (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Είναι επίσης γεγονός πως στο εσωτερικό της κλιμακώνεται μια αντιπαράθεση μεταξύ των κρατικών πολιτικών και των εταιρικών επιδιώξεων γεγονός που δυσχεραίνει την προώθηση των πολιτικών της ηγεσίας του ΚΚΚ (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Κατά συνέπεια, η θεώρηση της ΛΔΚ από τους μελετητές ως ενός ενιαίου διεθνούς δρώντα με ένα σχέδιο ειρηνικής ανόδου, όπως υποστηρίζει η ηγεσία του ΚΚΚ, είναι προβληματική διότι κάθε κινεζική δραστηριότητα στο εξωτερικό μπορεί να μην συνδέεται καθόλου με την επίσημη κυβερνητική πολιτική (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013).

Ήδη από τις αρχές του 20ου αιώνα, οι μη ευρωπαϊκές χώρες υποχρεώθηκαν από τις δυτικές δυνάμεις να εκδυτικοποιήσουν τις κοινωνίες τους. Στην περίπτωση της ΛΔΚ το αναγκαστικό άνοιγμά της στη Δύση έλαβε χώρα με οδυνηρό τρόπο μετά την ήττα της από τους Βρετανούς στον Πόλεμο του Οπίου (1839-1842)

(Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Η ριζικά αντίθετη κοινωνική οργάνωση της Κίνας, που ενσάρκωνε σε μια πολιτιστική οικουμένη τον τρόπο του βίου των κινέζων ο οποίος ήταν συμβατός με τις αρχές του κουμφουκιανισμού, έπρεπε να υποταχθεί για χάριν του εκσυγχρονισμού της στο εντελώς ξένο δυτικό μοντέλο. Ο σινικός πολιτισμός, όπως και άλλοι πολιτισμοί της Άπω Ανατολής, έφτασε μεν στην ωριμότητα πολύ πρόωρα όμως ήταν εγκλωβισμένος σε ένα πολύ αυστηρό πλαίσιο το οποίο προσέφερε συνοχή αλλά αποτελούσε ταυτόχρονα τροχοπέδη για την εξέλιξή του και την οποιαδήποτε νεωτερικότητα (Braudel 2007). Στο πλαίσιο της πολιτιστικής οικουμένης, το κέντρο του κόσμου ήταν το κινεζικό κράτος με τα υπόλοιπα να θεωρούνται βαρβαρικά καθώς οι λαοί τους δεν μετείχαν της κινεζικής παιδείας (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Το *zhong guo Μέσο Βασίλειο* που αναφέρεται στην Κίνα δεν αφορά τον γεωγραφικό χώρο ανάμεσα στα άλλα βασίλεια αλλά στον χώρο που καταλαμβάνει η Κίνα μεταξύ του Ουρανού (Παραδείσου) και της Γης κι είναι ενδεικτικό της αντίληψης των κινέζων για τη χώρα τους (Allison 2017). Χαρακτηριστικό γνώρισμα της κινεζικής κοσμοθεωρίας είναι εκτός από τον κουμφουκιανισμό, η προγονική λατρεία και η λατρεία του μονάρχη η οποία ρίζωσε την εποχή της αυτοκρατορίας (Braudel 2007). Ο κουμφουκιανισμός δεν αποτέλεσε αυστηρά θρησκεία αλλά ήταν μια έκφραση κοινωνική και πολιτική της ανώτερης κοινωνικής κάστας της χώρας η οποία επιζεί, με πάμπολλες αλλαγές, έως σήμερα κι έτεινε ως στάση ζωής την διατήρηση της τάξης και της κοινωνικής ιεραρχίας (Braudel 2007). Είναι δε σαφές ότι συντέλεσε τα μέγιστα στη διαμόρφωση του κινεζικού παραδοσιακού πολιτισμού ο οποίος στην εποχή της παγκοσμιοποίησης που διανύουμε γοητεύει ολοένα και ευρύτερες μάζες πληθυσμού, ακόμα και δυτικών χωρών (Nye Jr. 2011). Η διάχυση της κινεζικής κουλτούρας επιτυγχάνεται και από τους φοιτητές τόσο τους κινέζους στα πανεπιστήμια δυτικών κυρίως χωρών όσο και δυτικών στα κινεζικά ανώτατα ιδρύματα οι οποίοι εκτιμάται πως θα αγγίξουν τις 500,000 το 2020 (Nye Jr. 2011). Την τάση της διάδοσης της κινεζικής γλώσσας και κουλτούρας παγκοσμίως προωθεί η κινεζική ηγεσία με την χρηματοδότηση τόσο του China Radio International όσο του τηλεοπτικού δικτύου Xinhua τα οποία εκπέμπουν και στα αγγλικά 24/7 καθώς και των κομφουκιανών ινστιτούτων που ιδρύει σε διάφορα κράτη (Nye Jr. 2011). Φυσικά η ανάπτυξη της κινεζικής ήπιας ισχύος είναι δεδομένη με τους τρόπους που συνοπτικά περιγράφηκαν παραπάνω όμως ακόμα υπολείπεται αισθητά των ΗΠΑ και της Ε.Ε. στον τομέα αυτόν (Nye Jr. 2011).

Η κοσμοθεωρία των κινέζων για την ανωτερότητα της χώρας τους έναντι των υπολοίπων κρατών ενισχύθηκε και από την γεωγραφική θέση της Κίνας την οποία προστάτευε, μέχρι την άφιξη των Δυτικών, η θάλασσα, οι έρημοι και οι οροσειρές της κεντρικής Ασίας αλλά και η διάρκεια που είχε η αυτοκρατορία τους, περίπου 21 αιώνες (Braudel 2007). Η πρώτη επαφή με τους δυτικούς ήταν ταπεινωτική κι έληξε με την καταστροφή των Θερινών Ανακτόρων και την πτώση του κινέζου αυτοκράτορα Σιεν Φεγκ (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Μερικές δεκαετίες αργότερα, η σύγκρουση της Κίνας με την Ιαπωνία, μια δύναμη που είχε εκδυτικοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό, οδήγησε σε μια νέα καταστροφή. Έκτοτε η χώρα ζούσε ταπεινωμένη από τις δυτικές δυνάμεις. Την δεκαετία του 1930, οι κομμουνιστές επεδίωξαν έναν άλλο τρόπο εκσυγχρονισμού της χώρας (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Εισήγαγαν μαζικά τις δυτικές αξίες και αρχές διαλύοντας ουσιαστικά τον παραδοσιακό κινεζικό βίο. Τότε ουσιαστικά τέθηκαν τα θεμέλια για το σημερινό κινεζικό θαύμα της ανάδειξης της χώρας σε παγκόσμια δύναμη η οποία μπορεί να επηρεάσει την παγκόσμια τάξη στην οποία, εν αντιθέσει με το ιστορικό της παρελθόν, μετέχει πλήρως (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Η σημερινή ΛΔΚ δημιουργήθηκε από το ΚΚΚ το 1949 όταν και διακηρύχθηκε το τέλος του αιώνα της ταπείνωσης που είχε αφετηρία τον Πόλεμο του Οπίου (1839-1842) (Braudel 2007). Σε μεγάλο βαθμό η σημερινή κινεζική ηγεσία απαρτίζεται από απογόνους των πρώτων κομμουνιστών που ανήλθαν στην εξουσία τότε (Πετρούπουλος Χουλιάρης 2013). Ουσιαστικά η κινεζική ηγεσία είναι ένα είδος πολιτικής αριστοκρατίας της οποίας μέλημα είναι φυσικά η παραμονή στην εξουσία. Για τον λόγο αυτό η ΛΔΚ είναι ιδιαίτερα καχύποπτη απέναντι στην δυτική κριτική αναφορικά με το μονοπώλιο της εξουσίας από το ΚΚΚ και από την ταυτόχρονη καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όμως παρ' όλη την κυριαρχία του ΚΚΚ στο εσωτερικό, η εξωτερική της πολιτική δεν είναι ιδεολογικά φορτισμένη αλλά χαρακτηρίζεται από πραγματισμό εξ αιτίας του αρνητικού αντίκτυπου που είχε στην κοινωνία και στο κόμμα η Πολιτιστική Επανάσταση (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013).

Άλλος ένας εξίσου σημαντικός παράγοντας για την κατανόηση της εξωτερικής πολιτικής της ΛΔΚ είναι η γνώση για τον τρόπο με τον οποίο ιστορικές μνήμες καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο η χώρα βλέπει τον υπόλοιπο κόσμο σήμερα. Οι Πόλεμοι του Οπίου, οι ήττες από την Ιαπωνία στον Πόλεμο του 1895-1896 και η ιαπωνική εισβολή στην Μαντζουρία το 1931 συνιστούν τραυματικές εμπειρίες για τους κινέζους που επηρεάζουν την σημερινή τους αντίληψη για τον

κόσμο (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Η εμπλοκή της Δύσης στην Κίνα οδήγησε στον 19ο αιώνα της *κινεζικής ταπείνωσης*. Αποτέλεσμα αυτής της οπτικής του παρελθόντος είναι η επιδίωξη της Κίνας για την ανάκτηση της απολεσθείσας τιμής και υπερηφάνειας. Δεν επιδιώκει την επέκταση αλλά τον σεβασμό που τόσο της στέρησε η Δύση τους προηγούμενους αιώνες (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). *Δεν θεωρεί εαυτόν ως μια ανερχόμενη δύναμη, όπως θεωρείται στο εσωτερικό των ΗΠΑ, αλλά αντίθετα, μια δύναμη που επέστρεψε στο προσκήνιο των παγκόσμιων υποθέσεων μετά την εκδίωξή της από την Δύση.* Ο εθνικισμός είναι μια ανερχόμενη ιδεολογία στο εσωτερικό της. Όμως δεν βασίζεται απόλυτα στην πικρή ιστορική ανάμνηση που έχουν οι κινέζοι από τις επεμβάσεις των δυτικών δυνάμεων στο εσωτερικό τους, αλλά αντίθετα εκπορεύεται από το ΚΚΚ ως εναλλακτική πηγή νομιμοποίησης στην περίπτωση κατά την οποία η κινεζική οικονομία αρχίσει να επιβραδύνεται όπως άλλωστε παρατηρείται τα τελευταία χρόνια (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013).

Η θέση της ΛΔΚ ως η δεύτερη τη τάξει δύναμη παγκοσμίως δεν αμφισβητείται σοβαρά από κανέναν μελετητή σε αντίθεση βέβαια με τις προοπτικές της. Τα κύρια αίτια της διαφοροποίησης αυτής εντοπίζονται στο πολύπλοκο εύθραυστο εσωτερικό της (διαφθορά και κοινωνική ανισότητα που οδηγεί σε δραματική αύξηση των κοινωνικών συγκρούσεων) αλλά και σε χαρακτηριστικά της κινεζικής οικονομίας (εξάρτηση από αύξηση εξαγωγών, κυρίαρχη θέση του κράτους στην οικονομία, ενεργειακή εξάρτηση, καταστροφή του περιβάλλοντος) (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Η επώδυνη εκδυτικοποίηση της σήμαινε την μετατροπή της πολυεθνικής αυτοκρατορίας σε ένα ενιαίο εθνικό κράτος. Φυσικό επακόλουθο αυτής της αλλαγής ήταν η καθιέρωση στην κινεζική κοσμοαντίληψη του εθνικισμού και εν γένει των δυτικών ιδεών οι οποίες όμως προκαλούν προβλήματα τόσο στο εσωτερικό, με το ζητούμενο να εστιάζεται στην συνοχή της κινεζικής κοινωνίας, όσο και στο εξωτερικό με τις εντάσεις μεταξύ της ΛΔΚ και των γειτόνων της (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013).

3.5 Η αμερικανική θέση της ΛΔΚ

Ένα καίριας σημασίας ερώτημα για την εξέλιξη του Διεθνούς Συστήματος αφορά τον τρόπο με τον οποίο η μοναδική υπερδύναμη σήμερα αντιμετωπίζει και θα αντιμετωπίσει στο μέλλον την ΛΔΚ. Ο τρόπος που θα αντιμετωπίσουν την

αναδυόμενη κινεζική ισχύ οι ΗΠΑ σαφώς θα προέρχεται από τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται η αμερικανική ηγεσία την κινεζική παρουσία συνολικά και της προθέσεις αυτής ειδικότερα. Κι εδώ ερμηνευτικό εργαλείο συνιστά η θεωρία του πολιτικού ρεαλισμού η οποία είναι εμφανέστατη στην Σύνοψη της Εθνικής Αμυντικής Στρατηγικής για το 2018 του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας (Summary of the 2018 National Defense Strategy of the United States of America). Στο πλαίσιο της κυρίαρχης αυτής θεώρησης των διεθνών σχέσεων, οι πολιτικές της ΛΔΚ εκλαμβάνονται από την αμερικάνικη ηγεσία ως προσπάθειες για την προώθηση των συμφερόντων του Πεκίνου ενώ είναι ενδεικτική η αναφορά στην ΛΔΚ ως στρατηγικό ανταγωνιστή (Mattis 2018). Στην ίδια έκθεση σημειώνεται πως οι ρεβισιονιστικές δυνάμεις, ΛΔΚ και Ρωσία, επιδιώκουν με ειρηνικά μέσα τον ανασχηματισμό του διεθνούς συστήματος μέσω της οικονομικής διείσδυσης, ενώ ταυτόχρονα, ειδικά η ΛΔΚ, εκσυγχρονίζει τις ένοπλες δυνάμεις της με σκοπό της αλλαγή του status quo στον δυτικό Ειρηνικό Ωκεανό και την επίτευξη περιφερειακής ηγεμονίας στην ΝΑ Ασία. Αυτό θα έχει ως άμεση συνέπεια την εκδίωξη των ΗΠΑ από την περιοχή με αποτέλεσμα να κλονιστεί η παγκόσμια ηγεμονία τους (Mattis 2018).

Η θεώρηση των ΗΠΑ για την ΛΔΚ είναι ξεκάθαρη καθώς η τελευταία εκλαμβάνεται ευθέως ως στρατηγικός ανταγωνιστής για την παγκόσμια ηγεμονία της Ουάσιγκτον. Είναι επίσης χαρακτηριστικό το γεγονός πως η έκθεση του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας των ΗΠΑ τοποθετεί στο επίκεντρο της προσοχής όχι μη κρατικούς δρώντες, όπως το Ισλαμικό Κράτος και άλλες τρομοκρατικές οργανώσεις, αλλά κρατικούς. Η σειρά προτεραιότητας είναι επίσης ενδεικτική καθώς στην κορυφή βρίσκεται η ΛΔΚ ακολουθούμενη από την Ρωσία, την Βόρεια Κορέα, το Ιράν και στο τέλος μοναχά συναντούμε διάφορες τρομοκρατικές ομάδες (Mattis 2018). Η έκθεση, στο ίδιο μήκος κύματος, τονίζει την ανάγκη για τον εκσυγχρονισμό των αμερικάνικων ενόπλων δυνάμεων τόσο σε υλικό όσο και σε τακτικές δείχνοντας την προτίμηση της αμερικάνικης ηγεσίας να διατηρήσει την ειρήνη μέσω της σκληρής ισχύος (Mattis 2018). Επιπροσθέτως, σημειώνεται πως ΛΔΚ και Ρωσία επιδιώκουν συστηματικά την υπονόμευση του διεθνούς συστήματος που δημιούργησαν οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοί τους με το πέρας του Β' Π.Π. χρησιμοποιώντας κατά το δοκούν τα πλεονεκτήματα που αυτό προσφέρει. Η ηγεσία της ΛΔΚ έχει συνειδητά θολώσει τις διαχωριστικές γραμμές μεταξύ στρατιωτικών και πολιτικών στόχων στην προσπάθειά της να αντισταθμίσει το σαφές στρατιωτικό πλεονέκτημα των ΗΠΑ (Mattis 2018). Χαρακτηριστικό παράδειγμα, στο οποίο θα αναφερθούμε εκτενώς σε άλλο σημείο της

ανάλυσής μας, είναι η θαλάσσια πολιτοφυλακή του Πεκίνου. Ολοκληρώνοντας την αναφορά μας στην Έκθεση του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας των ΗΠΑ για το 2018 θα τονίσουμε τις αναφορές για συνεργασία των συντελεστών σκληρής και ήπιας ισχύος που κατέχουν η χώρα καθώς αναμένουν έναν σκληρό και μακροχρόνιο στρατηγικό ανταγωνισμό με το Πεκίνο (Mattis 2018).

Είναι προφανές πως η αντίδραση των ΗΠΑ εξαρτάται άμεσα από την πολιτική που θα επιλέξει τελικά να ακολουθήσει η ΛΔΚ η οποία για να ανταγωνιστεί με αξιώσεις την Ουάσιγκτον θα πρέπει να ενισχύσει τους ποσοτικά μετρήσιμους δείκτες ισχύος της (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Κατά συνέπεια, οι ρεαλιστές θεωρούν πως η συνεχής οικονομική άνοδος της ΛΔΚ αυξάνει μοιραία και το ειδικό της πολιτικό βάρος με αποτέλεσμα την κορύφωση του ανταγωνισμού με τις ΗΠΑ. Αυτή η διαπίστωση οδηγεί σε ορισμένα κρίσιμα ερωτήματα τα οποία οι ενδορεαλιστικές θεωρήσεις προσπαθούν να απαντήσουν προβλέποντας ουσιαστικά τις μελλοντικές εξελίξεις. Η ΛΔΚ θα εξελιχθεί σε μια αναθεωρητική δύναμη και αν ναι οι ΗΠΑ πως θα αντιδράσουν στο μέλλον; Η άνοδος της ΛΔΚ θα οδηγήσει την ηγεσία της να αλλάξει τους στόχους της εξωτερικής της πολιτικής; Αν ναι οι αλλαγές αυτές πόσο θα επηρεάσουν την ισορροπία δυνάμεων; (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013).

Συνοψίζοντας τις ενδορεαλιστικές θεωρήσεις θα αναφέρουμε πως ο επιθετικός νεορεαλισμός που εστιάζει στο μακροεπίπεδο, δηλαδή στο διεθνές σύστημα, θεωρεί πως αργά η γρήγορα η ΛΔΚ θα επιδιώξει την ηγεμονία στην περιφέρειά της γεγονός που θα την οδηγήσει μοιραία σε σύγκρουση με τις ΗΠΑ (μεγιστοποίηση κινεζικής ισχύος). Την άποψη αυτή περί μη ειρηνικής ανόδου της ΛΔΚ συμμερίζονται οι Mearsheimer και Brzezinski. Ένας εκ των βασικών αρχιτεκτόνων της αμερικανικής πολιτικής στην ΒΑ Ασία, ο Joseph Nye διατύπωσε την άποψη πως *η παρουσία των ΗΠΑ στην περιφέρεια αυτή είναι μια δύναμη σταθερότητας που αποτρέπει την άνοδο ηγεμονικών δυνάμεων*, εννοώντας προφανώς την ΛΔΚ. *Οι ΗΠΑ, κατά τον ίδιο, αποτελούν την πιο κρίσιμη μεταβλητή στην εξίσωση ασφάλειας στην Ανατολική Ασία* (Mearsheimer 2009). Για την επερχόμενη σύγκρουση ευθύνονται τόσο οι ΗΠΑ όσο και η ΛΔΚ καθώς όταν η τελευταία ισχυροποιηθεί αρκετά, θα μιμηθεί το ιστορικό παράδειγμα των ΗΠΑ για την δική τους επικράτηση στο δυτικό ημισφαίριο και του μετέπειτα Δόγματος Μονρόε και θα επιδιώξει να κυριαρχήσει στην περιφέρειά της, αν δεν το κάνει ήδη. Αν τελικώς κατορθώσει η ΛΔΚ να κυριαρχήσει στην περιφέρειά της θα επιδιώξει κατόπιν να κλονίσει τις ΗΠΑ

από το δυτικό ημισφαίριο, την περιφέρεια στην οποία κυριαρχούν, με σκοπό φυσικά την αποδυνάμωση των ΗΠΑ ώστε να μην είναι σε θέση να εμπλακούν ξανά με τις υποθέσεις της Ασίας (Mearsheimer 2009). Η εξέλιξη αυτή θα οδηγήσει αναγκαστικά τις ΗΠΑ στην υιοθέτηση μιας πολιτικής ανάσχεσης της ΛΔΚ παρόμοιας με αυτή που εφάρμοσε κατά τον Ψυχρό Πόλεμο εναντίον της ΕΣΣΔ αν και δεν μιλούμε για αναβίωση του Ψυχρού Πολέμου.

Ο αμυντικός ρεαλισμός που ομοίως εστιάζει στο διεθνές σύστημα θεωρεί πως οι δύο δυνάμεις, ΗΠΑ-ΛΔΚ, θα κατορθώσουν να παραμερίσουν το δίλημμα ασφάλειας που προκαλεί η μία στην άλλη και θα αναπτύξουν στρατηγική σχέση συνεργασίας (μεγιστοποίηση κινεζικής ασφάλειας). Πιο συγκεκριμένα, θεωρείται πως είναι πρακτικά αδύνατο να εξάγουμε συμπεράσματα εκ των προτέρων για τις επιδιώξεις του Πεκίνου καθώς η αύξηση του ειδικού βάρους της χώρας στο διεθνές σύστημα οφείλεται φυσικά στην οικονομική ισχύ της αλλά και στην παραίτηση των ΗΠΑ από την παγκόσμια ηγεσία όπως συμβαίνει με την Προεδρία του Ντόναλντ Τραμπ. Υπενθυμίζουμε πως μόνο το 2018 οι ΗΠΑ αποσύρθηκαν από τη Συνθήκη των Πυρηνικών Δυνάμεων Μέσου Βεληνεκούς (Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty), το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ και την πυρηνική συμφωνία με το Ιράν (Yan Xuetong, Foreign Affairs Hellenic Edition, σελ. 78) Στο πλαίσιο αυτό, η *ειρηνική άνοδος* της ΛΔΚ εκλαμβάνεται ως ειλικρινής καθώς η χώρα στο παρόν δεν μπορεί αλλά ούτε και επιθυμεί η ηγεσία της να ανταγωνιστεί τις ΗΠΑ σε παγκόσμια κλίμακα γεγονός που καθιστά επιτακτική την ανάγκη διατήρησης της ειρήνης και της σταθερότητας ώστε να συνεχίσει η κινεζική ισχύς να αναπτύσσεται μέσω της απρόσκοπτης πρόσβασης στις ξένες αγορές (Yan Xuetong, Foreign Affairs Hellenic Edition, σσ. 78-80). Για τους λόγους αυτούς οι ΗΠΑ οφείλουν να αξιολογήσουν με σύνεση και υπομονή τις κινεζικές επιδιώξεις και να ισορροπήσουν μεταξύ του εφησυχασμού και της πρώιμης αντίδρασης καθώς και οι δύο αντιδράσεις θα προκαλέσουν την σύγκρουση.

Εν κατακλείδι, οι αμυντικοί ρεαλιστές, σε αντίθεση με τους επιθετικούς, δεν θεωρούν δεδομένη την μελλοντική σύγκρουση των ΗΠΑ-ΛΔΚ καθώς θεωρούν πως με τα κατάλληλα βήματα οι δύο πολιτικές ηγεσίες μπορούν να αμβλύνουν τον μεταξύ τους ανταγωνισμό και να συνεργαστούν για θέματα που άπτονται του κοινού τους ενδιαφέροντος.

Οι κλασικοί ρεαλιστές εστιάζουν στο μικροεπίπεδο δηλαδή στους εθνικούς και κοινωνικούς παράγοντες οι οποίοι με την σειρά τους μπορούν να επηρεάσουν την

πολιτική των κρατών. Στο πλαίσιο αυτής της θεώρησης, μελετητές όπως ο Brzezinski θεωρούν πως τελικά οι επιλογές της κινεζικής ηγεσίας μπορούν να επηρεασθούν από μη προβλέψιμες εξελίξεις στο εσωτερικό της εύθραυστης κοινωνίας της. Ο κόσμος για τους κλασικούς ρεαλιστές είναι σύνθετος και τα κράτη δεν επιδιώκουν μόνιμα την επιβίωσή τους. Οι ΗΠΑ οφείλουν όχι να ανακόψουν την αναπόφευκτη εν πολλοίς κινεζική άνοδο αλλά να προετοιμαστούν κατάλληλα για να αντιμετωπίσουν τις συνέπειες αυτής της ανόδου (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Ο Brzezinski θεωρεί πως ο κίνδυνος σε περίπτωση σύγκρουσης των δύο πυρηνικών υπερδυνάμεων είναι τεράστιος. Για τον λόγο αυτό είναι προτιμότερη μια συνεννόηση των δύο, ένα άτυπο G-2, για την από κοινού προώθηση των συμφερόντων τους σε παγκόσμια κλίμακα (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013).

Συνοψίζοντας, οι ρεαλιστές δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στην κινεζική οικοδομική άνοδο η οποία θα οδηγήσει αναπόφευκτα στην επιδείνωση των σινο-αμερικανικών σχέσεων. Στο πλαίσιο αυτό γίνονται απόπειρες πρόβλεψης την κινεζικής πολιτικής στο μέλλον αλλά, κυρίως, της ενδεδειγμένης αμερικανικής αντίδρασης για την διατήρηση φυσικά της παγκόσμιας ηγεμονίας από πλευράς των ΗΠΑ. Στο σημείο αυτό θα σημειώσουμε πως η οποιαδήποτε ανάλυση θα πρέπει να λάβει υπόψη την διαφορά αντίληψης για την ισχύ και το κράτος που έχουν οι ΗΠΑ και η ΛΔΚ (Jacques 2012). Το κράτος στην κινεζική αντίληψη έχει ξεκάθαρο πατερναλιστικό ρόλο με τους πολίτες να είναι εξαρτώμενοι από αυτό. Η δυτικής εμπνεύσεως αντίληψη περί ατομικής ανεξαρτησίας δεν υφίσταται στην κινεζική κοινωνία στην οποία οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται εαυτούς όχι ως μονάδες αλλά ως μέρη ενός συνόλου κυρίαρχου, της οικογένειας. Το κράτος στο πλαίσιο αυτό εκλαμβάνεται ως η υπέρτατη οικογένεια που καθήκον έχει να τους προστατέψει όλους σε αντάλλαγμα την απόλυτη υπακοή (Jacques 2012). Η αρμονική και ισορροπημένη οικογένεια, όπως διδάσκει και ο Κομφουκιανισμός, στην οποία ο σεβασμός στο πρόσωπο του πατέρα είναι απαραίτητος, αντικατοπτρίζεται ευρύτερα στην κοινωνία και φυσικά στο πολιτικό σύστημα (το κομμουνιστικό κόμμα και η κεφαλή αυτού) το οποίο εκλαμβάνεται ως ο πατέρας-προστάτης όλων (Jacques 2012).

3.6 ΛΔΚ. Σύγχρονα ζητήματα (προκλήσεις) εξωτερικής πολιτικής

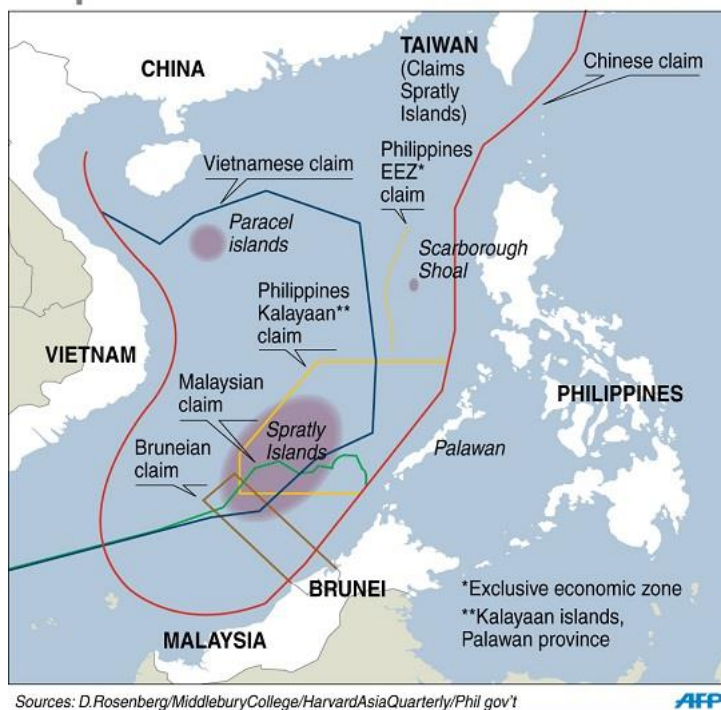
Η σύγχρονη ΛΔΚ αδιαμφισβήτητα είναι η μεγαλύτερη ωφελημένη από το ανοικτό διεθνές οικονομικό σύστημα που διαχειρίζονται οι ΗΠΑ. Η άμεση εξάρτηση της αναπτυξιακής πορείας της κινεζικής οικονομίας από τις εξαγωγές επιτάσσει στην ηγεσία της χώρας την διατήρηση καλών σχέσεων με τη Δύση. Επιπροσθέτως, το Πεκίνο επιθυμεί η άνοδος της ισχύος του, μέσω της διαρκούς ανάπτυξης της οικονομίας, να περάσει απαρατήρητη από τα άλλα κράτη της περιφέρειας ώστε να μην συσπειρωθούν εναντίον του. Στο πλαίσιο αυτό αναπτύχθηκε η θεωρία της ειρηνικής ανόδου η οποία όμως έρχεται σε αντίθεση με τον ανεπτυγμένο κινεζικό εθνικισμό, ενός από τους δύο πυλώνες πάνω στους οποίους νομιμοποιείται το ΚΚΚ, ο οποίος υπόσχεται να διαφυλάξει την κινεζική εθνική υπερηφάνεια και συμφέροντα (Πετρόπουλος Χουλιαράς 2013). Ως εκ τούτου, η ΛΔΚ συχνά αμφιταλαντεύεται ανάμεσα στις δύο τάσεις αφενός την μη πρόκληση στο εξωτερικό ώστε να συνεχιστεί απρόσκοπτα η οικονομική ανάπτυξη και αφετέρου την υπεράσπιση των εθνικών συμφερόντων με σθένος όπως επιτάσσει ο εθνικισμός στο εξωτερικό. Η δεύτερη τάση στην εξωτερική της πολιτική είναι αυτή που προκαλεί τριβές με τους γείτονες (Πετρόπουλος Χουλιαράς 2013). Υπέρτατος στόχος της κινεζικής ηγεσίας είναι η επαναφορά της χώρας στη θέση που κατείχε πριν τη δυτική εισβολή. Αυτό πρακτικά σημαίνει την κυριαρχία του Πεκίνου στην Ασία, την επαναφορά στον εθνικό κορμό της Ταϊβάν, την αναβίωση της κινεζικής σφαίρας επιρροής στην ευρύτερη περιοχή. Η επίτευξη των παραπάνω επιδιώξεων θα επιφέρει αναπόφευκτα τον σεβασμό των άλλων δυνάμεων στην ΛΔΚ, έναν σεβασμό που απώλεσε επώδυνα κατά τον αιώνα της ταπείνωσης ο οποίος δεν πρέπει ποτέ να ξεχαστεί διότι δεν πρέπει ποτέ ξανά να επαναληφθεί (Alisson 2017).

Η πρώτη πρόκληση της κινεζικής εξωτερικής πολιτικής αφορά την *Ταϊβάν* η οποία έχει καίρια σημασία τόσο γεωπολιτικά όσο και οικονομικά για το Πεκίνο που θεωρεί το νησί κινεζικό έδαφος σε αντίθεση με την πλειοψηφία του πληθυσμού του (Feldman 2015). Τις δεκαετίες '80 και '90 η Ταϊβάν εκδημοκρατίστηκε υπό το Προοδευτικό Κόμμα το οποίο υποστήριξε την πλήρη ανεξαρτητοποίηση της χώρας από την ΛΔΚ. Φυσικά το ενδεχόμενο ανεξαρτητοποίησης της Ταϊβάν από την ΛΔΚ με οποιοδήποτε τρόπο αποτελεί αιτία πολέμου (*casus belli*) για την ΛΔΚ όπως έχει καταστήσει σαφές η ηγεσία της. Οι ΗΠΑ θεωρούν πως η Ταϊβάν αποτελεί κινεζικό έδαφος όμως αντιτίθενται σε οποιαδήποτε προσπάθεια προσάρτησης της νησιωτικής

χώρας με χρήση ένοπλης βίας από πλευράς ΛΔΚ καθώς είναι δεσμευμένες στην προστασία του μικρού νησιωτικού κράτους ήδη από το 1979 (Feldman 2015). Από την δέσμευση αυτή οι ΗΠΑ δεν δύνανται να απεμπλακούν χωρίς σημαντικό κόστος για τις ίδιες καθώς μια τέτοια απόφασή τους θα εκληφθεί από τα κράτη συμμάχους στην περιφέρεια ως ένδειξη αδυναμίας της Ουάσιγκτον και υποχώρησης στις κινεζικές απαιτήσεις. Ίσως η μοναδική περίπτωση, η οποία αποτελεί επιδίωξη του Πεκίνου, κατά την οποία οι ΗΠΑ θα εγκαταλείψουν την Ταϊβάν στις ορέξεις της ΛΔΚ είναι να αντιληφθούν πως το κόστος το οποίο θα πρέπει να πληρώσουν για την υπεράσπισή της είναι τόσο σημαντικό ώστε να γίνει απαράδεκτο (Feldman 2015).

Μια άλλη πρόκληση της κινεζικής εξωτερικής πολιτικής αφορά την κυριαρχία της χώρας στη νότια σινική θάλασσα η οποία την φέρνει σε απευθείας αντιπαράθεση με την υπερδύναμη, τις ΗΠΑ. Η διεκδίκηση αυτή από πλευράς ΛΔΚ χρονολογείται από το 1947 και αφορά σχεδόν το σύνολο της επικράτειας της νότιας σινικής θάλασσας χωρίς φυσικά να λαμβάνει

Disputed claims in the South China Sea

Εικόνα 1 Πηγή AFP

υπόψη τις επιθυμίες των υπόλοιπων κρατών που βρέχονται από αυτήν (Εικόνα 1). Η θέση αυτή δεν συμβαδίζει ούτε με το διεθνές δίκαιο καθώς η ΛΔΚ προωθεί μια ιδιαίτερη ερμηνεία της ΑΟΖ της, η οποία επεκτείνεται στα 200 ναυτικά μίλια, σαν να πρόκειται για τα χωρικά της ύδατα (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Οι κινεζικές αυτές διεκδικήσεις φυσικά έρχονται σε αντίθεση με τις επιδιώξεις των γειτονικών κρατών και προκαλούν εντάσεις με τις ΗΠΑ ήδη από τις αρχές του '90. Η ανακάλυψη στην περιοχή πλούσιων κοιτασμάτων φυσικού αερίου και πετρελαίου φυσικά εντείνει της τριβές για την κυριαρχία στην περιοχή. Η θέση της ΛΔΚ είναι η ουσιαστική εκδίωξη των ΗΠΑ από την περιοχή καθώς θεωρείται ως αποκλειστική ζώνη των κινεζικών συμφερόντων. Στον αντίποδα οι θέσεις των ΗΠΑ εκφράστηκαν με

σαφήνεια το 2010 από την τότε ΥΠΕΞ Χίλαρυ Κλίντον. Σύμφωνα με αυτές για της ΗΠΑ το πρόβλημα της νότιας σινικής θάλασσας είναι ένα πολυμερές πρόβλημα που ως τέτοιο θα πρέπει μέσα από διάλογο να διευθετηθεί και παράλληλα οι θαλάσσιες διελεύσεις στην περιοχή, οι οποίες είναι καίριας σημασίας για το θαλάσσιο εμπόριο σε παγκόσμια κλίμακα, θα πρέπει να παραμείνουν ελεύθερες (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Τα υπόλοιπα κράτη της ASEAN συμφώνησαν με τις αμερικανικές θέσεις φέρνοντας την ΛΔΚ σε δυσχερή θέση.

Η επόμενη πρόκληση της κινεζικής εξωτερικής πολιτικής αφορά την θάλασσα της ανατολικής Κίνας αυτή τη φορά η οποία την φέρνει σε αντιπαράθεση με την Ιαπωνία για τα νησιά Diaoyu ή Senkaku (Εικόνα 2), όπως λέγονται στην κινεζική και ιαπωνική γλώσσα αντίστοιχα και με τη Νότια Κορέα για την

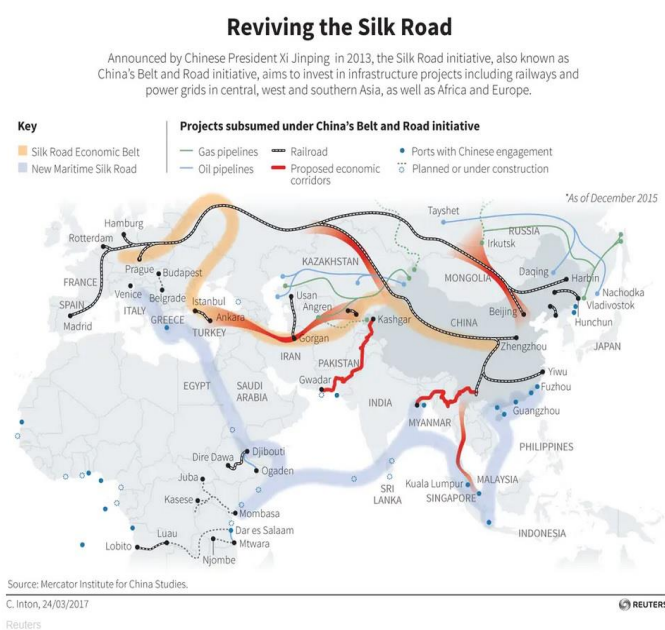
Εικόνα 2 Πηγή CNN

οριοθέτηση της ΑΟΖ των δύο χωρών (Πετρόπουλος Σ., Χουλιάρης Α. 2013, σ. 128). Η ΛΔΚ εξαιτίας των σχετικά πρόσφατων ταπεινώσεων που υπέστη ο κινεζικός πληθυσμός από την Ιαπωνία είναι πολύ ευαίσθητη αναφορικά με την κυριαρχία επί των νήσων που προαναφέραμε. Η στάση αυτή έχει προκαλέσει μέχρι στιγμής μικροεπεισόδια στα οποία εμπλέκονται αλιευτικά σκάφη και σκάφη της ακτοφυλακής των δύο χωρών.

Ένα ακόμα ζήτημα που απασχολεί έντονα την κινεζική εξωτερική πολιτική αφορά την ενεργειακή ασφάλεια της χώρας καθώς η ΛΔΚ μετατράπηκε από παραγωγό κι εξαγωγέα ενέργειας σε εισαγωγέα μέσα σε μια μόλις δεκαετία το '90 (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Η ραγδαία αναπτυσσόμενη κινεζική οικονομία απαιτεί ολοένα μεγαλύτερη κατανάλωση ενέργειας με αποτέλεσμα η ΛΔΚ να προβαίνει σε διακρατικές συμφωνίες με χώρες-παραγωγούς ενέργειας οι οποίες, στην πλειοψηφία τους, έχουν προβληματικές σχέσεις με τη Δύση όπως το Ιράν και η Βενεζουέλα (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Ο λόγος είναι πως η ολοένα και αυξανόμενη κινεζική ανάγκη για ενέργεια σε συνδυασμό με το ανελεύθερο καθεστώς στο εσωτερικό οδηγούν την ΛΔΚ να συνεργάζεται με κράτη τα οποία ευθέως

προβαίνουν σε κατάφορες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο εσωτερικό τους με αποτέλεσμα να έρχονται σε αντιπαράθεση με τη Δύση (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013).

Η ενεργειακή ασφάλεια της χώρας αποτελεί μέγιστη προτεραιότητα για την ηγεσία του ΚΚΚ. Η κυριαρχία του αμερικανικού ναυτικού στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ασίας και ειδικά στα στενά του Μάλακα (Ινδονησία και Μαλαισία) ανησυχεί ιδιαίτερα την ΛΔΚ καθώς από εκεί διέρχεται το μεγαλύτερο μέρος των κινεζικών εισαγωγών πετρελαίου. Ένα ενδεχόμενο μπλοκάρισμα των στενών εκ μέρους των ΗΠΑ θα αποκόψει τις ενεργειακές εισαγωγές που τόσο έχει ανάγκη η ΛΔΚ ώστε να συνεχίσει να αναπτύσσεται. Ως εκ τούτου η ΛΔΚ αναζητά εναλλακτικούς χερσαίους δρόμους για την απρόσκοπτη τροφοδοσία της σε ενέργεια (Εικόνα 3), και στο πλαίσιο αυτό έχει αναπτύξει ιδιαίτερα καλές σχέσεις με χώρες της κεντρικής Ασίας όπως είναι το Ιράν (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Μάλιστα, στο πλαίσιο εξασφάλισης ενέργειας για την κάλυψη των ολοένα και μεγαλύτερων αναγκών της κινεζικής οικονομίας, το

Εικόνα 3 Πηγή Reuters

Πεκίνο έχει διεισδύσει και στην Αφρική κατορθώνοντας το 2010 να αποτελέσει τον πρώτο εμπορικό εταίρο των κρατών της ηπείρου εκτοπίζοντας την Ε.Ε. (Feldman 2015).

Πρόκληση για την κινεζική εξωτερική πολιτική αποτελούν και οι αποσχιστικές τάσεις επαρχιών της στα βόρεια που γειτνιάζουν με το Θιβέτ και δυτικά στην επαρχία Σιντζιάνγκ που κατοικείται από μουσουλμάνους Ουιγούρους. Αυτά τα προβλήματα αφορούν κυρίως την εσωτερική ασφάλεια της χώρας όμως αποτελούν προβλήματα και της εξωτερικής πολιτικής καθώς εμπλέκονται και τα κράτη που γειτνιάζουν με την ΛΔΚ στα βόρεια και τα δυτικά της.

3.7 Οι ΗΠΑ σε θέση άμυνας

Ένας κόσμος χωρίς την πρωτοκαθεδρία των ΗΠΑ θα είναι ένας κόσμος με περισσότερη βία και αταξία και με λιγότερη δημοκρατία και οικονομική ανάπτυξη από έναν κόσμο στον οποίο οι Ηνωμένες Πολιτείες θα συνεχίσουν να έχουν περισσότερη επιρροή από οποιαδήποτε άλλη χώρα στη διαμόρφωση των παγκόσμιων υποθέσεων. Η παρατεταμένη διεθνής πρωτοκαθεδρία των Ηνωμένων Πολιτειών είναι κεντρική για την ευημερία και την ασφάλεια των Αμερικανών και για το μέλλον της ελευθερίας, της δημοκρατίας, των ανοικτών οικονομιών και της διεθνούς τάξης στον κόσμο. (Huntington 1993). Η θέση αυτή του S.Huntington συνοψίζει εν πολλοίς τους λόγους για τους οποίους οι ΗΠΑ οφείλουν να υπερασπίσουν την παγκόσμια ηγεμονία τους. Ο κόσμος θα είναι χειρότερος αν παύσει η αμερικανική ηγεμονία καθώς η βία, η οικονομική κάμψη και τα μη δημοκρατικά και ανελεύθερα καθεστώτα θα κυριαρχήσουν ό, τι δηλαδή δεν πρεσβεύουν οι ΗΠΑ παγκοσμίως. Κλειδί για την διατήρηση της αμερικανικής ηγεμονίας σε παγκόσμια κλίμακα είναι η διατήρηση του ελέγχου της Ευρασίας. Είναι η πρώτη φορά στην ιστορία που μια μη ευρασιατική δύναμη, οι ΗΠΑ, κυριαρχεί στην ήπειρο της Ευρασίας (Brzezinski 1998). Η Ευρασία είναι καίριας σημασίας για την παγκόσμια κυριαρχία καθώς αποτελεί την μεγαλύτερη χερσαία μάζα του πλανήτη και διαθέτει στα άκρα τις δύο από τις τρεις πιο προωθημένες και οικονομικά παραγωγικές περιοχές της γης (Brzezinski 1998). Η Ευρασία συγκεντρώνει περίπου τα 3/4 του παγκόσμιου πληθυσμού, το μεγαλύτερο μέρος του παγκόσμιου πλούτου και ενεργειακών πόρων καθώς και το 60% του παγκόσμιου ΑΕΠ. Είναι πρόδηλο όποιος κατορθώσει να κυριαρχήσει στην Ευρασία θα κυριαρχήσει στον κόσμο καθώς θα εξασφαλίσει αυτόματα την κυριαρχία στις περιφέρειες που πλαισιώνουν την Ευρασία δηλαδή την Αφρική και την Ωκεανία (Brzezinski 1998). Επιπροσθέτως, οι περισσότερες μεγάλες δυνάμεις και διεκδικητές της παγκόσμιας κυριαρχίας βρίσκονται στην Ευρασία (Κίνα, Ινδία, Ιαπωνία, Ρωσία, ΕΕ) η ισχύς της οποίας υπερβαίνει κατά πολύ την αντίστοιχη της Αμερικής όμως το τεράστιο μέγεθός της υποκρύπτει την αδυναμία της που δεν είναι άλλη από την πολιτική της διαίρεση που εκμεταλλεύονται άριστα μέχρι σήμερα οι ΗΠΑ (Brzezinski 1998).

Για τους παραπάνω λόγους η Ευρασία αποτελεί τον χώρο στον οποίο θα ανταγωνιστούν οι δύο κύριοι παίκτες, ΗΠΑ και ΛΔΚ, για την παγκόσμια ηγεμονία. Φυσικά πλαισιώνονται και από άλλες μικρότερου βεληνεκούς δυνάμεις οι οποίες θα

διαδραματίσουν κάποιο ρόλο στον ανταγωνισμό των δύο μεγαλύτερων δυνάμεων της εποχής μας. Οι ΗΠΑ ως η παγκόσμια ηγεμόνας είναι status quo δύναμη συνεπώς είναι σε θέση άμυνας έναντι της κινεζικής επέλασης. Πλεονεκτεί καθώς δεν βρίσκεται η ίδια στην Ευρασία αλλά στη δική της περιφέρεια την οποία ελέγχει απόλυτα. Επίσης, ελέγχει το ανεπτυγμένο δυτικό άκρο της Ευρασίας, την Ευρωπαϊκή περιφέρεια τόσο οικονομικά όσο και στρατιωτικά μέσω του ΝΑΤΟ και την παρουσία αμερικανικών στρατευμάτων στην περιοχή αυτή. Το απώτατο ανατολικό άκρο της Ευρασίας ελέγχεται από την ΛΔΚ, τον κύριο ανταγωνιστή των ΗΠΑ σε πλανητικό επίπεδο. Οι ΗΠΑ όμως διαθέτουν συμμάχους στην περιοχή αυτή οι οποίοι λειτουργούν ως ανάχωμα στις κινεζικές βλέψεις (Ιαπωνία, Νότια Κορέα, Φιλιππίνες, Ινδονησία).

Ανάμεσα στα δύο ανεπτυγμένα άκρα της Ευρασίας απλώνεται ο ενδιάμεσος χώρος ο οποίος διαχωρίζεται σε βορρά και νότο. Ο ενδιάμεσος χώρος στον βορρά είναι αραιοκατοικημένος και οικονομικά καθυστερημένος. Αποτελείται από τα εδάφη που κατείχε κατά τον Ψυχρό Πόλεμο η ΕΣΣΔ και νυν η Ρωσία. Στον νότο της αχανούς ενδιάμεσης περιοχής βρίσκεται η πλούσια σε φυσικούς πόρους αλλά εξαιρετικά ασταθής περιοχή της Μέσης Ανατολής που εκτείνεται ως την Ινδία, έναν σημαντικό διεκδικητή της περιφερειακής ηγεμονίας (Brzezinski 1998). Το κλειδί για την κυριαρχία των ΗΠΑ στην Ευρασία έγκειται στον προσεταιρισμό από την Δύση της ενδιάμεσης περιοχής και την μη ενοποίηση του ανατολικού άκρου από την Κίνα καθώς θα σημάνει εκδίωξη των ΗΠΑ από την περιοχή κάτι που θα κλονίσει την ευρασιατική κυριαρχία τους (Brzezinski 1998). Όμως η ενδιάμεση περιοχή, ειδικότερα το νότιο τμήμα της, χαρακτηρίζεται από την άνοδο του ισλαμικού φονταμενταλισμού και την συνεπακόλουθη έκρηξη βίας. Σε κράτη όπως το Αφγανιστάν, Ιράκ, Συρία η αμερικανική πρωτοκαθεδρία βρίσκεται σε αμφισβήτηση από φανατικούς ισλαμιστές, το κουρδικό και παλαιστινιακό πρόβλημα παραμένει άλυτο εντείνοντας την γενικότερη ανασφάλεια στην περιοχή ενώ παράλληλα δυνάμεις όπως το Ισραήλ, Ιράν και Τουρκία προσπαθούν να εξασφαλίσουν τα ιδιαίτερα γεωπολιτικά τους συμφέροντα (Brzezinski 1998).

Όλοι οι παραπάνω παράγοντες, κράτη-δρώντες, αποτυχημένα κράτη, μη κρατικοί δρώντες-τρομοκρατικές οργανώσεις όπως το Ισλαμικό Κράτος και οι μεγάλες δυνάμεις εμπλέκονται στην νότια ενδιάμεση περιοχή στην προσπάθειά τους να εξασφαλίσουν τα ιδιαίτερα συμφέροντά τους. Οι αντίρροπες επιδιώξεις τους όμως εντείνουν την αποσταθεροποίηση της ευρύτερης περιοχής της κεντρικής Ασίας με

αποτέλεσμα να γίνεται εξαιρετικά αμφίβολη η ένταξη των κρατών αυτών στο διεθνές σύστημα γεγονός που επιθυμούν έντονα οι ΗΠΑ (Brzezinski 1998). Ειδικότερα, ο ισλαμικός φονταμενταλισμός ο οποίος αντιτίθεται στον δυτικό (αμερικάνικο) τρόπο ζωής, εκμεταλλευόμενος την συνεχιζόμενη αραβο-ισραηλινή διένεξη, θέτει σε ιδιαίτερο κίνδυνο τα αμερικανικά συμφέροντα στην περιοχή καθώς απομακρύνει πολλά κράτη από την σφαίρα επιρροής των ΗΠΑ προς την αντίστοιχη της Κίνας.

Η τεράστια σε έκταση και πληθυσμό περιοχή της Ευρασίας είναι κατακερματισμένη πολιτικά και πολιτιστικά. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τις αλλαγές που έχουν συντελεστεί στο διεθνές σύστημα καθιστούν επιτακτική την ανάγκη η ηγεσία της υπερδύναμης να χρησιμοποιήσει συνετά και επιδέξια το διαθέσιμο οικονομικό, πολιτικό, στρατιωτικό, πολιτισμικό, θεσμικό κεφάλαιο που διαθέτει. Ο κύριος ανταγωνιστής των ΗΠΑ αναδύθηκε, όπως ήταν αναμενόμενο, από την Ευρασία. Για τον λόγο αυτόν οι ΗΠΑ πρέπει να επικεντρωθούν γεωστρατηγικά στην ανατολική περιφέρεια της Ευρασίας χωρίς να παραμελήσουν τους υπόλοιπους σημαντικούς παίκτες της υπερηπείρου με σκοπό πάντα την διατήρηση της παγκόσμιας πρωτοκαθεδρίας τους μέσω μιας θεσμοποιημένης παγκόσμιας συνεργασίας (Brzezinski 1998).

Παράλληλα, οι ΗΠΑ ως η μοναδική υπερδύναμη οφείλει να μην πέσει στην *Παγίδα του Θουκυδίδη*. Όμως τι ακριβώς ονομάζουμε έτσι; Στο Διεθνές Σύστημα, όταν μια αναδύομενη δύναμη απειλεί να εκτοπίσει την ηγέτιδα δύναμη (*status quo* δύναμη) τότε η δεύτερη είναι αναγκασμένη να ανακόψει την ανάδυση της πρώτης με πιθανότερο τρόπο την ένοπλη σύγκρουση. Η Παγίδα έγκειται ακριβώς στον "εξαναγκασμό" της ηγέτιδας δύναμης να πολεμήσει εξαιτίας της ανάδυσης της σφετερίστριας, ενώ πρώτος ο Θουκυδίδης την περιέγραψε επακριβώς δίδοντας στην Ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου του την αληθινή αιτία της σύγκρουσης μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων του αρχαίου ελληνικού κόσμου, Σπάρτης και Αθήνας. Αυτός ο ανταγωνισμός για την πρωτοκαθεδρία είναι εξαιρετικά επικίνδυνος για όλους ειδικά από την στιγμή που οι ανταγωνίστριες δυνάμεις είναι οι ισχυρότερες του Διεθνούς Συστήματος ενώ διαθέτουν εκτεταμένα πυρηνικά οπλοστάσια (Alisson 2017). Αναφέραμε νωρίτερα πως ο πιθανότερος τρόπος να λήξει ο ανταγωνισμός δύο δυνάμεων για την πρωτοκαθεδρία είναι η ένοπλη σύγκρουση. Πράγματι, το ιστορικό παράδειγμα μας δείχνει πως τα τελευταία 500 χρόνια δώδεκα περιπτώσεις οδηγήθηκαν σε ένοπλη σύγκρουση ενώ μόλις τέσσερις φορές κατορθώθηκε από τα κράτη-ανταγωνιστές να αποφύγουν την Παγίδα του Θουκυδίδη, δηλαδή τον πόλεμο

μεταξύ τους (Allison 2017). Αυτό σημαίνει πολύ απλά πως η Παγίδα του Θουκυδίδη συνιστά έναν κίνδυνο για ένοπλη σύρραξη η οποία την πυρηνική εποχή που ζούμε μπορεί να έχει ανυπολόγιστες επιπτώσεις στην ανθρωπότητα η οποία εντούτοις δεν είναι αναπόφευκτη. Τα κράτη-ανταγωνιστές, όπως σήμερα οι ΗΠΑ και η ΛΔΚ μπορούν να την αποφύγουν, δηλαδή να αποφύγουν την απευθείας ένοπλη σύγκρουση μεταξύ τους (Allison 2017). Σε προηγούμενη ενότητα, σημειώσαμε την ραγδαία άνοδο της ΛΔΚ στο Διεθνές Σύστημα. Με βάσει τα σημερινά δεδομένα, μέχρι το 2050 η ΛΔΚ αναμένεται να καταστεί η μεγαλύτερη οικονομική δύναμη του πλανήτη, διπλάσια από τις ΗΠΑ. Το Πεκίνο μοιραία θα επιδιώξει να εξαργυρώσει την οικονομική του ισχύ σε πολιτικό και στρατιωτικό επίπεδο (Jacques 2012). Είναι επίσης προφανές πως η μείωση της οικονομικής ισχύος των ΗΠΑ θα δυσχεράνει την Ουάσιγκτον να διατηρήσει την στρατιωτική της υπεροχή στο μέλλον (Jacques 2012). Ήδη βιώνουμε την σταδιακή αλλαγή του συσχετισμού ισχύος μεταξύ των δύο δυνάμεων κατά την οποία το Δ.Σ. θα πρέπει να βρει μια καινούργια ισορροπία (Allison 2017). Αυτή ακριβώς η αύξηση του βάρους της ΛΔΚ στο ΔΣ ανάγκασε πριν λίγα χρόνια την τότε ΥΠΕΞ των ΗΠΑ Χίλαρυ Κλίντον να ανακοινώσει την στροφή της αμερικανικής διπλωματίας από τη Μέση Ανατολή στην Ασία (Allison 2017).

Εν κατακλείδι και με δεδομένη την κινεζική οικονομική διεύδυση σε διάφορες περιφέρειες του κόσμου, οι ΗΠΑ πως ενδείκνυται να αντιδράσουν; Η επικρατούσα πολιτική άποψη στη χώρα διαχρονικά θεωρεί πως είναι ζωτικής σημασίας για την Ουάσιγκτον να μην επιτρέψει την ανάδυση μιας άλλης δύναμης σε κάποια περιφέρεια του πλανήτη και ειδικά στην πλούσια περιοχή της Ασίας (Οικονόμου 2014, 18/08/2018). Η ρεαλιστική θεωρία, η οποία αποτελεί ερμηνευτικό εργαλείο στην παρούσα εργασία, υποστηρίζει πως η άνοδος πλέον της ΛΔΚ είναι αναπόφευκτη και είναι θέμα χρόνου η εξασφάλιση της παγκόσμιας ηγεμονίας από την ίδια εκτός αν αντιδράσουν οι ΗΠΑ δυναμικά για να ανακόψουν αυτήν την άνοδο. Κατά την ίδια θεωρία, σήμερα οι ΗΠΑ είναι η ισχυρότερη δύναμη του συστήματος με αποτέλεσμα να μην έχουν κανέναν απολύτως λόγο να εγκαταλείψουν την ηγεμονία τους οικειοθελώς. Η ηγεμονική δύναμη θα υποχωρήσει μόνον όταν εξαναγκαστεί να το πράξει όπως συνέβη με την Μεγάλη Βρετανία και τις ΗΠΑ στις αρχές του 20ου αιώνα (Οικονόμου 2014, 18/08/2018). Οι ρεαλιστές πιστεύουν, ορθά, πως ούτε ο οικονομικός εναγκαλισμός των δύο δυνάμεων, ούτε και η ένταξη του Πεκίνου ολόενα και περισσότερο στο διεθνές σύστημα μπορούν να αποτρέψουν την επερχόμενη σύγκρουση η οποία έχει αρχίσει ήδη να κλιμακώνεται. Το μοναδικό

στοιχείο που είναι σε θέση να διατηρήσει την σύγκρουση στο πολιτικό/διπλωματικό και οικονομικό επίπεδο είναι η κατοχή πυρηνικών όπλων εκατέρωθεν χωρίς αυτό να σημαίνει πως θα έχουμε στο μέλλον μια επανάληψη του Ψυχρού Πολέμου με την αναβίωση της σύγκρουσης καπιταλισμού και κομμουνισμού.

4. Η συγκρουσιακή σχέση ΗΠΑ-ΛΔΚ

4.1 Η ιστορική προσέγγιση κατά τον Ψυχρό Πόλεμο και η σταδιακή επιδείνωση μεταψυχροπολεμικά

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναφερθούμε στην συγκρουσιακή σχέση ΗΠΑ-ΛΔΚ. Όμως κρίνεται σκόπιμο να ορίσουμε αρχικά την έννοια της σύγκρουσης στο πλαίσιο πάντοτε των διεθνών σχέσεων. Συνεπώς, ο όρος σύγκρουση αναφέρεται στην περίπτωση κατά την οποία ένα κράτος βρίσκεται σε αντίθεση με ένα ή περισσότερα άλλα κράτη καθώς έχει διαφορετικά συμφέροντα από αυτά. Η αντίθεση αυτή μοιραία θα προκαλέσει την ανάπτυξη διαφορετικών, αντικρουόμενων στρατηγικών. Η σύγκρουση είναι έννοια ευρύτερη από τον ανταγωνισμό καθώς τον εμπεριέχει. Όμως ο ανταγωνισμός είναι δυνατόν να μετατραπεί σε σύγκρουση από την στιγμή που η κάθε κρατική οντότητα προσπαθεί να βελτιώσει την θέση της στο διεθνές σύστημα περιορίζοντας, υποβαθμίζοντας ή καταστρέφοντας τον ανταγωνιστή (Ευαγόρου 2010). Η ευρύτητα της έννοιας σύγκρουση έγκειται στην απλή διαφωνία η οποία μπορεί να κλιμακωθεί σε πολλά στάδια και να μετατραπεί σε πολεμική αναμέτρηση. Η σύγκρουση όταν εκλείπει οδηγεί σε συνεργασίες ενώ στην κορύφωσή της σε πολεμικές συγκρούσεις. Η έλλειψη εξουσίας υπεράνω της κρατικής, η έντονη αβεβαιότητα που κυριαρχεί στο διεθνές σύστημα, τα διλήμματα ασφαλείας, η επιδίωξη για απόκτηση ισχύος, όλες έννοιες του πολιτικού ρεαλισμού που βρίσκουν ανταπόκριση στην πρακτική των κρατών, οδηγούν στο εύλογο συμπέρασμα πως οι διακρατικές σχέσεις είναι κατά βάση συγκρουσιακές (Ευαγόρου 2010). Υπό αυτήν την έννοια θα υποστηρίξουμε, τεκμηριώνοντάς παρακάτω την άποψή μας, πως η σχέση των ΗΠΑ με την ΛΔΚ είναι συγκρουσιακή που επικεντρώνεται για την ώρα στο οικονομικό πεδίο.

Η εθνικισμός στην κινεζική ιδεολογία έχει βαθιές ιστορικές ρίζες. Η Κίνα θεωρούνταν το κέντρο του κόσμου και η σφαίρα επιρροής της εκτεινόταν ακτινωτά

από το κέντρο στην περιφέρεια. Το ιεραρχικό αυτό σχήμα τοποθετούσε την χώρα στο κέντρο με συνέπεια να προσδοκά τον σεβασμό των υπολοίπων που βρίσκονταν στην περιφέρεια (Brzezinski 1998). Το σύστημα αυτό ανταποκρινόταν στην πραγματικότητα καθώς η Κίνα ανέπτυξε όντως έναν πολύ εξελιγμένο και ιδιαίτερο πολιτισμό ενώ μέχρι τουλάχιστον το 1600 ήταν το πιο ανεπτυγμένο κράτος στον κόσμο (Brzezinski 1998). Εντούτοις η περίοδος από τον πρώτο πόλεμο του Οπίου (1839-1842) έως τα μέσα του 20ου αιώνα χαρακτηρίζονται από τους κινέζους ως ο αιώνας της ταπείνωσης που οφείλεται διαδοχικά στην Μεγάλη Βρετανία, Ρωσία, Ιαπωνία και ΗΠΑ (Brzezinski 1998). Το 1949 ο Μάο θα ιδρύσει την Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας διακηρύσσοντας παράλληλα το τέλος του αιώνα της ταπείνωσης. Η χώρα έκτοτε θα αναπτύξει περιορισμένες σχέσεις με τα γειτονικά κράτη, κυρίως τα κομμουνιστικά, οι οποίες θα περιοριστούν περισσότερο όταν στα μέσα του 1960 θα επέλθει η ρήξη με την Σοβιετική Ένωση (Πετρόπουλος 2013). Το Πεκίνο θα έχει περιορισμένες επαφές με τους γείτονές της και κατά την δεκαετία του '70. Η Θεωρία του Ντόμινο κυριάρχησε στην αμερικανική σκέψη θεωρώντας πως η συνύπαρξη καπιταλιστικών και κομμουνιστικών κρατών στην ίδια περιφέρεια αποτελεί αιτία έντασης καθώς τα δεύτερα θα επιδιώκουν πάντα να επεκτείνουν το σύστημά τους στα πρώτα. Η θεωρία αυτή, γεννήθηκε στις ΗΠΑ κι επεκτάθηκε κατόπιν, προκαλούσε φυσικά έντονο προβληματισμό και ανασφάλεια στους μη κομμουνιστές γείτονες της Κίνας στην ανατολική Ασία (Πετρόπουλος Χουλιαράς 2013). Στον αντίποδα, η έντονη στρατιωτική παρουσία των ΗΠΑ στην περιοχή, σε Ιαπωνία και Νότιο Κορέα, αλλά και οι αμυντικές συμφωνίες που υπέγραφαν οι ΗΠΑ με άλλα κράτη της ανατολικής Ασίας προκάλεσε αντίστοιχα προβληματισμό και ανασφάλεια στο κομμουνιστικό στρατόπεδο (Πετρόπουλος Χουλιαράς 2013). Η ΛΔΚ λόγω του μεγέθους της και της μεγάλης κινεζικής διασποράς στα όμορα κράτη της περιφέρειας θεωρήθηκε ως ο υπ' αριθμόν ένα κίνδυνος για τα φιλοδυτικά κράτη. Μάλιστα, θεωρήθηκε πως η κινεζική διασπορά θα χρησιμοποιηθεί για την εξάπλωση του κομμουνισμού (Πετρόπουλος Χουλιαράς 2013). Ο διάχυτος φόβος που προκαλούσε ο κινεζικός γίγαντας ώθησε τα φιλοδυτικά κράτη να συνεργαστούν σε περιφερειακό επίπεδο ιδρύοντας την ASEAN. Συμπερασματικά, η ΛΔΚ αποτέλεσε έναν βασικό παράγοντα για την δημιουργία ενός σχήματος περιφερειακής συνεργασίας στην ανατολική Ασία (Πετρόπουλος Χουλιαράς 2013). Το 1972 ο Πρόεδρος Νίξον επισκέφθηκε επίσημα το Πεκίνο σηματοδοτώντας μια νέα εποχή στις sino-αμερικανικές σχέσεις και στο άνοιγμα της Κίνας στη δύση. Το 1979 υπό

την καθοδήγηση του Ντεγκ Σιάο Πινγκ η χώρα θα εισέλθει στο παγκόσμιο προσκήνιο καθώς θα αρχίσει να συνδέεται με το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Υιοθετώντας σε μεγάλο βαθμό το ιαπωνικό μοντέλο ανάπτυξης και θα κατορθώσει να αναζωογονήσει την οικονομία της (Πετρόπουλος Χουλιάρας 2013). Έκτοτε, οι ρυθμοί ανάπτυξης της κινεζικής οικονομίας είναι φρενήρεις συνοδευόμενοι από κατακόρυφη αύξηση των εξαγωγών και ταυτόχρονα σημαντική προσέλκυση ξένων επενδύσεων (Πετρόπουλος Χουλιάρας 2013). Συνέπεια αυτής της ραγδαίας κινεζικής ανάπτυξης είναι ο ανταγωνισμός της με τα κράτη της ASEAN για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων τουλάχιστον μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '90 (Πετρόπουλος Χουλιάρας 2013). Σε σημαντικό βαθμό η προσέγγιση της Κίνας με τους γείτονές της και την δύση γενικότερα οφειλόταν στις ΗΠΑ. Αφετηρία της προσέγγισης αυτής μπορεί να θεωρηθεί η επίσκεψη του αμερικάνου προέδρου Νίξον στο Πεκίνο το 1972 όπως προαναφέραμε. Οι αμερικανοί οι οποίοι επιθυμούσαν την απομάκρυνση του Πεκίνου από την ΕΣΣΔ, επιδίωξαν την τάχιστα βελτίωση των σχέσεων της με το δυτικό στρατόπεδο παραβλέποντας όμως πολλά προβλήματα που αντιμετώπιζαν γειτονικές της χώρες και παρέμειναν άλυτα (Πετρόπουλος Χουλιάρας 2013).

Η κατάρρευση της ΕΣΣΔ και του ανατολικού μπλοκ το 1991 προκάλεσε αλυσιδωτές αντιδράσεις παγκοσμίως. Η κρίση στο κομμουνιστικό στρατόπεδο ήταν ήδη εμφανής από τα γεγονότα του 1989 στην πλατεία Τιεν Αν Μεν του Πεκίνου. Η ΛΔΚ έδειξε με τον πλέον εμφανικό τρόπο πως δεν θα ανεχόταν αμφισβήτηση της κυριαρχίας της στο εσωτερικό. Η οικονομική ανάπτυξη δεν επέφερε τον εκδημοκρατισμό όπως ήλπιζαν οι δυτικοί, αντίθετα η κινεζική ηγεσία έκανε μια ραγδαία αυταρχική στροφή η οποία είχε αντίκτυπο και στο εξωτερικό (Πετρόπουλος Χουλιάρας 2013). Πιο συγκεκριμένα, η ΛΔΚ αναγνώρισε ολόκληρη τη Νότια Σινική θάλασσα ως επικράτειά της και απείλησε ευθέως την Ταϊβάν με στρατιωτική εισβολή στην περίπτωση που η τελευταία ανακήρυττε την ανεξαρτησία της (Πετρόπουλος Χουλιάρας 2013) (casus belli). Τα λοιπά κράτη της περιοχής που άνηκαν στην ASEAN αντιμετώπιζαν πλέον εκτός του κινεζικού οικονομικού ανταγωνισμού και μια καθαρά επιθετική κινεζική ρητορική. Για την εξισορρόπηση της ΛΔΚ ανέλαβαν μια σειρά από πρωτοβουλίες, στα μέσα της δεκαετίας του '90, οι οποίες οδήγησαν στην δημιουργία μια ζώνης ελεύθερου εμπορίου (AFTA- ASEAN Free Trade Area), ενός κοινού χώρου επενδύσεων και ενός φόρουμ ασφαλείας (ASEAN Regional Forum- ARF) ώστε να διευκολυνθούν οι συνομιλίες που θα αφορούσαν πολιτικά και ευρύτερα θέματα ασφαλείας (Πετρόπουλος Χουλιάρας 2013). Χαρακτηριστικό είναι

το γεγονός πως στην ARF συμμετέχουν η ΕΕ, ο Καναδάς, οι ΗΠΑ αλλά και η ΛΔΚ. Παράλληλα οι στενοί σύμμαχοι των ΗΠΑ στην περιοχή και μέλη της ASEAN, Ιαπωνία και Νότιος Κορέα, επεδίωξαν και πέτυχαν τη μη μείωση της αμερικανικής στρατιωτικής παρουσίας στην περιοχή.

Η ίδια η ΛΔΚ αντιλαμβανόμενη την ανάγκη ύπαρξης ενός σταθερού διεθνούς πλαισίου για την ανάπτυξη της οικονομίας της εγκαινίασε μια περίοδο στενότερης συνεργασίας με τη Δύση. Η αυταρχική στροφή του Πεκίνου κατά τις αρχές του '90 εξηγείται από μια αύξηση της επιρροής σκληροπυρηνικών στα ανώτατα κλιμάκια του ΚΚΚ η οποία αποδείχθηκε πρόσκαιρη (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Από τα μέσα του '90 η κινεζική ηγεσία θα επιδιώξει να μην προκαλεί τους γείτονές της και να ενταχθεί σε περιφερειακούς οργανισμούς συνεργασίας. Απώτερος σκοπός η εμβάθυνση των σχέσεων της με τα κράτη της Νοτιοανατολικής Ασίας ώστε να συνεχιστεί ανεμπόδιστα η οικονομική ανάπτυξη (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013).

Το δόγμα της εξωτερικής πολιτικής χαμηλών τόνων συμπληρώθηκε σχετικά πρόσφατα από την θεωρία της ειρηνικής ανόδου (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Το σταθερό εξωτερικό περιβάλλον και το διαμορφωμένο από την δύση ανοικτό διεθνές οικονομικό σύστημα αποτελούν βασικούς συντελεστές της κινεζικής οικονομικής έκρηξης τις τελευταίες δεκαετίες. Εύλογα η κινεζική ηγεσία επιθυμεί την διατήρησή τους ώστε να συνεχιστεί απρόσκοπτα η οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Αυτή η στάση όμως έρχεται σε σύγκρουση με τον διαμορφωμένο κινέζικο εθνικισμό. Είναι γνωστό πως το ΚΚΚ δεν νομιμοποιείται, ειδικά μετά τα γεγονότα της πλατείας Τιεν Αν Μεν, βάσει του μαρξισμού-λενινισμού-μαοϊσμού αλλά κυρίως βάσει της οικονομικής ευημερίας που προσφέρει στην ολοένα μεγαλύτερη κινεζική αστική τάξη (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Το ΚΚΚ αυτοπαρουσιάζεται ως ο προστάτης της κινεζικής υπερηφάνειας και των εθνικών συμφερόντων με αποτέλεσμα η ΛΔΚ να αμφιταλαντεύεται μεταξύ δύο διαφορετικών δρόμων. Ο ένας θέλει την αποφυγή εντάσεων με τη Δύση ώστε να συνεχίσει η χώρα να γιγαντώνεται χρησιμοποιώντας το διεθνές οικονομικό σύστημα το οποίο είναι δυτικής εμπνεύσεως. Ο έτερος δρόμος είναι αυτός του εθνικισμού ο οποίος επιβάλλει την δυναμική υπεράσπιση των κινεζικών συμφερόντων και δύναται να δημιουργήσει συγκρούσεις με την Ταϊβάν και με άλλες δυνάμεις της περιοχής για τον έλεγχο της νότιας και ανατολικής κινεζικής θάλασσας (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Μεταξύ των δύο παραπάνω δρόμων για την κινεζική εξωτερική πολιτική υπάρχει και μια τρίτη οδός πιο πραγματιστική. Πιο συγκεκριμένα, θεωρεί την κινεζική ειρηνική άνοδο ελλιπή για την αποτελεσματική

υπεράσπιση των εθνικών συμφερόντων όμως παράλληλα δεν επιθυμεί την σύγκρουση με τη δύση. Για το σκοπό αυτόν αποφεύγει επιμελώς την επιθετική ρητορική έναντι των γειτόνων της χώρας. Ουσιαστικά επιθυμεί να ισορροπήσει την απρόσκοπτη κινεζική ανάπτυξη χωρίς όμως η Κίνα να κάνει μεγάλες εκπτώσεις αναφορικά με την υπεράσπιση των συμφερόντων της (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Η πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα χαρακτηρίστηκε από την ειρηνική άνοδο της Κίνας η οποία, με την άνοδο του νυν Προέδρου Xi Jinping το 2012, εγκαταλείφθηκε για μια πιο πραγματιστική προσέγγιση. Ο βασικός στόχος παραμένει η διατήρηση μεγάλου ρυθμού ανάπτυξης για την επίτευξη του *κινεζικού ονείρου*, όμως παράλληλα αυξήθηκαν θεαματικά οι δαπάνες για την άμυνα γεγονός που προβληματίζει ιδιαίτερα τα υπόλοιπα κράτη της περιφέρειας αλλά και τις ΗΠΑ για τις πραγματικές κινεζικές προθέσεις.

Οι ΗΠΑ επί προεδρίας Τραμπ φαίνεται να σκληραίνουν τη στάση τους σε μια προσπάθεια ανακοπής της ταχείας ανόδου της κινεζικής ισχύος. Χαρακτηριστική είναι η πρόθεση του αμερικανού προέδρου να επιβάλλει δασμούς στα εισαγόμενα κινεζικά προϊόντα αξίας 200 δισεκατομμυρίων δολαρίων και να φορολογήσει όλα τα υπόλοιπα δείχνοντας ξεκάθαρα πως η Ουάσιγκτον βρίσκεται ήδη σε οικονομικό πόλεμο με το Πεκίνο (Tankersley Bradsher 2018). Μάλιστα ο Πρόεδρος Τραμπ δείχνει τόσο αποφασισμένος να εντείνει τον οικονομικό πόλεμο που κήρυξε στο Πεκίνο καθώς προειδοποίησε την κινεζική πλευρά πως αν αντιδράσει στους αμερικανικούς δασμούς, τότε οι ΗΠΑ θα επιβάλλουν επιπλέον δασμούς αξίας 267 δισεκατομμυρίων δολαρίων στα κινεζικά προϊόντα. Ουσιαστικά, τα μισά κινεζικά προϊόντα που εισάγονται στις ΗΠΑ αναμένεται να επιβαρυνθούν με δασμούς (Tankersley Bradsher 2018). Η συγκεκριμένη αυτή κίνηση των ΗΠΑ έρχεται ως αντίδραση στο μη άνοιγμα της κινεζικής αγοράς στις αμερικανικές επιχειρήσεις και αναμένεται να επιβραδύνει περαιτέρω την κινεζική οικονομική ανάπτυξη σε μια εποχή κατά την οποία παρατηρείται αντίστοιχα ανάπτυξη στις ΗΠΑ (Tankersley Bradsher 2018). Η προσπάθεια της κυβέρνησης Τραμπ έγκειται στο κλείσιμο της ψαλίδας στο εμπορικό ισοζύγιο με την ΛΔΚ το οποίο βαίνει συνεχώς εις βάρος των ΗΠΑ. Ο κλιμακούμενος εμπορικός πόλεμος των ΗΠΑ στην ΛΔΚ αναμένεται να παύσει όταν το Πεκίνο συμμορφωθεί στις απαιτήσεις της Ουάσιγκτον κάτι το οποίο δεν φαίνεται να είναι διατεθειμένο καθώς, κατά δήλωση εκπροσώπων του ΚΚΚ, δεν θα διαπραγματευθεί εμπορικές συμφωνίες υπό την απειλή δασμών. Μάλιστα, εξετάζεται το ενδεχόμενο επιβολής δασμών στα αμερικανικά εισαγόμενα προϊόντα

αξίας 60 δισεκατομμυρίων δολαρίων (Tankersley Bradsher 2018). Ο εμπορικός πόλεμος σήμερα, Σεπτέμβριος 2019, βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη με επιβολές κι απειλές επιβολών στα εισαγόμενα προϊόντα εκατέρωθεν. Οι κινεζικοί δασμοί είναι σαφώς μικρότερης αξίας από τους αντίστοιχους αμερικανικούς δείγμα του εμπορικού ισοζυγίου μεταξύ των δύο οικονομικών υπερδυνάμεων (Landler 2018), όμως η τακτική των δασμών είναι σε θέση να πλήξει και την αμερικανική οικονομία επιβραδύνοντας την ανάπτυξή της (Tankersley Bradsher 2018). Οι δύο μεγαλύτερες δυνάμεις της εποχής μας έχουν εμπλακεί, για την ώρα, σε έναν οικονομικό πόλεμο ο οποίος αναμένεται να διαρκέσει μεγάλο χρονικό διάστημα καθώς καμία από τις εμπλεκόμενες πλευρές δείχνει πρόθυμη να οπισθοχωρήσει (Landler 2018).

4.2 Η θέση των άλλων δυνάμεων (Ιαπωνίας, Ινδίας, Βόρειας και Νότιας Κορέας, Ρωσίας, Ε.Ε.) στον ανταγωνισμό ΗΠΑ-ΛΔΚ για την παγκόσμια ηγεμονία

Η ραγδαία ανάδυση της ΛΔΚ σε περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο στρέφει την προσοχή στην περιοχή της ΝΑ Ασίας. Φυσικά οι δρώντες στο διεθνές σύστημα δεν είναι μόνο οι ΗΠΑ και η ΛΔΚ καθώς υπάρχουν και άλλες υπολογίσιμες δυνάμεις στην περιφέρεια της ΝΑ Ασίας.

Πιο συγκεκριμένα, ο έτερος σημαντικός πόλος ισχύος είναι η *Ιαπωνία* γεγονός που καθιστά επιτακτική την μελέτη του ιαπωνικού ρόλου στο δίπολο ΛΔΚ-ΗΠΑ. Στη σύγχρονη εποχή, η διμερής σχέση ΛΔΚ-Ιαπωνίας χαρακτηρίζεται από στενή συνεργασία σε οικονομικό επίπεδο και ανεπτυγμένες εμπορικές σχέσεις, ενώ στον αντίποδα, από έντονη καχυποψία σε πολιτικό επίπεδο. Η αμοιβαία δυσπιστία έγκειται στο οδυνηρό ιστορικό παρελθόν που τροφοδοτεί τον εθνικισμό και στα αντικρουόμενα γεωπολιτικά συμφέροντα (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Η σταθερότητα της περιφέρειας της ΝΑ Ασίας βασίζεται εν πολλοίς στην συνεργασία των δύο δυνάμεων ΛΔΚ-Ιαπωνίας. Όμως, η ραγδαία κινεζική άνοδος σε συνδυασμό με την επιθυμία της Ιαπωνίας να ανακτήσει τον απωλέσαντα ηγεμονικό της ρόλο στην περιοχή οδηγούν στην αναβίωση των σινο-ιαπωνικών πολέμων του προηγούμενου αιώνα (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Η αναβίωση του σινο-ιαπωνικού ανταγωνισμού προφανώς θα οδηγήσει στην εμπλοκή των στενών

συμμάχων τους στην περιοχή, δηλαδή των ΗΠΑ, Βόρειας και Νότιας Κορέας, Ρωσίας (Πετρόπουλος Χουλιάρας 2013).

Η αδρομερής ιστορική αναδρομή των σχέσεων ΛΔΚ-Ιαπωνίας είναι απαραίτητη για την κατανόηση της δυσπιστίας που χαρακτηρίζει την πολιτική σχέση μεταξύ των δύο δυνάμεων σήμερα. Διαχρονικό χαρακτηριστικό είναι η ασυμμετρία ισχύος των δύο κρατών στο διεθνές σύστημα. Πράγματι, παρατηρείται μια κυκλική εναλλαγή της ανόδου και της πτώσης των δύο δυνάμεων (Πετρόπουλος Χουλιάρας 2013). Οι πολιτισμικές ανταλλαγές είναι επίσης σημαντικές καθώς η μεν κινεζική φιλοσοφία επηρέασε την Ιαπωνία για αιώνες, ενώ δε ο ιαπωνικός εθνικισμός των αρχών του 20ου αιώνα και το ιαπωνικό οικονομικό μοντέλο επηρέασαν καταλυτικά την ΛΔΚ (Πετρόπουλος Χουλιάρας 2013). Οι αντίθετες συμπεριφορές των δύο δυνάμεων οφείλονται αφενός στο κινεζικό γεωπολιτικό μοντέλο που είναι επηρεασμένο από τον κομφουκιανισμό και αφετέρου της ιδιαίτερης ιαπωνικής γεωπολιτικής οπτικής η οποία καθορίζεται από την νησιωτική προέλευση της χώρας και τις αδυναμίες που προκύπτουν κυρίως σε επίπεδο τροφοδοσίας σε πρώτες ύλες (Πετρόπουλος Χουλιάρας 2013). Η ιστορική σχέση των δύο δυνάμεων χαρακτηρίζεται από συγκρούσεις αλλά και περιόδους συνεργασίας. Μέχρι τον 19ο αιώνα την πρωτοκαθεδρία διατηρούσε σε γενικές γραμμές η Κίνα.

Όμως, στα μέσα του αιώνα για πρώτη φορά το ισοζύγιο ισχύος έκλινε ξεκάθαρα προς την ιαπωνική πλευρά (Πετρόπουλος Χουλιάρας 2013). Η εκσυγχρονισμένη κατά τα δυτικά πρότυπα Ιαπωνία βρέθηκε σε θέση ισχύος και δεν δίστασε να εξαπολύσει επιθετικούς πολέμους έναντι της Κίνας. Ο πρώτος σινο-ιαπωνικός πόλεμος (1894-1895) αποτέλεσε ορόσημο καθώς περιόρισε σε μεγάλο βαθμό την σινική αυτοκρατορία και κατ' επέκταση την κομφουκιανική κοσμοαντίληψη (Πετρόπουλος Χουλιάρας 2013). Ο δεύτερος σινο-ιαπωνικός πόλεμος (1931-1945) ήταν αυτός που στιγματίσει περισσότερο την σχέση των δύο δυνάμεων μέχρι σήμερα. Η ιαπωνική κατοχή στην Μαντζουρία με τις αγριότητες που ακολούθησαν εξόργισαν τους κινέζους. Ακόμα και σήμερα οι μνήμες της ιαπωνικής βαρβαρότητας δεν έχουν σβήσει από τους κινέζους και αποτελούν μια συνεχή πηγή εντάσεων μεταξύ των δύο κρατών (Πετρόπουλος Χουλιάρας 2013). Μάλιστα, η απώλεια της Ταϊβάν θεωρήθηκε ως αποτέλεσμα της ιαπωνικής κατοχής και έκτοτε αποτελεί το μεγαλύτερο πρόβλημα ασφάλειας που αντιμετωπίζει η ΛΔΚ (Πετρόπουλος Χουλιάρας 2013).

Η λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου το 1945 βρήκε τις δύο χώρες κατεστραμμένες. Το χάσμα μεταξύ τους διευρύνθηκε τις επόμενες δεκαετίες καθώς ακολούθησαν διαφορετικά μοντέλα ανάπτυξης, η μεν Κίνα το κομμουνιστικό η δε Ιαπωνία το καπιταλιστικό. Εντούτοις, η ΛΔΚ αποστασιοποιήθηκε από τον ηγεμόνα του κομμουνιστικού μπλοκ, την ΕΣΣΔ, επιλέγοντας την μοναχική ανασυγκρότηση. Αντίθετα η Ιαπωνία δέχθηκε την προστασία των ΗΠΑ μέσω της ύπαρξης αμερικανικών στρατευμάτων στο έδαφός της. Με την ασφάλεια της να είναι εξασφαλισμένη από τις ΗΠΑ, η Ιαπωνία επιδόθηκε στην οικονομική της ανασυγκρότηση πετυχαίνοντας εντυπωσιακά αποτελέσματα (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Την δεκαετία του 1970 οι δύο δυνάμεις πλησίασαν η μία την άλλη αναπτύσσοντας διμερείς σχέσεις με την προτροπή των ΗΠΑ. Τότε τέθηκαν οι βάσεις για την συνεργασία τους στον οικονομικό και εμπορικό τομέα.

Η κατάρρευση της ΕΣΣΔ και το τέλος του Ψυχρού Πολέμου άλλαξε το στρατηγικό πλαίσιο των σινο-ιαπωνικών σχέσεων. Ο σοβιετικός κίνδυνος εξέλειπε, η ραγδαία άνοδος της κινεζικής ισχύος ήταν εμφανής, οι ΗΠΑ ως η μοναδική υπερδύναμη είχαν ενεργή εμπλοκή στην περιφέρεια της ΝΑ Ασίας και η Ιαπωνία είχε μια επαμφοτερίζουσα στάση απέναντι στην υπερδύναμη (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Πλέον, οι τρεις δυνάμεις προσπαθούν να αυξήσουν την επιρροή τους όχι σε σημείο να κοπούν οι γέφυρες συνεννόησης με την άλλη πλευρά. Η Ιαπωνία επιθυμεί τον περιορισμό της κινεζικής ισχύος όχι μέσω της επιβολής οικονομικών κυρώσεων καθώς ήδη από το 2006 κι εντεύθεν το Πεκίνο αποτελεί τον πρώτο εμπορικό εταίρο της χώρας και χωρίς να απομακρυνθεί από τον σύμμαχό της τις ΗΠΑ στην οποία βασίζεται για την βελτίωση του οπλοστασίου της (Nye Jr. 2011). Οι ΗΠΑ ολοένα και περισσότερο συνομιλούν απευθείας με τον κύριο ανταγωνιστή της Ιαπωνίας στην περιφέρεια. Η ΛΔΚ επεδίωκε την συνεργασία με τις Ιαπωνία-ΗΠΑ καθώς δεν επιθυμούσε εντάσεις ώστε να συνεχιστεί απρόσκοπτα η οικονομική της άνθιση. Ταυτόχρονα θεωρούσε πως η συμμαχία Ιαπωνίας-ΗΠΑ δεν θα οδηγούσε στον ιαπωνικό επανεξοπλισμό. Οι δύο ασιατικές δυνάμεις συμφωνούσαν στον ρόλο που έπρεπε να διαδραματίσουν οι ΗΠΑ στην περιφέρειά τους. Στο πλαίσιο αυτό, απέρριπταν το αμερικανικό μονοπολικό μοντέλο για χάρη ενός πολυπολικού το οποίο θα βασιζόταν όχι στην ηγεμονία μιας δύναμης αλλά στην συνεργασία πολλών (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013).

Σήμερα, στην πορεία προς ένα πολυπολικό διεθνές σύστημα, τα διλήμματα ασφαλείας που αντιμετωπίζουν οι δύο ασιατικές δυνάμεις αναδύονται εκ νέου. Οι

κινεζικές εδαφικές διεκδικήσεις στην Ταϊβάν και στο νησιωτικό σύμπλεγμα Diaoyu/Senkaku σε συνδυασμό με την άνοδο της κινεζικής στρατιωτικής ισχύος και της ανόδου του σινικού εθνικισμού και την γενικότερη ανάδειξη της ΛΔΚ ως δυνητικής υπερδύναμης έχουν θορυβήσει ιδιαίτερα την ιαπωνική ηγεσία η οποία επιχειρεί την ανάσχεση της κινεζικής ισχύος. Η εντατικοποίηση της στρατιωτικής συνεργασίας μεταξύ Ιαπωνίας-ΗΠΑ σε συνδυασμό με την εγκατάσταση σε ιαπωνικό έδαφος της αμερικανικής αντιπυραυλικής ασπίδας ως αντιστάθμισμα της βορειοκορεάτικης απειλής αλλά και προσφάτως της αύξησης των αμυντικών δαπανών για την άμυνα εντάσσονται στο πλαίσιο της ανάσχεσης της κινεζικής ισχύος προκαλώντας έντονο δίλημμα ασφάλειας στην κινεζική ηγεσία (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Οι στρατηγικές επιδιώξεις των δύο ασιατικών δυνάμεων είναι αντιδιαμετρικά αντίθετες από την στιγμή που και οι δύο επιδιώκουν την περιφερειακή ηγεμονία. Παρ' όλη την ένταση στις πολιτικές σχέσεις, ΛΔΚ και Ιαπωνία έχουν κατορθώσει να διατηρούν έναν τέτοιο βαθμό οικονομικών και εμπορικών σχέσεων ώστε να χαρακτηρίζονται οι οικονομίες τους ως συμπληρωματικές (McDevitt 2007). Το σύγχρονο *status quo* που μπορεί να περιγραφεί με επιτυχία από την φράση *hot economics, cold politics* (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013).

Η κατακόρυφη αύξηση της κινεζικής ισχύος και η αύξηση στο εσωτερικό του κινεζικού εθνικισμού σε συνδυασμό με την απώλεια της πρωτοκαθεδρίας στην περιφέρεια της Ασίας για την Ιαπωνία, οδηγεί ήδη στην διαμόρφωση μιας νέας στρατηγικής η οποία θα επιδιώξει την επαναδραστηριοποίηση της Ιαπωνίας ως ανεξάρτητης δύναμης και τον επανεξοπλισμό της (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Η ΛΔΚ επιθυμεί να περιορίσει στο ελάχιστο την ιαπωνική ανάμειξη στην Ταϊβάν και να επιβάλλει την θέλησή της στα διαφιλονικούμενα νησιά Diaoyu/Senkaku, εξασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο αποτροπή έναντι της ιαπωνικής απειλής. Οι στόχοι αυτοί φυσικά συσχετίζονται με το κινεζικό στρατηγικό δόγμα περί της διαφύλαξης της εδαφικής ακεραιότητας και της εξασφάλισης αυτάρκειας σε φυσικούς πόρους (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Η στρατηγική κουλτούρα της Κίνας είναι επηρεασμένη φυσικά από την θεωρία του SunTzu και τον πολιτικό ρεαλισμό. Αν και το βασικό της δόγμα είναι αμυντικό, αυτό δεν αποκλείει την εκτεταμένη προβολή ισχύος και τον προληπτικό πόλεμο προκειμένου να τιθασεύσει μια εξωτερική για τα κινεζικά συμφέροντα απειλή (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Οι αντιλήψεις περί δικαίου πολέμου, ενεργής άμυνας και αντεπίθεσης είναι ριζωμένες στην κινεζική στρατηγική σκέψη. Παραδείγματά τους αντλούμε από την πρόσφατη ιστορία κατά

την οποία η Κίνα εφάρμοσε αυτό το δόγμα αποτροπής όταν απειλήθηκε από τους γείτονές της την Ινδία (1962), ΕΣΣΔ (1969) και Βιετνάμ (1979) (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Επιπροσθέτως, η κινεζική ηγεσία δίνει μεγάλη σημασία στην σινική θάλασσα καθώς επιδιώκει να αποτρέψει με κάθε τρόπο τον ναυτικό αποκλεισμό των ακτών της χώρας ο οποίος θα στραγγάλιζε τους διαύλους ανεφοδιασμού και τις ναυτικές οδούς επικοινωνίας (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Στον αντίποδα η ιαπωνική ηγεσία έχει λόγους να νιώθει ανασφαλής έναντι του κινεζικού γίγαντα. Η έλλειψη στρατηγικού βάθους της Ιαπωνίας και η εγγύτητά της στην κινεζική ενδοχώρα την καθιστά ευάλωτη στα κινεζικά όπλα. Επίσης, η μηδενική της αυτάρκεια σε πρώτες ύλες και η εύθραυστες γραμμές επικοινωνίας της, οι οποίες μπορούν να αποκοπούν εύκολα από την ΛΔΚ, καθιστούν την ιαπωνική θέση ιδιαίτερα επισφαλής στην περίπτωση σύγκρουσης με την ΛΔΚ. Οι απειλές καθορίζουν τις προτεραιότητες. Στο πλαίσιο αυτό, βασική επιδίωξη της ιαπωνικής ηγεσίας είναι η βελτίωση της ικανότητάς της να προστατεύει τις θαλάσσιες επικοινωνίες της και να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει επιτυχώς την κινεζική πυραυλική απειλή (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Παρ' όλα αυτά, η μη ιαπωνική απάντηση στα κινεζικά πυρηνικά όπλα ίσως οδηγήσει την ιαπωνική ηγεσία να αλλάξει στάση στο θέμα αυτό και τελικώς η Ιαπωνία να αποκτήσει πυρηνικό οπλοστάσιο (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013).

Συνεπώς, η μη αυτάρκεια σε πρώτες ύλες είναι χαρακτηριστικό των δύο ασιατικών δυνάμεων και η κατ' επέκταση επιδίωξή τους να εξασφαλίσουν τον απρόσκοπτο ανεφοδιασμό τους. Η μεν ΛΔΚ ως η μεγαλύτερη καταναλώτρια ενέργειας σήμερα επιθυμεί να συνεχίσει να τροφοδοτεί την οικονομία της. Το περιβάλλον της είναι ιδιαίτερα απειλητικό καθώς η Ιαπωνία, Ταϊβάν και ΗΠΑ μπορούν να δημιουργήσουν προβλήματα στη θάλασσα της Νότιας Κίνας η οποία είναι νευραλγικής σημασίας για την κινεζική και την παγκόσμια οικονομία καθώς από εκεί διέρχονται οι σημαντικότερες θαλάσσιες γραμμές επικοινωνίας. Η ανάπτυξη του κινεζικού ναυτικού ανοικτής θάλασσας για πρώτη φορά, η δημιουργία στρατιωτικών/εμπορικών προγεφυρωμάτων σε στρατηγικά σημεία αποτελούν δείγματα της νέας επιδίωξης του Πεκίνου για την προστασία των κινεζικών εισροών και εκροών. Η νέα αυτή κινεζική στρατηγική είναι γνωστή ως ο νέος δρόμος του μεταξιού και επιτρέπει στην χώρα να κυριαρχήσει στο εμπόριο μεταξύ Ανατολής και Δύσης. (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Η ενδεχόμενη επίτευξη κυριαρχίας στο εμπόριο θα προσφέρει στην ΛΔΚ την παγκόσμια ηγεμονία. Η Ιαπωνία αντίστοιχα

θεωρεί την ανάπτυξη αυτής της νέας κινεζικής στρατηγικής ως ξεκάθαρη απειλή για την ίδια καθώς και οι δικές της γραμμές επικοινωνίας διέρχονται από την Νότια Σινική Θάλασσα. Η ανάπτυξη ισχυρών αεροναυτικών δυνάμεων από πλευράς Ιαπωνίας είναι μονόδρομος για την εξασφάλιση των συμφερόντων της χώρας ενώ η ενδεχόμενη απόκτηση πυρηνικών όπλων θα οδηγήσει σε ραγδαία επιδείνωση του διλήμματος ασφαλείας και σε αλλαγή του συσχετισμού ισχύος στην περιφέρεια της ΝΑ Ασίας υπέρ αυτή τη φορά της χώρας του ανατέλλοντος ηλίου (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Φυσικά, η Ιαπωνία έχει έναν πολύτιμο σύμμαχο στην περιοχή, τις ΗΠΑ, οι οποίες στρέφουν ολοένα και περισσότερο την προσοχή τους στη ΝΑ Ασίας. Ενδεικτικά αναφέρουμε την σχετικά πρόσφατη μεταφορά του κυρίου όγκου της ναυτικής δύναμης των ΗΠΑ στον Ειρηνικό ωκεανό, την αύξηση της παρουσίας των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων σε Αυστραλία και Φιλιππίνες και στην πώληση στρατιωτικού υλικού στην Ταϊβάν (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Αυτές οι κινήσεις περιορισμού της κινεζικής δύναμης ανακουφίζουν την Ιαπωνία οδηγούν στα κινεζικά αντίποινα με την ένταση να κλιμακώνεται ενίοτε επικίνδυνα.

Ο δεδομένος σινο-ιαπωνικός στρατηγικός ανταγωνισμός είναι αμφίβολο αν θα εξελιχθεί στο μέλλον σε ευθεία στρατιωτική αντιπαράθεση εξαιτίας κυρίως της στενότητας οικονομικής σχέσης των δύο χωρών. Όμως δεν θα πρέπει οι ηγεσίες να εφησυχάζουν καθώς, όπως έχει δείξει το ιστορικό παράδειγμα, η ένοπλη σύγκρουση δεν αποκλείεται από τις οικονομικές σχέσεις όταν η ανάπτυξη εθνικιστικών τάσεων στο εσωτερικό είναι δεδομένη.

Η *Ινδία* είναι ένας σημαντικός παίκτης ο οποίος επιδιώκει την πρωτοκαθεδρία στην υποπεριφέρεια του Ινδικού ωκεανού. Η Ινδία αντιλαμβάνεται τον εαυτό της ως μια μεγάλη περιφερειακή δύναμη η οποία οφείλει να διεκδικήσει την θέση της στο παγκόσμιο σύστημα. Είναι η πολυπληθέστερη δημοκρατία του κόσμου όμως υποφέρει από μεγάλη κοινωνική ανισότητα στο εσωτερικό της. Η ανάπτυξη της οικονομίας της και η κατοχή πυρηνικών όπλων την καθιστούν υπολογίσιμη δύναμη η οποία βρίσκεται μοιραία σε σύγκρουση συμφερόντων με την ΛΔΚ παρ' όλη την συνεργασία τους στο πλαίσιο των BRICS. Η σχετικά καλή σχέση με τις ΗΠΑ καθιστά την Ινδία λιγότερο επικίνδυνη δύναμη για τα αμερικανικά συμφέροντα στην περιοχή (Brzezinski 1998).

Είναι σημαντική η κατανόηση του ρόλου που διαδραματίζει η Ινδία και του αντίκτυπου που έχει η παρουσία της στην περιφέρεια της ΝΑ Ασίας αν και δεν έχει μόνιμη παρουσία στη Νότια Σινική θάλασσα παρά μόνο μέσω ναυτικών ασκήσεων,

συμμαχιών με άλλα κράτη της περιοχής και συμμετοχής της σε έρευνες για πετρέλαιο και φυσικό αέριο (Scott 2013). Η ινδική κυβέρνηση είναι πολύ προσεκτική στις αναφορές της στην Σινική θάλασσα ακόμα και όταν ορισμένες ενέργειές της προκαλούν την προσοχή του Πεκίνου. Είναι γεγονός πως οι σχέσεις Ινδίας-ΛΔΚ είναι οι σημαντικότερες στην περιοχή αλλά ταυτόχρονα και περίπλοκες. Οι δύο δυνάμεις είναι αναπτυσσόμενες και την μεταξύ τους σχέση χαρακτηρίζουν ως στρατηγική συνεργασία. Παρ' όλα αυτά από την σχέση αυτή λείπει η εμπιστοσύνη και η διαφορετική αντίληψη για θέματα διμερούς ενδιαφέροντος. Οι δύο δυνάμεις συνεργάζονται σε παγκόσμιο επίπεδο για την προστασία του περιβάλλοντος και για θέματα ασφάλειας όπως η καταπολέμηση της πειρατείας και της τρομοκρατίας (Scott 2013). Σε περιφερειακό όμως επίπεδο η συνεργασία τους μετατρέπεται σε σχέση ανταγωνισμού. Η Ινδία φοβούμενη την κινέζικη ισχύ προσπαθεί να την εξισορροπήσει εξωτερικά ενισχύοντας τους δεσμούς της με τις ΗΠΑ και άλλα κράτη της ΝΑ Ασίας. Μάλιστα, οι δύο δυνάμεις έχουν και εδαφικές διαφορές ενώ προσπαθούν να εντάξουν γειτονικά κράτη στη δική τους σφαίρα επιρροής. Η ινδική παρουσία στην Σινική θάλασσα είναι ίσως η απάντηση στην αυξανόμενη κινέζικη παρουσία στον ινδικό ωκεανό περιοχή που η Ινδία θεωρεί χώρο της δικής της αποκλειστικής επιρροής (Scott 2013).

Το στρατηγικό ενδιαφέρον της Ινδίας στην Σινική θάλασσα είναι δυσπόστατο και συνοψίζεται στους όρους *διευρυμένη γειτονιά* *extended neighborhood* και *Ινδο-ειρηνικός ωκεανός* *Indo-Pacific*. Με τον όρο *διευρυμένη γειτονιά* η Ινδία θεωρεί πως έχει συμφέροντα να αποκομίσει και υπερασπιστεί σε γεωγραφικές περιφέρειες εκτός της Νότιας Ασίας. Ο έτερος όρος, *Ινδο-ειρηνικός ωκεανός*, αποτελεί μια νεωτερικότητα που χρησιμοποιείται τα τελευταία χρόνια από αμερικανούς και ινδούς ενώ δεν είναι τίποτε άλλο από την σύνδεση μεταξύ του Ινδικού ωκεανού με τον δυτικό Ειρηνικό ωκεανό. Εντός της θαλάσσιας αυτής έκτασης φυσικά εντοπίζεται η Σινική θάλασσα. Η ασφάλεια, σταθερότητα και ευημερία στην περιοχή αυτή είναι ζωτικής σημασίας για τα ινδικά συμφέροντα (Scott 2013). Η σχέση της ΛΔΚ και της *Λαοκρατικής Δημοκρατίας της Κορέας*, *εφ' εξής Βόρεια Κορέα*, ανάγεται από τον Πόλεμο της Κορέας 1950-1953. Οι χώρες μοιράζονται κοινά σύνορα και ιδεολογία με αποτέλεσμα να ενισχυθεί η μεταξύ τους σχέση τα τελευταία πενήντα χρόνια.

Η κορεατική χερσόνησος αποτέλεσε το πεδίο αντιπαράθεσης των δύο υπερδυνάμεων την εποχή του Ψυχρού Πολέμου. Το αποτέλεσμα της αντιπαράθεσης ήταν το 1948 η οριστική διαίρεσή της με την ίδρυση της Βόρειας και Νότιας Κορέας

υπό την επιρροή της ΕΣΣΔ και ΗΠΑ αντίστοιχα (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Η Κίνα ενεπλάκει στον πόλεμο που ξέσπασε στην κορεατική χερσόνησο υπέρ της Βορείου Κορέας το 1950 δημιουργώντας επίσημη σχέση με την χώρα για πρώτη φορά η οποία επικυρώθηκε το 1961 με την σύναψη του *Συμφώνου Φιλίας, Συνεργασίας και Αμοιβαίας Βοήθειας* (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Η στρατιωτική συνεργασία των δύο κρατών ήταν το επιστέγασμα της μεταξύ τους σχέσης η οποία έχει τις ρίζες της σε πολιτισμικούς δεσμούς αιώνων αλλά και του φόβου του ιαπωνικού милитарισμού και επεκτατισμού των δεκαετιών 1930-1940 (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Οι δύο ιστορικοί ηγέτες μάλιστα Mao Zedong και Kim Il Sung πολέμησαν από κοινού τον ιαπωνικό ιμπεριαλισμό στην Μαντζουρία. Συνεπώς, ισχυροί πολιτισμικοί δεσμοί, η συμμαχία σε δύο πολέμους και ο κοινός αντίπαλος οι ΗΠΑ, οδήγησαν στην σύσφιξη των σχέσεων των δύο κρατών. Είναι γεγονός πως το ισοζύγιο ισχύος έκλινε μόνιμα και σε συντριπτικό βαθμό υπέρ της ΛΔΚ. Για τον παραπάνω λόγω θεωρούμε πως η Βόρεια Κορέα εκλάμβανε και ιδιαίτερα σήμερα εκλαμβάνει την ΛΔΚ ως προστάτη έναντι των απειλών που προέρχονται από τις ΗΠΑ και τη Νότιο Κορέα. Η συμμαχία του 1961 ήταν η σημαντικότερη που υπογράφηκε μεταξύ των δύο χωρών καθώς προέβλεπε την υποστήριξη της ΛΔΚ στην περίπτωση κατά την οποία η Βόρεια Κορέα δεχόταν επίθεση.

Η σινο-βορειοκορεατική σχέση δεν χαρακτηριζόταν πάντοτε θερμή. Υπήρξαν πολλές περιπτώσεις που η σχέση έφτασε στο ναδίρ κατά τις δεκαετίες '50-'60 με αποκορύφωμα την διακοπή κάθε σχέσης την τριετία 1966-1969 (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Η σχέση αποκαταστάθηκε σταδιακά την δεκαετία του '70 κατά την οποία το Πεκίνο καταστάθηκε ο μεγαλύτερος σταθερός προμηθευτής σε πετρέλαιο της Βόρειας Κορέας. Η λήξη του Ψυχρού Πολέμου προκάλεσε τεράστιες αλλαγές στην κορεατική χερσόνησο. Η ΛΔΚ εγκατέλειψε σταδιακά την ιδεολογική προσήλωση αναγνωρίζοντας επίσημα το κράτος της Νοτίου Κορέας δημιουργώντας παράλληλα διπλωματικούς και το κυριότερο οικονομικούς δεσμούς με αυτό. Η αντίδραση της Βορείου Κορέας, του μέχρι πρότινος μοναδικού συμμάχου της Κίνας, ήταν έντονη. Η σχέση με την ΛΔΚ δοκιμάστηκε ακόμα μία φορά όταν η βορειοκορεατική ηγεσία αποφάσισε να αποχωρήσει από την Συνθήκη για τη Μη Διάδοση των Πυρηνικών Όπλων καθώς εναντιωνόταν πρωτίστως με την κινεζική επιθυμία για σταθερότητα στην κορεατική χερσόνησο (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Η μέχρι πρόσφατα επιδίωξη της Βορείου Κορέας να αναπτύξει πυρηνικό οπλοστάσιο θορύβησε ιδιαίτερα ΗΠΑ και Ιαπωνία σε σημείο μάλιστα να απειληθεί

στρατιωτική ενέργεια των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων για την ανατροπή του καθεστώτος και τον τερματισμό του πυρηνικού προγράμματος της χώρας. Η Βόρεια Κορέα δηλαδή αποτελεί πηγή στρατηγικής αστάθειας για την ΛΔΚ καθώς απειλεί τα συμφέροντά της. Η ΛΔΚ από την πλευρά της έχει την Βόρεια Κορέα σύμμαχο εναντίον των ΗΠΑ ήδη από την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου. Στην σύγχρονη εποχή, η εμφανής καθυστέρηση της Βορείου Κορέας οδήγησε την ΛΔΚ στη συνέχεια της παροχής βοήθειας και παράλληλα στην προσπάθειά της να αποτρέψει ακραίες ενέργειες ικανές να διαταράξουν την ισορροπία ισχύος στην ΝΑ Ασία και να οδηγήσουν σε επέμβαση των ΗΠΑ. Οι βορειοκορεάτικες πυρηνικές δοκιμές και η εν γένει επιθετικότητα δοκίμασαν πολλές φορές τις κινεζικές αντοχές καθώς εναντιώνοντας στην βασική επιδίωξη για σταθερότητα στην περιοχή και κυρίως τη μη εμπλοκή των ΗΠΑ στο μαλακό υπογάστριο της Κίνας. Συνεπώς, η ΛΔΚ έχει κάθε συμφέρον να σταθεροποιήσει την βορειοκορεατική οικονομία, κοινωνία και να διαμεσολαβήσει για τις συνομιλίες βορρά-νότου που θα αμβλύνουν τις εντάσεις στην χερσόνησο και την γενικότερη αστάθεια στην ΝΑ Ασία.

Εν κατακλείδι, οι σχέσεις Βορείου Κορέας-ΛΔΚ είναι υπαρκτές και βασίζονται πλέον περισσότερο στο οικονομικό συμφέρον παρά στην κοινή ιδεολογία. Η ενίοτε προκλητική συμπεριφορά της βορειοκορεάτικης ηγεσίας φέρνει σε ιδιαίτερα δυσχερή θέση την Κίνα καθώς δυναμιτίζει την εύθραυστη περιοχή της ΝΑ Ασίας προσφέροντας πρόσχημα για την ολοένα εντονότερη ανάμειξη των ΗΠΑ γεγονός που σαφώς δεν επιθυμεί η κινεζική ηγεσία. Η σκλήρυνση της κινεζικής στάσης έναντι του βορειοκορεάτικου καθεστώτος είναι υπαρκτή, όμως η Κίνα κατηγορείται κυρίως από τις ΗΠΑ για σχετική αδράνεια. Η αμφιλεγόμενη συμπεριφορά της ΛΔΚ οφείλεται στο πολύπλοκο στρατιωτικό-οικονομικό κατεστημένο της με τα συγκρουόμενα συμφέροντα. Στο πλαίσιο αυτό, οι κινεζικές ένοπλες δυνάμεις κυρίως αλλά και σε μικρότερο βαθμό το κομμουνιστικό κόμμα θεωρούν πως πρέπει οι δύο χώρες να διατηρούν αδιάλειπτα στενή συνεργασία καθώς η Βόρεια Κορέα έχει τον ρόλο του αναχώματος έναντι των επεκτατικών ΗΠΑ. Για τον λόγο αυτό πρέπει να επιβιώσει ακόμα και αν διαταράσσει την περιφερειακή σταθερότητα. Κατά συνέπεια, μια απόλυτη σκλήρυνση της κινεζικής στάσης έναντι της Βορείου Κορέας είναι εξαιρετικά αμφίβολη στο εγγύς μέλλον.

Η *Νότια Κορέα* έχει ισχυρούς δεσμούς με τις ΗΠΑ. Η παρουσία ισχυρών αμερικανικών στρατιωτικών δυνάμεων στην χερσόνησο της Κορέας συντελεί στην νοτιοκορεατική ασφάλεια αλλά συγχρόνως δίνει την ευχέρεια στις ΗΠΑ να

εμποδίσουν την Ιαπωνία να γίνει ανεξάρτητη στρατιωτικά χωρίς την επιβλητική αμερικανική στρατιωτική παρουσία στην χώρα η οποία πιθανώς να προκαλούσε αρνητικά συναισθήματα στους Ιάπωνες για τις ΗΠΑ (Brzezinski 1998). Οι ΗΠΑ δεν επιθυμούν την παραμικρή αλλαγή στην κορεατική χερσόνησο ειδικά εις βάρος της Νοτίου Κορέας γιατί αυτό αυτομάτως θα σήμαινε αύξηση της κινεζικής επιρροής στην περιοχή, μέσω της Βορείου Κορέας, με αλυσιδωτή αντίδραση την ενεργοποίηση της Ιαπωνίας (Brzezinski 1998). Τροχοπέδη για τα σχέδια των ΗΠΑ αποτελεί η πρόσφατη επιδείνωση των σχέσεων Τόκιο-Σεούλ που αποτελούν τους κύριους συμμάχους της Ουάσιγκτον στην περιοχή και δρουν ανασχετικά προς το Πεκίνο.

Η *Ρωσική Ομοσπονδία (Ρωσία)* παρά την αποδυνάμωσή της μετά την διάλυση της ΕΣΣΔ παραμένει ένας σημαντικός γεωστρατηγικός παίκτης. Η δεκαετία του '90 σηματοδότησε μια έντονη κάμψη της ισχύος της όμως από το 2000 κι έπειτα η Ρωσία ανέκτησε μέρος της χαμένης της αίγλης. Σήμερα, τρέφει ολοένα και πιο φιλόδοξους γεωπολιτικούς στόχους οι οποίοι συμβαδίζουν με την άνοδο της ισχύος της (Brzezinski 1998). Κομβικό σημείο για την Ρωσία αποτελεί η στρατηγική επιλογή που θα πρέπει να κάνει αναφορικά με την σχέση της με τις ΗΠΑ. Η πρώτη δεκαετία μετά την διάλυση της ΕΣΣΔ χαρακτηρίστηκε από την στροφή της αδύναμης Ρωσίας στη Δύση για την παροχή βοήθειας κατά τη μετάβαση της οικονομίας της στο δυτικό μοντέλο της ελεύθερης αγοράς. Η στροφή αυτή στη Δύση πλήγωσε την Ρωσία καθώς τα οικονομικά της προβλήματα οξύνθηκαν με αποτέλεσμα την άνοδο των κρατιστών στην εξουσία υπό τον Βλ. Πούτιν. Το ρωσικό δόγμα έκτοτε άλλαξε. Η σταδιακή απομάκρυνση από την Δύση και τις ΗΠΑ ήταν γεγονός. Η επέκταση του NATO στα ανατολικά έφτασε μέχρι τα ρωσικά σύνορα διευρύνοντας το δίλημμα ασφαλείας της καθώς δεν υπάρχουν ούτε γεωγραφικά εμπόδια στα σύνορα της χώρας με την Ευρώπη (βορειοευρωπαϊκή πεδιάδα). Η ανάσχεση του NATO και των δυτικών ήταν η προτεραιότητα της ρωσικής εξωτερικής πολιτικής. Σε ορισμένες περιπτώσεις η ρωσική ανάσχεση απέτυχε (περίπτωση εισόδου της Πολωνίας και των βαλτικών δημοκρατιών στο NATO), ενώ σε άλλες ήταν επιτυχής (Γεωργία, Ουκρανία). Η ρωσική αντίδραση στην δυτική επέκταση ήταν ολοένα κι εντονότερη με αποκορύφωμα για την ώρα την στρατιωτική εισβολή στην Γεωργία και την κεκαλυμμένη εισβολή και κατοχή έκτοτε της Κριμαίας στην Ουκρανία. Οι ρωσικές ενέργειες προκάλεσαν με την σειρά τους την απομάκρυνση της ΕΕ και των ΗΠΑ και την σκλήρυνση της δυτικής ρητορικής έναντι της. Η Ρωσία στο εσωτερικό της απομακρύνθηκε επίσης από το μοντέλο της δυτικής φιλελεύθερης δημοκρατίας

υιοθετώντας ένα πιο αυταρχικό μοντέλο διακυβέρνησης. Για να εξισορροπήσει τους δυτικούς και ειδικότερα τις ΗΠΑ, η Ρωσία προσέγγισε την ΛΔΚ και την Ινδία, δύο κύριους έτερους παίκτες της Ευρασίας, μέσω των BRICS.

Η σινο-ρωσική προσέγγιση φαίνεται να εκβαθύνεται με την πάροδο του χρόνου. Έχουν αναπτυχθεί δύο κύριες σχολές σκέψης αναφορικά με την πορεία που ακολουθήσει αυτή η προσέγγιση. Η πρώτη προσέγγιση εκφράζει την άποψη πως η προσέγγιση Ρωσίας-ΛΔΚ είναι εντελώς συγκυριακό φαινόμενο, ένας γάμος ευκολίας στον οποίο δεν απουσιάζει η δυσπιστία. Η αμοιβαία δυσπιστία τελικά αποτελεί τροχοπέδη για την ανάπτυξη μιας ειλικρινούς στρατηγικής συνεργασίας μεταξύ των δύο δυνάμεων (Stokes Sullivan 2015, 12/08/2018). Η έτερη προσέγγιση υποστηρίζει πως Ρωσία και ΛΔΚ χτίζουν μια στέρεη στρατηγική σχέση με απώτερο σκοπό την αμφισβήτηση της αμερικανικής κυριαρχίας στο διεθνές σύστημα. Η αφετηρία των δύο δυνάμεων είναι η Ευρασία αλλά ο στόχος τους είναι η παγκόσμια κυριαρχία.

Η πραγματικότητα μάλλον συνδυάζει στοιχεία από τις δύο παραπάνω σχολές σκέψης. Αντίθετα συμφέροντα υπάρχουν μεταξύ Ρωσίας και ΛΔΚ όμως αυτά μέχρι στιγμής δεν έχουν εμποδίσει την στενότερη συνεργασία των δύο δυνάμεων. Πράγματι κάποιες πτυχές της σύγκλισης Πεκίνου-Μόσχας ανταγωνίζονται τις ΗΠΑ όπως τα κοινά αεροναυτικά γυμνάσια στην περιοχή της Σινικής θάλασσας, η πώληση προηγμένων ρωσικών οπλικών συστημάτων στην κινεζική πλευρά, η συμμαχία για τον έλεγχο του κυβερνοχώρου. Άλλες πτυχές της σύγκλισης αφήνουν τα αμερικανικά συμφέροντα ανέπαφα. Κατά συνέπεια, η σινο-ρωσική σύγκλιση επηρεάζει μόνο εν μέρη τα αμερικανικά συμφέροντα σε παγκόσμια κλίμακα, δεν είναι δηλαδή ούτε εντελώς ακίνδυνη μα ούτε εντελώς επικίνδυνη για τις ΗΠΑ όπως ουσιαστικά ευαγγελίζονται οι δύο σχολές σκέψης (Stokes Sullivan 2015, 12/08/2018). Σημειώνουμε πως, στο πλαίσιο της σινο-ρωσικής στρατιωτικής συνεργασίας, κοινές αεροναυτικές ασκήσεις των δύο χωρών έχουν λάβει χώρα ακόμα και στην Μεσόγειο θάλασσα, ενώ παρουσία κινεζικών πολεμικών πλοίων υπάρχει και στην Ανατολική Αφρική, Κόλπος του Άντεν, σε επιχειρήσεις καταστολής πειρατείας. Η κινεζική ναυτική παρουσία παρουσιάζεται το τελευταίο διάστημα εντυπωσιακά διευρυμένη αντικατοπτρίζοντας ευθέως τον ολοένα και πιο δυναμικό ρόλο που θέλει να διαδραματίσει το Πεκίνο στις παγκόσμιες υποθέσεις με όχημα φυσικά την συνεχώς αυξανόμενη ναυτική του ισχύ.

Πώς όμως θα πρέπει να αντιδράσει η αμερικανική πλευρά στην σινο-ρωσική προσέγγιση; Αυτό είναι ένα ερώτημα το οποίο οι δύο προαναφερθείσες σχολές

σκέψης προσπαθούν να απαντήσουν. Η μεν πρώτη θεωρεί πως η σύγκλιση αυτή θα εκλείψει από μόνη της με αποτέλεσμα να μην χρειαστούν καν οι ΗΠΑ να λάβουν κάποια μέτρα. Η δεύτερη όμως υποστηρίζει πως οι ΗΠΑ θα πρέπει να αναπτύξουν την εξωτερική πολιτική τους με γνώμονα την αποτροπή δημιουργίας του άξονα Πεκίνου-Μόσχας. Αναβιώνει δηλαδή η στρατηγική προσέγγιση που είχαν οι ΗΠΑ κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου (Stokes Sullivan 2015, 12/08/2018). Στο πλαίσιο αυτής της σχολής σκέψης, η αντίδραση των ΗΠΑ δεν θα πρέπει να είναι πολύ σκληρή αναφορικά με τις ρωσικές ενέργειες στο εγγύς εξωτερικό (Ουκρανία), καθώς θα σπρώξουν ουσιαστικά την Μόσχα στην αγκαλιά του Πεκίνου. Κατ' αναλογία, η σκληρή αμερικανική αντίδραση στην κινεζική επιθετικότητα στην περιοχή της Ασίας είναι ικανή να σπρώξει το Πεκίνο στην ρωσική αγκαλιά. Είναι προφανές πως τα δύο αυτά σενάρια δεν κινούνται προς το αμερικανικό συμφέρον.

Οι δύο σχολές σκέψης προτείνουν μια νέα προσέγγιση στην αμερικανική ηγεσία. Η χρήση βίας για την καταστροφή της σινο-ρωσικής συνεργασίας από πλευράς ΗΠΑ αποκλείεται. Επίσης, δεν προτείνονται ούτε παραχωρήσεις στην σε καμία πλευρά για να απομακρυνθεί από την άλλη καθώς θεωρούνται εκ προοιμίου αποτυχημένες και το πιθανότερο είναι να πλήξουν τις ίδιες τις ΗΠΑ (Stokes Sullivan 2015, 12/08/2018). Προκρίνεται η συνεργασία των ΗΠΑ με τους συμμάχους τους ώστε να ασκήσουν πίεση στον υπό διαμόρφωση άξονα Μόσχας-Πεκίνου με την χρήση βίας όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο. Παράλληλα, οι ΗΠΑ θα ανεχθούν τις πτυχές της σινο-ρωσικής συνεργασίας οι οποίες δεν επηρεάζουν κατά αρνητικό τρόπο τα συμφέροντά τους. Ο επόμενος άξονας στον οποίο θα πρέπει να κινηθεί η εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ είναι η έρευνα για πιθανές ρωγμές στη σχέση Ρωσίας-ΛΔΚ καθώς θεωρείται βέβαιη η ύπαρξή τους. Απλώς οι ΗΠΑ θα πρέπει να υποδαυλίζουν τη μία δύναμη να προωθήσει τα συμφέροντά της εις βάρος της άλλης. Ο περιφερειακός ανταγωνισμός Ρωσίας-ΛΔΚ μπορεί να αποτελέσει το κλειδί της χειραγώγησής τους από τις ΗΠΑ. Επίσης, η ενέργεια μπορεί να αποτελέσει πεδίο δράσης για τις ΗΠΑ. Αν αποφάσιζε η αμερικανική κυβέρνηση να εξάγει το δικό της παραγόμενο πετρέλαιο και φυσικό αέριο θα μπορούσε να μπει σφήνα στο σινο-ρωσικό ενεργειακό εμπόριο (Stokes Sullivan 2015, 12/08/2018).

Εν κατακλείδι, η σινο-ρωσική προσέγγιση είναι μεν υπαρκτή όμως είναι επίσης υπαρκτός ο περιφερειακός ανταγωνισμός των δύο δυνάμεων. Οι ΗΠΑ θα πρέπει να δώσουν την προσοχή που πρέπει στην συνεργασία αυτήν ώστε να την χαλιναγωγήσουν κατά τις επιθυμίες τους χωρίς υπερβολές.

Σημείο αφετηρίας των σχέσεων μεταξύ *Ευρωπαϊκής Ένωσης-ΛΔΚ* αποτελεί η σύναψη διπλωματικών σχέσεων το 1975 αρχικά και κατόπιν η σύναψη της Συμφωνίας Εμπορίου και Οικονομικής Συνεργασίας (Trade and Economic Cooperation Agreement) το 1985 (Πετρόπουλος Χουλιάρας 2013). Αυτή η συνεργασία παραμένει μέχρι σήμερα σε ισχύ παρ' όλη την δοκιμασία που πέρασαν οι σχέσεις εξ αιτίας των γεγονότων της Πλατείας Τιενανμέν το 1989. Τότε η Ε.Ε. επέβαλλε εμπάργκο στην πώληση όπλων στην ΛΔΚ με αποτέλεσμα σήμερα αυτό το γεγονός να αποτελεί μια εστία τριβής μεταξύ τους. Σήμερα οι σχέσεις των δύο πλευρών βρίσκονται σε ικανοποιητικό επίπεδο. Η Ε.Ε. τονίζει την σημασία να συνεχιστεί η μεταρρυθμιστική προσπάθεια στην ΛΔΚ και παράλληλα προσφέρει βοήθεια σε κρίσιμους τομείς όπως η προστασία του περιβάλλοντος, η ενεργειακή ασφάλεια μέσα από ένα πυκνό πλέγμα θεσμικής συνεργασίας σε πολλαπλά επίπεδα (σύνοδοι κορυφής, συναντήσεις πολιτικών διευθυντών, πρεσβευτών) (Πετρόπουλος Χουλιάρας 2013).

Η συνεργασία Ε.Ε.-ΛΔΚ εκτείνεται και σε θέματα πολιτικής παγκόσμιου ενδιαφέροντος δια μέσου του Στρατηγικού Διαλόγου και Συνεργασίας. Φυσικά δεν μιλούμε ακόμη και σήμερα για στρατηγική σύγκλιση καθώς υπάρχουν ακόμη διαφορές παρ' όλη την εμβάθυνση των σχέσεων. Για την ΛΔΚ οι σχέσεις της με τις ΗΠΑ είχαν ανέκαθεν υψηλότερη προτεραιότητα από την σχέση με την Ε.Ε. με την τελευταία να χρησιμοποιείται από την κινεζική ηγεσία μάλλον ως αντίβαρο των ΗΠΑ (Πετρόπουλος Χουλιάρας 2013). Όμως τελικά φαίνεται πως η Ε.Ε. συνεχίζει να ταυτίζεται σε μεγάλο βαθμό με τις πολιτικές των ΗΠΑ προκαλώντας την ψύχρανση των σχέσεων με τη ΛΔΚ ειδικά μετά τις επίμονες αναφορές της Ένωσης για τον μη σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από κινεζικής πλευράς και την συνεχιζόμενη προσπάθεια να ανοίξει η ΛΔΚ την οικονομία της στην ευρωπαϊκή διείσδυση (Πετρόπουλος Χουλιάρας 2013).

Το 2005 η ΛΔΚ εγκαινίασε την νέα ευρωπαϊκή της στρατηγική. Αντί για επαφές με τα θεσμικά όργανα της Ένωσης επέλεξε τις διμερείς επαφές με κράτη-μέλη με τις κινεζικές επενδύσεις σε κράτη-μέλη του Νότου και της Ανατολικής Ευρώπης να ανέρχονται στο 40% των συνολικών κινεζικών επενδύσεων στην ήπειρο. Η οικονομική διείσδυση του Πεκίνου στην ευρωπαϊκή περιφέρεια εκλαμβάνεται ως προσπάθεια δημιουργίας κινεζικού lobbyεντός της Ε.Ε. το οποίο θα είναι σε θέση να επηρεάσει τις αποφάσεις της Ένωσης υπέρ των κινεζικών θέσεων (Πετρόπουλος Χουλιάρας 2013).

Οι πολιτικές σχέσεις Ε.Ε.-ΛΔΚ μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε τρεις ομάδες. Η πρώτη ομάδα αφορά θέματα διμερούς ενδιαφέροντος, η δεύτερη αφορά θέματα περιφερειακών διενέξεων και η τρίτη αφορά θέματα παγκοσμίου ενδιαφέροντος. Στα θέματα διμερούς ενδιαφέροντος εντάσσονται θέματα εσωτερικής διακυβέρνησης (εκδημοκρατισμού και φιλελευθεροποίησης), ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ελευθερίας του λόγου (και του διαδικτύου), η κατάσταση στο Θιβέτ και το εμπάργκο όπλων (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Στα παραπάνω θέματα η Ε.Ε. ασκεί διαχρονικά πιέσεις στην κινεζική ηγεσία προκειμένου να μετατραπεί η ΛΔΚ σε ένα κράτος δικαίου με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα, ελευθερία του λόγου και ανοικτή οικονομία κατά τα δυτικά πρότυπα. Η οικονομική διεύδυση της ΛΔΚ στην ευρωπαϊκή περιφέρεια προκάλεσε ρήγμα στην ενιαία θέση της Ένωσης αναφορικά με τα παραπάνω ζητήματα όμως η πρόοδοι της ΛΔΚ στα ζητήματα αυτά είναι αξιοσημείωτες. Το θέμα του Θιβέτ και το εμπάργκο όπλων είναι ακόμα δύο σημαντικά θέματα που άπτονται με τα θέματα εσωτερικής διακυβέρνησης. Για την ΛΔΚ η όποια σύνδεση ξένου κράτους με τον Δαλάι Λάμα και η σύνδεση των πολεμικών εξοπλισμών με τα ανθρώπινα δικαιώματα στην επικράτειά της είναι απαράδεκτες και αντιμετωπίζονται από την κινεζική ηγεσία με την ανάληψη αντίμετρων όπως το πάγωμα διμερών σχέσεων. Ουσιαστικά το εμπάργκο όπλων προς την ΛΔΚ είναι συμβολικό καθώς ήδη μεγάλοι εξαγωγείς όπλων της Ε.Ε., όπως η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο, εξάγουν σημαντικό στρατιωτικό εξοπλισμό στο Πεκίνο (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013).

Στα θέματα περιφερειακών διενέξεων εντάσσονται ουσιαστικά οι σχέσεις της ΛΔΚ με τους γείτονές της οι οποίες χαρακτηρίζονται από εντάσεις καθώς υπάρχουν διεκδικήσεις τόσο στην ξηρά όσο και στη θάλασσα εξαιτίας κυρίως της ραγδαίας ανέλιξης της ΛΔΚ ως περιφερειακής δύναμης στη ΝΑ Ασία. Στο πλαίσιο των διενέξεων της ΛΔΚ με γειτονικές της χώρες όπως η Ταιβάν και η Ιαπωνία, η Ε.Ε. έχει πάγια θέση την ειρηνική επίλυση των όποιων διαφορών με βάση το Διεθνές Δίκαιο και τις αποφάσεις του Ο.Η.Ε. (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Η τρίτη κατηγορία αφορά θέματα παγκόσμιου ενδιαφέροντος μιας και η ΛΔΚ αποτελεί μια περιφερειακή και παγκόσμια δύναμη με λόγο κι επιρροή στις διεθνείς υποθέσεις. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται θέματα που άπτονται στα ενδιαφέροντα της Ε.Ε. και της ΛΔΚ όπως η καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας, η κλιματική αλλαγή, η διάδοση των πυρηνικών όπλων, οι περιφερειακές κρίσεις. Σε πολλά από τα παραπάνω θέματα οι πολιτικές των δύο πλευρών διαφοροποιούνται αισθητά

(περιπτώσεις Βορείου Κορέας και Ιράν να αποτελούν τις πλέον χαρακτηριστικές), ενώ στην περίπτωση της κινεζικής διείσδυσης στην Αφρική, τον άλλοτε προνομιακό χώρο της Ευρώπης και λόγω αποικιοκρατίας, ο ανταγωνισμός είναι παραπάνω από ορατός (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013).

Συνεπώς, σε επίπεδο πολιτικών σχέσεων η σχέση Ε.Ε. και ΛΔΚ χαρακτηρίζεται όχι μεν από τον οξύ ανταγωνισμό που χαρακτηρίζει την αντίστοιχη ΛΔΚ-ΗΠΑ αλλά εντούτοις σε πολλά θέματα δεν υπάρχει σύμπνοια απόψεων κυρίως λόγω διαφορετικών αντιλήψεων περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων και διαφορετικών οικονομικών μοντέλων ανάπτυξης. Η Ε.Ε. αποτελεί την στενότερη σύμμαχο των ΗΠΑ, μαζί συγκροτούν τον λεγόμενο δυτικό κόσμο, με αποτέλεσμα τις περισσότερες φορές να ταυτίζεται με την υπερδύναμη προκαλώντας την αντίδραση του Πεκίνου. Φυσικά, λόγω και της φύσης της Ένωσης, η στάση της σε θέματα που άπτονται των σχέσεων με την ΛΔΚ δεν είναι ενιαία καθώς υπεισέρχονται οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα των κρατών-μελών τα οποία δεν είναι σε όλες τις περιπτώσεις τα ίδια υπονομεύοντας έτσι την συνοχή της Ε.Ε. Δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να λησμονούμε πως η ΛΔΚ αποτελεί τον δεύτερο σημαντικότερο εμπορικό εταίρο της Ε.Ε. μόνο πίσω από τις ΗΠΑ και μάλιστα οριακά (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Ομοίως, η Ε.Ε. αποτελεί τον σημαντικότερο εταίρο της ΛΔΚ με τις μεταξύ τους εμπορικές σχέσεις να εκτινάσσονται μετά την είσοδο της τελευταίας στον Π.Ο.Ε. το 2001 και παρ' όλες τις δυσκολίες που εμφανίστηκαν σε τομείς όπως η κλωστοϋφαντουργία (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013). Επιπροσθέτως, οι άμεσες κινέζικες επενδύσεις στην Ε.Ε. είναι σημαντικές καθώς την τελευταία δεκαετία έχουν δεκαπλασιαστεί (Πετρόπουλος Χουλιάρης 2013).

Ιδιαίτερα θα πρέπει να σταθούμε στην σχέση της Γερμανίας, ατμομηχανής της ευρωπαϊκής οικονομίας, με την ΛΔΚ η οποία είναι στενή. Το εμπόριο μεταξύ Πεκίνου και Βερολίνου βοήθησε την Γερμανία να ξεπεράσει την πρόσφατη οικονομική κρίση και να παγιωθεί ως η δεσπόζουσα δύναμη εντός της Ευρωζώνης (Nicholson 2015, 19/08/2018). Σήμερα, η ΛΔΚ αποτελεί τον υπ' αριθμόν δύο εμπορικό εταίρο για την Ε.Ε. μετά τις ΗΠΑ όμως μετά από τέσσερις και πλέον δεκαετίες η σινο-ευρωπαϊκή σχέση φαίνεται να περνά σε φάση ύφεσης διότι η ολοένα και πιο διεκδικητική εξωτερική πολιτική της ΛΔΚ έρχεται σε αντίθεση με τις επιθυμίες της Ένωσης για την παγκόσμια ασφάλεια.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, είναι δύσκολο να υποθέσουμε την πορεία των σχέσεων Ε.Ε. και ΛΔΚ ακόμα περισσότερο τον ρόλο που θα διαδραματίσει η Ένωση

στον αναδύομενο ανταγωνισμό ΛΔΚ-ΗΠΑ. Αυτό συμβαίνει διότι υπάρχουν αρκετοί αστάθμητοι παράγοντες. Η κρίση που βιώνει τα τελευταία χρόνια η Ε.Ε. μπορεί να εμβαθύνει τελικά την Ένωση ή να της προκαλέσει βαθιές και μη αναστρέψιμες βλάβες. Μάλιστα η κρίση έφερε στην επιφάνεια τα αντικρουόμενα συμφέροντα εντός της Ε.Ε. δείχνοντας προς τα έξω μιας εικόνας ενός καθόλου συμπαγούς μπλοκ ικανό να διαδραματίσει καίριας σημασίας ρόλο στο συνεχώς εξελισσόμενο διεθνές περιβάλλον. Από την άλλη πλευρά, η ΛΔΚ είναι επίσης ανομοιογενής στο εσωτερικό της με μεγάλες ανισότητες γεγονός που καθιστά δύσκολη την αποστολή της ηγεσίας της να κατορθώσει να λύσει τα εσωτερικά προβλήματα, να εξελίξει το παρόν κοινωνικό και οικονομικό μοντέλο και να επιδιώξει έπειτα την περιφερειακή και παγκόσμια ηγεμονία.

4.3 Ο θαλάσσιος ανταγωνισμός ΛΔΚ-ΗΠΑ

Είναι κάτι παραπάνω από προφανές πως το κύριο πεδίο του σινο-αμερικάνικου ανταγωνισμού εντοπίζεται στην θάλασσα της νότιας και ανατολικής Κίνας, στο μεταίχμιο δηλαδή του Ειρηνικού και Ινδικού ωκεανού. Είναι δεδομένο πως η ΛΔΚ επιθυμεί διακαώς να γίνει αυτό που ήταν σε μια μεγάλη ιστορική περίοδο, η κυρίαρχη δύναμη στην περιφέρειά της. Ο στρατηγικός της στόχος δεν επιδιώκεται μέσω της κατάκτησης γειτονικών κρατών, θα φάνταζε άλλωστε αδύνατο με την υφιστάμενη ισορροπία δυνάμεων και λόγω γεωγραφίας (Marshall 2019), αλλά αντίθετα με την αντικατάσταση του υπάρχοντος συστήματος ασφάλειας της περιοχής. Στη δημόσια σφαίρα οι αξιωματούχοι του ΚΚΚ δεν αναφέρουν ανοικτά τις προθέσεις τους όμως αυτές είναι ξεκάθαρες στις θαλάσσιες στις οποίες η ΛΔΚ αντιπαρατίθεται με τους γείτονες της για θέματα κυριαρχίας πάνω σε συμπλέγματα νησιών ενίοτε ακατοίκητων.

Σήμερα, θεωρείται δεδομένη η αντιπαράθεση με την Ιαπωνία για τα νησιά Σενκάκου/Ντιαόου όπως επίσης για την συστάδα νησιών Σπράτλι/Nansha, Παρασέλ/Xisha με τις Ταϊβάν, Βιετνάμ, Μαλαισία, Φιλιππίνες και Μπρούνει. Στην πλειοψηφία τους τα νησιά αυτά θα ήταν παντελώς άχρηστα για όλους αν δεν βρίσκονταν πάνω σε τεραστίων διαστάσεων υποθαλάσσια ενεργειακά κοιτάσματα (πετρελαίου και φυσικού αερίου). Το χαρακτηριστικό τους αυτό τα καθιστά ιδιαίτερα ελκυστικά για τις μεγάλες δυνάμεις της ΝΑ Ασίας. Βέβαια στην κινέζικη οπτική

υπεισέρχεται κι ένας ακόμα παράγοντας. Οι κινέζοι θεωρούν πως τελικά ο αιώνας της ταπεινώσής τους από τη δύση και την Ιαπωνία θα λάβει οριστικό και αμετάκλητο τέλος όταν καταληφθούν τα προαναφερθέντα νησιά μαζί με την Ταϊβάν. Στον αντίποδα, οι υπόλοιπες δυνάμεις της περιοχής χρειάζονται τα νησιά αυτά ώστε να κατορθώσουν να εξισορροπήσουν την ολοένα αυξανόμενη κινεζική ισχύ.

Στην περίπτωση αυτή άσκηση κυριαρχίας στη θαλάσσια περιοχή νότιας και ανατολικής Κίνας εισέρχονται φυσικά και οι ΗΠΑ καθώς το πολεμικό τους ναυτικό έχει κυριαρχήσει στην διαφιλονικούμενη αυτή περιοχή εδώ και δεκαετίες εξασφαλίζοντας ένα ασφαλές πέρασμα από και προς τη Μέση Ανατολή, μιαν άλλη περιοχή του κόσμου που η Ουάσιγκτον διατηρεί ζωηρά συμφέροντα. Επιπροσθέτως, η χώρα αποτελεί στενός σύμμαχος μερικών σημαντικών κρατών της περιοχής, όπως η Ιαπωνία, Φιλιππίνες, Βιετνάμ, με υποχρέωση μάλιστα την υπεράσπιση της ιαπωνικής επικράτειας καθώς και της ελεύθερης ναυσιπλοΐας. Η ελεύθερη ναυσιπλοΐα στη θαλάσσια αυτή περιοχή καθώς και η υπεράσπιση των ολοένα και περισσότερων αμερικάνικων εταιριών εξόρυξης πετρελαίου και φυσικού αερίου στις συμμαχικές των ΗΠΑ χώρες είναι εξαιρετικά ζωτικής σημασίας για την εθνική ασφάλεια των ΗΠΑ (Klare 2013, 14/08/2018).

Παρ' όλη την εξέχουσα σημασία που έχει για τις ΗΠΑ η θάλασσα της νότιας και ανατολικής Κίνας, μόλις επί Προεδρίας Μπαράκ Ομπάμα η αμερικανική κυβέρνηση έστρεψε εκεί το ενδιαφέρον της. Ο χρόνος που χάθηκε επέτρεψε στην κινέζικη ηγεσία να προωθήσει τις διεκδικήσεις της εις βάρος των γειτόνων της με τη χρήση ακόμα και του πολεμικού της ναυτικού. Στο πλαίσιο της αμερικανικής στροφής στην περιοχή της Ασίας-Ειρηνικού, το περίφημο ρίντο, ο Πρόεδρος Ομπάμα έθεσε τον κύριο στόχο ο οποίος δεν ήταν άλλος από την αποκατάσταση της αμερικανικής στρατιωτικής κυριαρχίας η οποία θα επιτυγχανόταν με δύο τρόπους: Αφενός θα ενισχύονταν οι ήδη ανεπτυγμένες στην περιοχή αμερικάνικες ένοπλες δυνάμεις και ιδιαίτερα το πολεμικό ναυτικό κι αφετέρου θα ανανεώνονταν οι συμμαχίες της χώρας τόσο με την Ιαπωνία όσο και με τις Φιλιππίνες, τους παραδοσιακούς δηλαδή ανταγωνιστές της ΛΔΚ. Η αμερικανική βοήθεια στις συμμαχικές χώρες δεν θα αρκούσαν μόνο στην ανανέωση των συμμαχικών δεσμών αλλά θα περιελάμβανε την πώληση στρατιωτικού υλικού καθώς και τις κοινές στρατιωτικές ασκήσεις (Klare 2013, 14/08/2018).

Η στάση των ΗΠΑ, όπως περιγράψαμε παραπάνω, δύσκολα μπορεί να χαρακτηριστεί ως ουδέτερη. Σαφώς ενδιαφέρονται για τις κινέζικες αξιώσεις καθώς

επιδιώκουν να τις ματαιώσουν δια αντιπροσώπων κυρίως δηλαδή των συμμάχων τους στην περιοχή. Η στροφή των ΗΠΑ κι η έντονη ανάμιξή τους στην περιφέρεια της ΝΑ Ασίας σαφώς δεν περνάει απαρατήρητη από την ΛΔΚ της οποίας η δυσαρέσκεια και καχυποψία κορυφώνεται. Το αποτέλεσμα μπορεί να είναι άκρως επικίνδυνο καθώς μια σύγκρουση του κινέζικου με το αμερικάνικο ναυτικό δεν αποκλείεται.

Η δραστηριοποίηση των ΗΠΑ τα τελευταία χρόνια στην περιοχή της Ασίας-Ειρηνικού δεν έχει, όπως είναι φυσικό, αφήσει αδιάφορη την ΛΔΚ. Η ηγεσία του ΚΚΚ αντιλαμβανόμενη προφανώς την αδυναμία του πολεμικού ναυτικού της χώρας να έρθει σε μια απευθείας αντιπαράθεση με το πανίσχυρο αμερικάνικο, υιοθέτησε μια πρωτότυπη ναυτική στρατηγική μέσω της οποίας προωθεί τις κινεζικές απαιτήσεις στη Νότια Σινική θάλασσα. Η καινοτόμος αυτή στρατηγική αντικατοπτρίζει την νέα μορφή που τείνει να λάβει η πολεμική αναμέτρηση στον σύγχρονο κόσμο στην οποία τα διακριτά σύνορα μεταξύ πολιτών και στρατιωτικών τείνουν να εξαφανιστούν (Nye Jr., σελ. 32). Στο πλαίσιο αυτής της στρατηγικής, η ΛΔΚ βασίζεται σε μη συμβατικές δυνάμεις τις ονομαζόμενες από την ίδια *θαλάσσιες πολιτοφυλακές* (Erickson Kennedy 2016, 16/08/2018).

Οι θαλάσσιες πολιτοφυλακές της ΛΔΚ τα τελευταία χρόνια διαδραματίζουν σημαντικότερο ρόλο καθώς έχουν χρησιμοποιηθεί από την ηγεσία της χώρας σε μια σειρά από αψιμαχίες και καταλήψεις νήσων στα διεθνή ύδατα. Ο ρόλος τους είναι κρίσιμος γιατί μέσω των μονάδων αυτών η κινεζική ηγεσία προωθεί τις απαιτήσεις της αναίμακτα. Οι θαλάσσιες πολιτοφυλακές δεν είναι τίποτε άλλο από εμπορικά και αλιευτικά σκάφη τα οποία είναι επανδρωμένα, εκ πρώτης όψεως, με πολιτικά και όχι στρατιωτικά πληρώματα. Στην πραγματικότητα τα πλοία αυτά είναι απευθείας ελεγχόμενα από το κινέζικο πολεμικό ναυτικό. Η πολιτική περιβολή των σκαφών αυτών δίνει την ευχέρεια στην ΛΔΚ να μπορεί να αρνείται την οποιαδήποτε εμπλοκή της, ενώ και οι συμμαχικές χώρες, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ, βρίσκονται σε αμηχανία ως προς τον τρόπο αντιμετώπισής τους. Μάλιστα οι ΗΠΑ φαίνονται να μην αναγνωρίζουν καν την ύπαρξη των θαλάσσιων πολιτοφυλακών της ΛΔΚ εντείνοντας με τον τρόπο αυτόν την κινέζικη πρόθεση να τις χρησιμοποιεί κατά το δοκούν. Ίσως μια από της αιτίες τη μη αναγνώρισης τους από πλευράς ΗΠΑ είναι το γεγονός πως και οι ίδιες οι ΗΠΑ διαθέτουν όμως με εντελώς διαφορετικό προσανατολισμό. Η αμερικάνικη ναυτική πολιτοφυλακή είναι επιφορτισμένη με καθήκοντα αστυνόμευσης και παροχής βοήθειας. Σε πλήρη αντίθεση, η κινέζικη ναυτική πολιτοφυλακή, η μεγαλύτερη παγκοσμίως, είναι μια μεταμφιεσμένη ένοπλη δύναμη

με σκοπό την παρενόχληση πολεμικών πλοίων άλλων κρατών. Οι μονάδες αυτές διοικούνται από στρατιωτικούς διοικητές του κινέζικου στρατού (PLA- People's Liberation Army) και χρηματοδοτούνται από τις τοπικές κυβερνήσεις (Erickson Kennedy 2016, 16/08/2018). Αυτοί που κατατάσσονται λαμβάνουν στρατιωτική εκπαίδευση και επιχειρούν συνήθως με πολιτική περιβολή προσομοιάζοντας άκακους αλιείς.

Η κινέζικη ηγεσία αρνείται επίσημα την ύπαρξη της θαλάσσιας πολιτοφυλακής προσπαθώντας να συσκοτίσει για την πραγματική της αποστολή. Από το 2009 έχει εμπλακεί σε μια σειρά από επεισόδια με πολεμικά πλοία άλλων κρατών, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ με χαρακτηριστική περίπτωση αυτή του USNS Impeccable το 2009, ενώ τα κινέζικα πολεμικά πλοία παρακολουθούν πάντα από απόσταση. Η ναυτική πολιτοφυλακή δίνει στην ΛΔΚ ένα τεράστιο ασύμμετρο πλεονέκτημα καθώς της δίνουν την πρωτοβουλία των κινήσεων στο θαλάσσιο περιβάλλον. Εκμεταλλεύονται φυσικά το γεγονός πως ένα πολεμικό σκάφος δεν μπορεί να αντιμετωπίσει με αμιγώς στρατιωτικά μέσα ένα αλιευτικό καθώς ελλοχεύει πάντα ο κίνδυνος, από κινεζικής πλευράς, της δημοσίευσης στο διαδίκτυο επιλεκτικών πλάνων άκακων αλιέων που μετατράπηκαν σε θύματα με την κατακραυγή σε παγκόσμιο επίπεδο να είναι δεδομένη.

Το μέλλον της κινέζικης ναυτικής πολιτοφυλακής φαντάζει για την ώρα λαμπρό. Οι απαιτήσεις της ΛΔΚ στην θάλασσα είναι δεδομένες και υποστηρίζονται ενεργά από τα οχυρωμένα νησιά, το συνεχώς αναπτυσσόμενο πολεμικό της ναυτικό και φυσικά από την ναυτική της πολιτοφυλακή η οποία μπορεί να αντλήσει προσωπικό από μια δεξαμενή 300.000 χιλιάδων πρώην στρατιωτικών οι οποίοι αποστρατεύτηκαν στο πλαίσιο εξορθολογισμού των ενόπλων δυνάμεων της χώρας.

Η θαλάσσια πολιτοφυλακή δεν είναι η μοναδική πρόκληση εκ μέρους ΛΔΚ που έχουν να αντιμετωπίσουν οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοί τους στη θάλασσα της Κίνας. Πριν λίγα χρόνια η ΛΔΚ κήρυξε την Ζώνη Αναγνώρισης Αεράμυνας (Air Defense Identification Zone, ADIZ) στην Ανατολική Θάλασσα της Κίνας προκαλώντας έντονες αντιδράσεις. Η (ZAA/ADIZ) είναι μια δημοσίως καθορισμένη περιοχή που εκτείνεται πέραν της εθνικής επικράτειας, στην οποία άγνωστα αεροσκάφη είναι δυνατόν να ερωτηθούν για την ταυτότητά τους και, εάν είναι αναγκαίο, να εγκλωβιστούν ώστε να αναγνωριστούν πριν να διέλθουν σε έναν κυριαρχούμενο εναέριο χώρο (Welch 2013, 16/08/2018). Η ιδέα δεν είναι κινέζικη και φυσικά δεν είναι καινούργια καθώς χρησιμοποιήθηκε από τις ΗΠΑ πρώτη φορά εν μέσω του

Ψυχρού Πολέμου τη δεκαετία του '50 για τον προφανή λόγο της έγκαιρης προειδοποίησης σε περίπτωση αιφνιδιαστικής σοβιετικής επίθεσης. Σήμερα αρκετά κράτη έχουν ZAA, η Ινδία, η Ιαπωνία, η Νορβηγία, το Πακιστάν, η Νότια Κορέα, η Ταϊβάν, το Ηνωμένο Βασίλειο, ο Καναδάς και οι ΗΠΑ.

Εκτός από την έγκαιρη προειδοποίηση, μια ZAA μπορεί να βοηθήσει στη μείωση του κινδύνου εναέριων συγκρούσεων, στην καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών ή γενικότερα του λαθρεμπορίου πάσης φύσεως, στην διευκόλυνση των αποστολών έρευνας και διάσωσης (SAR Mission) και στην μείωση της ανάγκης για εξόδους μαχητικών με σκοπό την οπτική επιθεώρηση περιοχών. Αυτό το τελευταίο συμβάλλει καίρια στην στρατηγική σταθερότητα μειώνοντας την πιθανότητα για μια απρόβλεπτη κλιμάκωση μεταξύ δυο αντιμαχόμενων δυνάμεων. Το πρόβλημα με μια ZAA έγκειται στο γεγονός πως δεν διέπονται όλες οι πτυχές της από διεθνείς συμφωνίες με συνέπεια τα κράτη ούτε να επιτρέπουν ρητά την δημιουργία τους αλλά ούτε και να τις απαγορεύουν. Οι ZAA επεκτείνονται μόνο σε διεθνείς εναερίους χώρους καθώς δεν παρέχουν κανένα κυριαρχικό δικαίωμα στα κράτη που τις διατηρούν. Όλα τα κράτη έχουν το δικαίωμα και την υποχρέωση να ρυθμίζουν την εναέρια κυκλοφορία πάνω μόνο από την δική τους επικράτεια με συνέπεια τα κράτη να μην έχουν καμία νομική υποχρέωση να συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις της ZAA ενός άλλου κράτους στον διεθνή εναέριο χώρο. Όσες φορές συμμορφώνονται το κάνουν για λόγους ασφάλειας πτήσεων και όχι γιατί έχουν τη νομική υποχρέωση. Με άλλα λόγια, μια ZAA αφορά την ασφάλεια και την προστασία, όχι την πολιτική ή τη νομοθεσία (Welch 2013, 16/08/2018).

Άρα με βάση τα παραπάνω εγείρεται το ερώτημα γιατί η ΛΔΚ κήρυξε μια ZAA στη Ανατολική Σινική θάλασσα. Προφανέστατα όχι λόγω του κινδύνου να δεχθεί η ΛΔΚ μια αιφνιδιαστική επίθεση καθώς τέτοιο ενδεχόμενο στην πραγματικότητα δεν υφίσταται. Το σημερινό διεθνές σύστημα δεν είναι το ίδιο με την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου. Καμία δύναμη δεν επιθυμεί να προκαλέσει μια σύρραξη στην ανατολική Ασία η οποία αποτελεί την καρδιά του διεθνούς οικονομικού συστήματος την αυγή του 21ου αιώνα. Αντίθετα η κήρυξη της κινέζικης ZAA προκάλεσε φόβο στα γειτονικά κράτη για το ενδεχόμενο μιας κινέζικης αιφνιδιαστικής επίθεσης με σκοπό την εξασφάλιση της κυριαρχίας στην περιφέρεια της ΝΑ Ασίας την οποία επιθυμεί σφόδρα το Πεκίνο. Συνεχίζοντας την ίδια συλλογιστική, η κινεζική ZAA δεν εξυπηρετεί τον έλεγχο του λαθρεμπορίου ναρκωτικών καθώς στην Ανατολική Σινική θάλασσα δεν υφίσταται κάποια σοβαρός

άξονας του λαθρεμπορίου αυτού, ούτε φυσικά υπάρχει κάποια επιθυμία από πλευράς του Πεκίνου να παράξει υπηρεσίες SAR στην ίδια περιοχή λόγω και επικαλυπτόμενων δικαιοδοσιών από τα υπόλοιπα παράκτια κράτη. Μια πειστικότερη αιτία για τους λόγους τους οποίους οδήγησαν την ηγεσία του ΚΚΚ να κηρύξει την ΖΑΑ πάνω από την Ανατολική Σινική θάλασσα είναι η αποφυγή των εναέριων συγκρούσεων όχι όμως των πολιτικών αεροσκαφών αλλά των στρατιωτικών καθώς περιστατικά τέτοια έχουν συμβεί κατά το πρόσφατο παρελθόν στα οποία εμπλέκονταν πολεμικά αεροσκάφη των ΗΠΑ και της ΛΔΚ. Η κύρια αιτία εντοπίζεται στην διαφορετική αντίληψη των δύο πλευρών αναφορικά με τα δικαιώματα για υπερπτήσεις. Η πλειοψηφία των κρατών, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ, παγκοσμίως θεωρούν πως οι ένοπλες δυνάμεις τους έχουν δικαίωμα να πετούν ανεμπόδιστα στον διεθνή εναέριο χώρο. Εν αντιθέσει, μειοψηφία κρατών συμπεριλαμβανομένων της Βραζιλίας και της ΛΔΚ θεωρούν πως ένα παράκτιο κράτος έχει το δικαίωμα να ρυθμίζει την στρατιωτική εναέρια κυκλοφορία σε κάποιο βαθμό πάνω από την ΑΟΖ (Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη) του (μια περιοχή που εκτείνεται 200 ν.μ. από τις ακτές). Η διάσταση των απόψεων στο θέμα αυτό μεταξύ ΗΠΑ-ΛΔΚ έχει οδηγήσει στο παρελθόν σε περιστατικά σύγκρουσης στρατιωτικών αεροσκαφών (Welch 2013, 16/08/2018).

Η πιθανότερη αιτία για την κήρυξη της κινέζικης ΖΑΑ ήταν η πεποίθηση του Πεκίνου ότι μια τέτοια κίνηση θα βοηθούσε την ΛΔΚ στην αντιπαράθεσή της με την Ιαπωνία για τα νησιά Σενκάκου/Ντιαόγιου γιατί θεώρησαν, λανθασμένα, πως η ΖΑΑ σηματοδοτεί και κυριαρχικά δικαιώματα. Τα αποτελέσματα της κινέζικης ΖΑΑ κινήθηκαν στην αντίθετη κατεύθυνση από την εξασφάλιση της στρατηγικής σταθερότητας και σαφώς δεν ενίσχυσαν τις θέσεις του Πεκίνου αναφορικά με την διένεξή του με το Τόκυο για τα νησιά Σενκάκου/Ντιαόγιου. Προκάλεσαν σύγχυση στην εμπορική αεροπορία και την μη συμμόρφωση των ενόπλων δυνάμεων κρατών όπως οι ΗΠΑ, η Ιαπωνία και η Νότιος Κορέα. Η στρατηγική σταθερότητα εξαφανίστηκε καθώς η Ανατολική Ασία έγινε επιρρεπής σε ένα ατύχημα που θα μπορούσε να οδηγήσει σε ανεξέλεγκτη κλιμάκωση. Δεν μπορεί να αναμένει η διεθνής κοινότητα ρεαλιστικά την ΛΔΚ να υπαναχωρήσει μονομερώς από την ΖΑΑ της. Ταυτόχρονα δεν αποτελεί λύση και η ανακήρυξη της Νοτιοκορεάτικης ΖΑΑ εν είδει αντιποίνων καθώς το μόνο αποτέλεσμα που θα επιφέρει είναι η περιχαράκωση της ΛΔΚ στην απόφασή της για την κήρυξη της ΖΑΑ της (Welch 2013, 16/08/2018).

Οι ΗΠΑ με τους συμμάχους τους ποιους τρόπους χρησιμοποιούν ώστε να ανακόψουν την κινέζικη ορμή κι επιθετικότητα στην Σινική θάλασσα; Η προσπάθεια του Πεκίνου να εκδιώξει ουσιαστικά το αμερικάνικο πολεμικό ναυτικό και αεροπορία από την Σινική θάλασσα και παράλληλα να περιορίσει τη δράση των συμμάχων των ΗΠΑ στην περιοχή χωρίς απευθείας εμπλοκή αποτελεί ένα βήμα στην συνολική του στρατηγική επιδίωξη να αλλάξει το status quo ολόκληρης της περιοχής. Μακροπρόθεσμη επιδίωξη του Πεκίνου φυσικά η κυριαρχία του σε ολόκληρη την περιφέρεια της ΝΑ Ασίας ο έλεγχος της οποίας περνά από την θάλασσα της ανατολικής και νότιας Κίνας.

Η κινεζική αναθεωρητικότητα εκφράζεται πρωτίστως εναντίον της Ιαπωνίας, στενού συμμάχου των ΗΠΑ, κυρίως μετά το 1992 και την εθνικοποίηση από ιαπωνικής πλευράς τριών από τα οκτώ διαφιλονικούμενα νησιά Σενκάκου/Ντιαόγιου, τα οποία είναι καίριας στρατηγικής σημασίας καθώς αποτελούν κλειδί για τα κινέζικα αμυντικά σχέδια. Έκτοτε η ΛΔΚ προκαλεί την Ιαπωνία με συνεχείς παραβιάσεις του πολεμικού της ναυτικού του ορίου των 12 ν.μ. γύρω από τα νησιά αυτά. Μάλιστα κινέζικα πολεμικά πλοία έχουν κατά καιρούς ασκηθεί σε όλο το εύρος του ιαπωνικού αρχιπελάγους πιέζοντας έντονα το Τόκυο (Green 2013, 16/08/2018). Στην περίπτωση αυτή η Ιαπωνία είναι η status quo δύναμη και η αναθεωρητική η ΛΔΚ που προσπαθεί να αλλάξει το καθεστώς των νησιών προς όφελός της. Όμως η ΛΔΚ διατηρεί διεκδικήσεις και εις βάρος των Φιλιππίνων για τις βραχονησίδες Scarborough/Huangyan στη νότια σινική θάλασσα με το κινέζικο ναυτικό και αεροπορία και σε αυτήν την περίπτωση να έχουν έντονη παρουσία προς μεγάλη δυσφορία των Φιλιππίνων.

Στην περίπτωση των βραχονησίδων η ΛΔΚ φαίνεται να έχει πετύχει την de facto προσάρτηση τους καθώς το μικρό ναυτικό των Φιλιππίνων δεν μπόρεσε να αντέξει την πίεση. Οι ιαπωνικές ένοπλες δυνάμεις είναι κατά πολύ ανώτερες των αντίστοιχων στις Φιλιππίνες με αποτέλεσμα, μέχρι στιγμής, να έχουν αποτρέψει την ολοκληρωτική προσάρτηση των νησιών από την ΛΔΚ. Παρ' όλα αυτά κράτη όπως η Ιαπωνία, Ταϊβάν, Νότια Κορέα, Βιετνάμ εξέλαβαν την προσάρτηση των βραχονησίδων ως μια ξεκάθαρη απειλή για τα ίδια από την ΛΔΚ. Η εξαγγελία της κινέζικης ΖΑΑ ήταν η σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι καθώς ακολούθησε η απευθείας αμφισβήτησή της από τις ΗΠΑ, την Ιαπωνία και τη Νότια Κορέα με πτήσεις στρατιωτικών τους αεροσκαφών, στην περίπτωση των ΗΠΑ δύο βομβαρδιστικών B-52, μέσα στην κινεζική ζώνη (Green 2013, 16/08/2018).

Η μακροπρόθεσμη στρατηγική του εξαναγκασμού που ακολουθούσε το Πεκίνο για πρώτη φορά αμφισβητήθηκε τόσο έντονα από τις άλλες μεγάλες δυνάμεις της περιοχής. Είναι όμως σαφές πως η ΛΔΚ δεν θα σταματήσει να διεκδικεί την κυριαρχία στην περιφέρειά της εις βάρος των γειτόνων της. Η απειλή για τα συμφέροντα των ΗΠΑ είναι σαφής και θα είναι συνεχής. Η σύσφιξη των αμυντικών δεσμών με την Ιαπωνία θα ήταν θεμιτή στην προσπάθεια να ανακοπεί η κινεζική επιθετικότητα. Σε κάθε ενδεχόμενο οι ΗΠΑ θα όφειλαν να επιδεικνύουν συνεχώς ετοιμότητα για ανάσχεση των κινεζικών σχεδίων στην περιοχή και να ενισχύουν παράλληλα τους τομείς της συνεργασίας τους ώστε ο ανταγωνισμός των δύο μεγαλύτερων δυνάμεων της εποχής μας να μην μετατραπεί σε αναπόφευκτη σύγκρουση με ανυπολόγιστες επιπτώσεις. Πρωτίστως θα πρέπει να προσαρμόσουν άμεσα το ναυτικό τους δόγμα με τρόπο τέτοιο ώστε να τους επιτρέπεται η αντιμετώπιση της ναυτικής πολιτοφυλακής του Πεκίνου. Παράλληλα η ηγεσία των ΗΠΑ θα πρέπει να δημοσιοποιήσει στοιχεία που θα καταδεικνύουν τον πραγματικό ρόλο της ναυτικής πολιτοφυλακής του Πεκίνου παρ ' όλη της άρνηση του να συζητήσει για την ύπαρξη και τους σκοπούς της. Σε τελική ανάλυση οι ΗΠΑ θα πρέπει να απαιτήσουν οι ίδιοι κανόνες που διέπουν τα πολεμικά ναυτικά, τόσο το δικό τους όσο και το κινέζικο, να διέπουν ομοιόμορφα την κινέζικη ακτοφυλακή και την πολιτοφυλακή ώστε να αποφευχθούν κλιμακώσεις που μπορεί να έχουν απρόβλεπτα αποτελέσματα (Erickson Kennedy 2016, 16/08/2018).

4.4 Η περίπλοκη ισορροπία

Δύση και Ανατολή θα πρέπει να μάθουν να συμβιώνουν μαζί ώστε να επιτευχθεί μια ισορροπία η οποία δεν θα απειλήσει την παγκόσμια ειρήνη και ασφάλεια σε μια εποχή έντονων ανακατατάξεων στο διεθνές σύστημα.

Η Δύση απολαμβάνει εδώ και δεκαετίες μια πρωτοφανή για την ιστορία της σταθερότητα, ενώ παράλληλα αποτελεί τον δημοκρατικό φάρο του κόσμου. Καθήκον της ηγέτιδας δυτικής δύναμης, των ΗΠΑ, είναι να επιδιώξει την διεύρυνση, στο μέγιστο δυνατό βαθμό, αυτού που ονομάζουμε δυτικό κόσμο ώστε να περιλαμβάνει εκτός της Βορείου Αμερικής κι Ευρώπης, εκτεταμένα τμήματα της Ευρασίας φθάνοντας έως την Άπω Ανατολή την Ιαπωνία και την Νότια Κορέα. Μια ευρύτερη

Δύση θα αποτελέσει παράδειγμα προς μίμηση και για άλλα κράτη με αποτέλεσμα να αναδειχθεί μια παγκόσμια δημοκρατική κουλτούρα (Brzezinski 2012, 17/08/2018).

Στην αντίπερα όχθη, η Ανατολή είναι και θα είναι στο άμεσο προβλεπτό μέλλον εύθραυστη. Οι ΗΠΑ και η ΛΔΚ μπορούν να συνεργαστούν ώστε να σταθεροποιηθεί περισσότερο η περιοχή της Ασίας το οποίο πρέπει να είναι στόχος των μεγαλύτερων δυνάμεων της εποχής μας. Οι ΗΠΑ ως η πρώτη δύναμη του διεθνούς συστήματος μπορεί να διαδραματίσει ρόλο διαμεσολαβητή για να εξομαλυνθούν οι σχέσεις ΛΔΚ-Ιαπωνίας και ΛΔΚ-Ινδίας, τριών κορυφαίων δυνάμεων της Ανατολής. Η εμπλοκή των ΗΠΑ στην Ανατολή θα πρέπει να είναι εξισορροπητική και διαμεσολαβητική όχι όμως εις βάρος της παρουσίας της στη Δύση. Είναι κρίσιμης σημασίας να διατηρηθεί το δυτικό μπλοκ και να μη διασπαστεί καθώς αυτό ουσιαστικά αποτελεί την πηγή δύναμης των ΗΠΑ. Δύσκολο εγχείρημα για την Ουάσιγκτον να διαδραματίσει καίριο ρόλο σε δύο μέτωπα αλλά όχι αδύνατο. Για να το επιτύχουν θα πρέπει οι ίδιες να εκσυγχρονιστούν και να δώσουν μεγαλύτερη έμφαση σε τομείς όπως η καινοτομία, η εκπαίδευση, η ισορροπία διπλωματίας και στρατιωτικής χρήσης καθώς και στην ποιότητα του πολιτικού τους προσωπικού (Brzezinski 2012, 17/08/2018).

Το δυτικό μπλοκ, όπως αναφέραμε παραπάνω, θα πρέπει να παραμείνει αρραγές. Αυτό θα επιτευχθεί με την διατήρηση στενών σχέσεων με την Ευρώπη, ο εμπορικός πόλεμος με την Ε.Ε. είναι εντελώς ανεπίτρεπτος από την στιγμή που προκαλεί ρωγμές στην συμμαχία ΗΠΑ-Ε.Ε., την πίστη στο ΝΑΤΟ. Η παρούσα διεθνής συγκυρία αποκαλύπτει πως μάλλον η Ρωσία και η Τουρκία απομακρύνονται από την Δύση γεγονός που οι ΗΠΑ πρέπει να αναστρέψουν καθώς, ειδικά η Ρωσία, αποτελεί την γεωπολιτική γέφυρα μεταξύ Δύσης και Ανατολής η οποία θα πρέπει να παραμείνει ανοικτή. Ο Πρόεδρος Τραμπ θα πρέπει να συνεχίσει να προσφέρει ασφάλεια στην δυτική Ευρώπη και παράλληλα να ενθαρρύνει τις μεγάλες δυνάμεις της ηπείρου, Γαλλία, Γερμανία και ΗΒ να συνεργαστούν ακόμα στενότερα σε θέματα άμυνας και ασφάλειας καθώς θα είναι προς όφελος της δυτικής συμμαχίας. Επιπροσθέτως, το κόστος της συμμαχίας θα πρέπει να βαρύνει πιο ισορροπημένα τα κράτη-μέλη όμως αυτό δεν πρέπει επουδενί να αποτελέσει αιτία διάσπασης.

Η Δύση αντιμετωπίζει πολλές προκλήσεις σε έναν κόσμο που αλλάζει με ταχύτατους ρυθμούς. Η πολιτική Τραμπ που προκαλεί από καιρό εις καιρό πολλές αντιδράσεις στο εσωτερικό και το εξωτερικό, η οικονομική κρίση που έπληξε την Ε.Ε., η σταδιακή αύξηση της ακροδεξιάς, η απομάκρυνση Ρωσίας-Τουρκίας από ο

δυτικό κόσμο, η έξοδος του ΗΒ από την Ε.Ε., που αποτέλεσε καίριο πλήγμα γοήτρου για την Ένωση, αποτελούν ορισμένες από τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο δυτικός κόσμος. Δυστυχώς, η δύση παρουσιάζεται στην πρόσφατη συγκυρία ως ένας θρυμματισμένος χώρος που παρακμάζει έναντι μιας δυναμικά αναπτυσσόμενης ανατολής. Μια εικόνα που πρέπει να ανατραπεί και μάλιστα γοργά.

Την ίδια στιγμή στην άλλη άκρη του κόσμου αναδύεται ο ασιατικός γίγαντας, η ΛΔΚ. Μέχρι σήμερα η σχέση της με τις ΗΠΑ δεν έχει εξελιχθεί σε μη αναστρέψιμο ανταγωνισμό αλλά έχει ενδυθεί τον μανδύα της εποικοδομητικής συνεργασίας παρ' όλο τον δεδομένο ανταγωνισμό. Το δίπολο ΗΠΑ-ΛΔΚ δεν είναι όμοιο με το αντίστοιχο του Ψυχρού Πολέμου ΗΠΑ-ΕΣΣΔ καθώς σήμερα φαίνεται να λείπει το στοιχείο της ιδεολογικής φόρτισης μιας και η ΛΔΚ δεν φαίνεται να επιθυμεί να εξάγει παγκοσμίως την ιδεολογία της και οι ΗΠΑ, πολύ σοφά, δεν έχουν φέρει στο επίκεντρο του ανταγωνισμού τους την ιδεολογία του κοινωνικού-οικονομικού συστήματος της ΛΔΚ παρ' όλες τις κατακρίσεις τους για την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εντός της κινέζικης επικράτειας (Brzezinski 2012, 17/08/2018). Επιπροσθέτως, η ΛΔΚ είναι διατιθέμενη να συνεργαστεί με τις δυτικές δημοκρατίες αρκεί οι τελευταίες να σέβονται την ίδια και το ιδιόμορφο πολιτικό και κοινωνικό της σύστημα. Η μη ιδεολογική φόρτιση του ανταγωνισμού μπορεί να ανατραπεί όταν η Δύση αποφασίσει να σκληρύνει την κριτική της στο Πεκίνο. Τότε ελλοχεύει ο κίνδυνος να μετατραπεί ο οικονομικός ανταγωνισμός σε ξεκάθαρη ιδεολογική σύγκρουση με απρόβλεπτα αποτελέσματα. Η ΛΔΚ θα πρέπει από την πλευρά της να δεχθεί τον διαμεσολαβητικό ρόλο των ΗΠΑ στην περιφέρειά της από την στιγμή που οι ΗΠΑ θα λάβουν υπόψη τους το ειδικό βάρος του Πεκίνου και τα συμφέροντά του στην περιφέρεια της ΝΑ Ασίας. Με τον τρόπο αυτό είναι πιθανότερο να εξομαλυνθούν οι σχέσεις της ΛΔΚ με τα κράτη της περιφέρειάς της και με τις ΗΠΑ κάτι που είναι προς το συμφέρον της. Επιπροσθέτως, οι ΗΠΑ θα πρέπει να αναγνωρίσουν πως η σταθερότητα στην Ασία θα πρέπει να επιβληθεί από μια ασιατική δύναμη. Η σταθερότητα στην Ανατολή περνά από την συνεργατική σχέση μεταξύ των ΗΠΑ, της Ιαπωνίας, της Ν. Κορέας και της ΛΔΚ με την εξομάλυνση των σχέσεων ΛΔΚ-Ιαπωνίας να βρίσκονται στην κορυφή της ατζέντας. Το ιστορικό προηγούμενο της συμφιλίωσης δύο ιστορικών εχθρών Γαλλίας-Γερμανίας, με τη διαμεσολάβηση των ΗΠΑ, δείχνει πόσο μπορεί να ενισχύσει την περιφερειακή σταθερότητα και ανάπτυξη.

Στο πλαίσιο της προσέγγισης Δύσης-Ανατολής θα πρέπει να επανεξεταστούν, από αμερικάνικης πλευράς, ορισμένες πρακτικές τους στην ευαίσθητη Σινική θάλασσα. Αρχικά θα πρέπει να επανεκτιμήσουν τη χρησιμότητα των αναγνωριστικών στρατιωτικών πτήσεων εντός των κινέζικων χωρικών υδάτων και ομοίως τις ναυτικές τους περιπολίες σε διεθνή ύδατα που ανήκουν όμως στην κινέζικη ΑΟΖ. Οι δύο αυτές πρακτικές των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων αποτελούν πρόκληση για το Πεκίνο το οποίο βρίσκεται σε διαδικασία ανάπτυξης των στρατιωτικών του δυνατοτήτων σε ξηρά, θάλασσα και αέρα με υπαρκτή πιθανότητα στο μέλλον να απαντήσει προκαλώντας απρόβλεπτες εξελίξεις στην Σινική θάλασσα (Brzezinski 2012, 17/08/2018). Τέλος, θα πρέπει στην περίπτωση της Ταϊβάν η πολιτική των ΗΠΑ να μην πλήξει τα άμεσα κινέζικα συμφέροντα καθώς θα αποτελούσε σοβαρό πλήγμα στις sino-αμερικανικές σχέσεις.

Η επίτευξη της ισορροπίας μεταξύ Δύσης και Ανατολής είναι εξαιρετικά επίπονη διαδικασία η οποία απαιτεί αμοιβαίους συμβιβασμούς και οπισθοχωρήσεις. Το διακύβευμα είναι εξαιρετικής σημασίας καθώς πρέπει όλες οι πλευρές να αντιληφθούν πως ο κόσμος την αυγή του 21ου αιώνα χαρακτηρίζεται από την εκμηδένιση των αποστάσεων, την αμεσότητα της επικοινωνίας και την τεράστια διασύνδεση των οικονομικών συναλλαγών. Αποτέλεσμα είναι να βρισκόμαστε εντός ενός παγκοσμίου χώρου στον οποίο τίποτα δεν είναι απομακρυσμένο αλλά όλα αλληλοεξαρτώνται. Η σχέση της Δύσης και της Ανατολής, ΗΠΑ και ΛΔΚ, μπορεί να μετατραπεί σε αμοιβαία συνεργατική ή αμοιβαία καταστροφική ανάλογα τις επιλογές που θα κάνουν οι ηγεσίες των δύο μεγαλύτερων δυνάμεων του διεθνούς συστήματος.

Σε τελική ανάλυση ας μη λησμονούμε πως όταν αναφερόμαστε στο ηγεμονικό ανταγωνιστικό δίπολο ΗΠΑ-ΛΔΚ μιλούμε ταυτόχρονα για δύο πυρηνικές δυνάμεις οι οποίες μπορούν να προκαλέσουν καταστροφές η μια στην άλλη, αλλά και στον πλανήτη συνολικά, σε κλίμακα άνευ προηγουμένου. Ο φόβος της αμοιβαίας εξολόθρευσης η οποία θα είναι το αναπόφευκτο κόστος στην περίπτωση ενός πυρηνικού πολέμου (Nye Jr., σελ. 29) ίσως σταθεί για ακόμα μια φορά η αιτία για τη μη διολίσθηση του υπαρκτού ανταγωνισμού σε απευθείας στρατιωτική αντιπαράθεση. Η ύπαρξη των πυρηνικών όπλων αναδεικνύει την έμμεση προσέγγιση όπως ακριβώς και στον Ψυχρό Πόλεμο.

Επίλογος

ΗΠΑ-ΛΔΚ: Η σύγκρουση είναι αναπόφευκτη; Ερωτήματα για περαιτέρω έρευνα

Η ταχεία ανάδυση της ΛΔΚ θέτει στις ΗΠΑ ένα πολύ συγκεκριμένο γεωπολιτικό δίλημμα ασφαλείας. Είναι σαφές πως το μέγιστο συμφέρον των ΗΠΑ (διατήρηση της πρωτοκαθεδρίας στο διεθνές σύστημα) εξασφαλίζεται στην περίπτωση κατά την οποία το Πεκίνο εκδημοκρατιστεί, ανοίξει την οικονομία στη δύση και ενταχθεί πλήρως στο ευρύτερο ασιατικό πλαίσιο συνεργασίας στο οποίο φυσικά κυριαρχούν. Εντούτοις στην παρούσα διεθνή συγκυρία φαίνεται πως η χώρα δεν κινείται προς την κατεύθυνση του εκδημοκρατισμού καθώς το αστυνομικό κράτος συνεχώς αναπτύσσεται ελέγχοντας τις δραστηριότητες των κινέζων πολιτών. Η ανάπτυξη επιβραδύνεται με συνέπεια το κράτος να γίνεται ολοένα και αυταρχικότερο. Παράλληλα, ο εμπορικός πόλεμος που έχει ξεκινήσει με τις ΗΠΑ μέσω την επιβολής δασμών στα εισαγόμενα προϊόντα εκατέρωθεν και η μη διάθεση για την ανατίμηση του γουαν αποτελούν σαφή δείγματα για τις προθέσεις της κινεζικής ηγεσίας να μην ανοίξει την αγορά της στη δύση καθ' επιθυμία της τελευταίας. Το Πεκίνο μεθοδικά μετατρέπει την δεδομένη οικονομική του ισχύ σε στρατιωτική καθώς βρίσκεται σε εξέλιξη ένα εκτεταμένο πρόγραμμα ενίσχυσης των κινεζικών ενόπλων δυνάμεων, ειδικά του πολεμικού ναυτικού με τη συνεχή ναυπήγηση νέων μονάδων, ώστε να εξασφαλίσει τα συμφέροντά του στην σινική θάλασσα. Η ραγδαία κινεζική άνοδος προκαλεί ήδη αντιδράσεις στα υπόλοιπα κράτη της περιφέρειάς της εντείνοντας το δίλημμα ασφαλείας τους. Όποια αντίδραση των κρατών αυτών έναντι της κινεζικής ισχύος θα προκαλέσει μοιραία την κινεζική ανταπάντηση με την σύγκρουση να είναι αναπόφευκτη. Αν οι ΗΠΑ και η ΛΔΚ δείξουν διάθεση για συνεργασία και δεν επιλέξουν τη σύγκρουση, δηλαδή αποφύγουν την Παγίδα του Θουκυδίδη, θα πρέπει να προβούν σε αμοιβαίες υποχωρήσεις, οι οποίες θα είναι μεγαλύτερες για τις ΗΠΑ καθώς θα πρέπει τελικά να αναγνωρίσουν μια κινεζική ζώνη επιρροής στην περιφέρειά της. Το ερώτημα εδώ έγκειται στο πόσο μεγάλη θα είναι η κινεζική ζώνη επιρροής που είναι διατεθειμένες οι ΗΠΑ να αναγνωρίσουν; Αν συμπεριλάμβανε τα προπύργια των ΗΠΑ στην περιοχή δηλαδή την Νότια Κορέα, Ιαπωνία και Φιλιππίνες οι ΗΠΑ θα τα εγκατέλειπαν; Αυτό φυσικά θα σηματοδοτούσε την εκδίωξη των ΗΠΑ από το ανατολικό τμήμα της Ευρασίας με ανυπολόγιστες συνέπειες για την παγκόσμια πρωτοκαθεδρία τους μακροπρόθεσμα

καθώς δεν θα μπορούσαν να διαβεβαιωθούν με κανέναν τρόπο πως η ΛΔΚ δεν θα επεδίωκε να επεκτείνει την επιρροή της σε άλλες περιφέρειες, από την στιγμή ειδικά που θα είχε εξασφαλίσει την κυριαρχία στην δική της (Kissinger 2012, 17/08/2018). Μάλιστα, η ρεαλιστική θεωρία διδάσκει πως όταν μια δύναμη αποκτήσει με την ισχύ της τον έλεγχο της περιφέρειάς της, αργά η γρήγορα θα επιδιώξει να ελέγξει κι άλλες περιφέρειες με απώτερο σκοπό την παγκόσμια κυριαρχία.

Από την πλευρά της η ΛΔΚ θεωρεί τις ΗΠΑ ως το κύριο εμπόδιο για την ανάδειξή της σε περιφερειακή κι έπειτα παγκόσμια δύναμη. Επιπροσθέτως, ο παραδοσιακός πια σύμμαχος των αμερικανών στην περιοχή, η Ιαπωνία, αποτελεί τον κυριότερο εχθρό της αφού οι μνήμες από τα δεινά που υπέστησαν οι κινέζοι κατά την ιαπωνική κατοχή στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο δεν έχουν λησμονηθεί. Η ετερόκλητη συμμαχία που έχει σχηματίσει με την Ινδία και την Ρωσία στο πλαίσιο των BRICS αποτελεί μια προσπάθεια περιορισμού της αμερικανικής ηγεμονίας παγκοσμίως. Εντούτοις, στους κόλπους των BRICS δεν λείπουν οι ανταγωνισμοί και οι προστριβές καθώς οι κύριοι παίκτες βρίσκονται στην Ευρασία και έχουν αντικρουόμενα συμφέροντα. Άρα η ΛΔΚ θα επιλέξει να προκαλέσει τις γειτονικές χώρες κινδυνεύοντας να συνασπιστούν με τον μεγάλο αντίπαλό της, τις ΗΠΑ, ώστε να συγκροτήσουν συνασπισμό εναντίον της; Εναλλακτικά, θα προσεταιριστεί την Ιαπωνία με σκοπό να την απομακρύνει από την αμερικανική ομπρέλα ασφαλείας πλήττοντας ευθέως τα συμφέροντα των ΗΠΑ στην περιοχή; Τέλος, θα επιδιώξει την ένωση της κορεατικής χερσονήσου με απώτερο σκοπό να εκδιώξει την αμερικανική παρουσία από τον νότο; Σε όλα αυτά τα σενάρια η αντίδραση των ΗΠΑ πρωτίστως αλλά και των άλλων περιφερειακών δυνάμεων (Ιαπωνία, Ρωσία, Ταϊβάν, Κορέα, Φιλιππίνες, Μαλαισία, Ινδονησία, Πακιστάν) πόσο έντονη θα είναι; Στα ερωτήματα αυτά μόνον ο χρόνος έχει την απάντηση.

Είναι δεδομένο πως η κυρίαρχη στρατιωτική δύναμη στην περιοχή είναι η ΛΔΚ. Το κινεζικό πολεμικό ναυτικό εξοπλίζεται με φρενήρεις ρυθμούς καθώς έχει υιοθετήσει το νέο δόγμα της εκτός συνόρων ενεργής άμυνας (Brzezinski 1998). Βασική του επιδίωξη η ικανότητα απόκτησης θαλασσίου ελέγχου της Σινικής θάλασσας συμπεριλαμβανομένου του Στενού της Ταϊβάν. Η επιδίωξη αυτή φυσικά πλήττει τα συμφέροντα των υπολοίπων δυνάμεων της περιφέρειας αλλά και των ΗΠΑ καθώς η Σινική θάλασσα αποτελεί κύριο εμπορικό πέρασμα για την παγκόσμια ναυτιλία. Η Ιαπωνία είναι βέβαιο ότι θα αντιδράσει, ήδη το πράττει, αυξάνοντας την στρατιωτική της ικανότητα η οποία είναι η ποιοτικότερη στην περιοχή. Οι ιαπωνικές

ένοπλες δυνάμεις παρ' όλα αυτά θεωρούνται προέκταση των αμερικανικών που σταθμεύουν στην χώρα λειτουργώντας ως εγγυητές ασφαλείας (Brzezinski 1998).

Μέχρι πρότινος οι δύο χώρες ήταν πολύ διαφορετικές όσον αφορά το πολιτικό τους σύστημα και την κοινωνική δομή. Προέρχονται από εντελώς διαφορετικές πολιτισμικές καταβολές με αποτέλεσμα να έχουν χαοτικές διαφορές μεταξύ τους. Όμως το γεγονός αυτό δεν σημαίνει τελεσίδικα μια σύγκρουση των πολιτισμών ΗΠΑ-ΛΔΚ (Huntington 2017). Η πολιτισμική διαφορετικότητα μπορεί να οξύνει την σύγκρουση όμως δεν θα είναι αυτή η κύρια υπαίτιος για την Θουκυδίδεια παγίδα προς την οποία φαίνεται για την ώρα να οδεύουν οι δύο δυνάμεις. Είναι καταφανείς οι διαφορές στην αντίληψη των δύο χωρών για το κράτος, την διακυβέρνηση, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την δημοκρατία, το κοινωνικό σύνολο, τον χρόνο, την στρατηγική κουλτούρα και προσέγγιση στις παγκόσμιες υποθέσεις (Alisson 2018, 09/09/2018).

Η έντονη διαφοροποίηση των δύο δυνάμεων, όπως περιγράψαμε αδρομερώς παραπάνω, μέχρι σχετικά πρόσφατα λειτούργησε ως παράγοντας σύγκλισης καθώς δεν περιπλέκονταν τα συμφέροντα Ουάσιγκτον-Πεκίνου. Ένα άλλο χαρακτηριστικό της σύγχρονης εποχής που διαδραματίζει σημαντικό ρόλο και διαφοροποιεί την σύγκρουση ΗΠΑ-ΛΔΚ από την σχετικά πρόσφατη του Ψυχρού Πολέμου ΗΠΑ-ΕΣΣΔ είναι ο παγκοσμιοποιημένος κόσμος που χαρακτηρίζεται από έντονη αλληλεπίδραση (Leonard 2014, 09/09/2018). Ως εκ τούτου στο σύγχρονο κόσμο της παγκοσμιοποίησης οι μεγάλες δυνάμεις ανταγωνίζονται με το κύρος και όχι την ιδεολογία. Η αρμονική συμβίωση των εντελώς διαφορετικών δυνάμεων ΗΠΑ-ΛΔΚ ήταν εφικτή εξαιτίας της διαφορετικής τους υπόστασης και πολιτικής κατεύθυνσης. Η μεν ΗΠΑ ως η παγκόσμια υπερδύναμη βασίστηκε στην παρεμβατική εξωτερική πολιτική ώστε να προασπίσει την πρωτοκαθεδρία της ενώ η ΛΔΚ αντιλαμβανόμενη το έλλειμμα ισχύος της σε σύγκριση με τις ΗΠΑ λειτούργησε με γνώμονα την *ειρηνική άνοδο*.

Αυτή η αλληλοσυμπλήρωση των δύο δυνάμεων ουσιαστικά τελείωσε με την οικονομική κρίση του 2008 καθώς τότε οι δύο ηγεσίες αποφάσισαν να εξισορροπήσουν την μεταξύ τους οικονομική σχέση ανασχεδιάζοντας τις πολιτικές τους τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Στον οικονομικό τομέα η σύγκλιση στους τρόπους παραγωγής και κατανάλωσης οδηγούν τις δύο δυνάμεις σε τροχιά σύγκρουσης. Σε επίπεδο εξωτερικής πολιτικής η σύγκλιση είναι επίσης εμφανής καθώς η ΛΔΚ προσπαθεί να διαχειριστεί την ολοένα αυξανόμενη ισχύ κι επιρροή της

(Leonard 2014, 09/09/2018). Σε στρατηγικό επίπεδο η κινέζικη ηγεσία φαίνεται να εγκαταλείπει την ειρηνική άνοδο διεκδικώντας πιο σθεναρά τα συμφέροντα της χώρας στο εξωτερικό. Ακόμα και η παραδοσιακή αποστροφή της ΛΔΚ προς τις σταθερές συμμαχίες ίσως αλλάξει καθώς το Πεκίνο εξετάζει την ανάπτυξη συμμαχιών με χώρες της Κεντρικής και ΝΑ Ασίας, της Ρωσίας προσφέροντας εγγυήσεις για την ασφάλειά τους αλλά ακόμα δεν φαίνεται διατεθειμένη να αντικαταστήσει τις ΗΠΑ ως χωροφύλακα από τις περιοχές που οι τελευταίες αποσύρονται (Leonard 2014, 09/09/2018). Παράλληλα με την δυναμική δραστηριότητα της ΛΔΚ στο διεθνές σύστημα, οι ΗΠΑ προσπαθούν να περιορίσουν την δαπανηρή στρατιωτική εμπλοκή τους σε όλες τις περιφέρειες του πλανήτη καθώς αντιμετωπίζουν και οι ίδιες οικονομικές δυσχέρειες (συνεχώς διογκούμενο εξωτερικό χρέος) με άλλα μέσα όπως είναι οι οικονομικές κυρώσεις και την κινητοποίηση των συμμάχων τους σε πιο ενεργούς ρόλους. Ο πρωταρχικός σκοπός της αμερικανικής ηγεσίας επί προεδρίας Μπ. Ομπάμα ήταν η ένταξη της ΛΔΚ, στο υπό δυτική ηγεσία, διεθνές σύστημα (διεθνείς οργανισμούς) ώστε να ελεγχθεί. Όμως το Πεκίνο έχει αναπτύξει μια πολυμερή διπλωματία, στο πλαίσιο της οποίας απολαμβάνει την υποστήριξη πολλών αναπτυσσόμενων κρατών, που σκοπό έχει να αναδιαμορφώσει το διεθνές σύστημα προς όφελός του (Leonard 2014, 09/09/2018). Αυτήν την επιδίωξη της κινεζικής ελίτ η Δύση, με προεξέχουσα δύναμη τις ΗΠΑ, φαίνεται να μην έχει την διάθεση να την ικανοποιήσει. Ταυτόχρονα, λόγω της μεγάλης αλληλεπίδρασης στο πλαίσιο του παγκοσμιοποιημένου διεθνούς συστήματος, η Δύση δεν επιθυμεί να έρθει σε απευθείας αντιπαράθεση με το Πεκίνο και για τον λόγο αυτόν προωθεί οικονομικές συμφωνίες και συμφωνίες ασφαλείας με κράτη αποκλείοντάς το. Ομοίως, η ΛΔΚ δεν επιθυμεί απευθείας αντιπαράθεση με τη Δύση και για τον λόγο αυτό εργάζεται συστηματικά για να την παρακάμψει υπογράφοντας συμφωνίες ασφαλείας και εμπορικές με άλλες αναπτυσσόμενες δυνάμεις που είναι δυσανεσθημένες από την κατανομή της παγκόσμιας ισχύος σήμερα.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω μπορούμε να δώσουμε μια πειστική, κατά το δυνατόν, απάντηση στο κυριότερο ερώτημα το οποίο ανέκυψε από την παραπάνω μελέτη, **ποιο είναι το μέλλον των σχέσεων ΗΠΑ-ΛΔΚ;** Προς το παρόν η σχέση τους είναι αμφίθυμη καθώς χαρακτηρίζεται από ανταγωνισμό σε ορισμένους τομείς, ενίοτε έντονο και από συνεργασία σε ορισμένους άλλους. Για τους ρεαλιστές των διεθνών σχέσεων, η συνεργασία είναι απλώς ένα προπέτασμα καπνού καθώς δεν μπορεί το Νο1 με το Νο2 να συνεργαστούν σε ένα εξαιρετικά ανταγωνιστικό διεθνές σύστημα.

Η άποψη αυτή έχει στέρεες βάσεις. Η οικονομική δυναμική του ασιατικού γίγαντα δείχνει πως είναι θέμα χρόνου να ξεπεράσει σε όλους τους τομείς την σημερινή ηγέτιδα δύναμη, ΗΠΑ. Το Πεκίνο προσπαθεί, χρησιμοποιώντας το διεθνές σύστημα, το οποίο διαμορφώθηκε σε μεγάλο βαθμό από τις ΗΠΑ πριν ακόμα λήξει ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, να επεκτείνει τη διεθνή του επιρροή χωρίς από την άλλη να επιτρέπει σε υπέρμετρα μεγάλη δυτική διείσδυση στο εσωτερικό του. Η τακτική αυτή θυμίζει έντονα την άνοδο των ΗΠΑ στις αρχές του προηγούμενου αιώνα όταν χρησιμοποίησαν το διεθνές σύστημα το οποίο ήταν εν πολλοίς βρετανικής εμπνεύσεως με αποτέλεσμα να εκδιώξουν τελικά το ΗΒ από την πρωτοκαθεδρία που απολάμβανε για δύο αιώνες.

Η οικονομία και η διπλωματία είναι δύο πτυχές της σκληρής ισχύος. Η τρίτη πτυχή αφορά την στρατιωτική ισχύ, δηλαδή συνδέεται με τις ένοπλες δυνάμεις. Στον τομέα αυτόν είναι ακόμα αδιαμφισβήτητη η αμερικάνικη υπεροχή, σε συμβατικό και πυρηνικό επίπεδο, τόσο ποσοτικά όσο ποιοτικά (ανθρώπινο δυναμικό, τεχνολογία και τακτικές) έναντι της ΛΔΚ. Αυτό που μπορεί να αντιπαρατάξει το Πεκίνο είναι μια συνεχώς εξελισσόμενη ποιοτικά πολεμική μηχανή η οποία μπορεί να επιχειρεί τοπικά κυρίως στη Σινική θάλασσα. Είναι αλήθεια πως η ΛΔΚ με φρενήρεις ρυθμούς μετατρέπει την οικονομική της ισχύ σε στρατιωτική καθώς βρίσκεται σε εξέλιξη ένα τεράστιο εξοπλιστικό πρόγραμμα το οποίο έχει σκοπό να ενισχύσει τις δυνατότητες των κινεζικών ενόπλων δυνάμεων σε ξηρά, θάλασσα και αέρα. Ας μη λησμονούμε πως και οι δύο δυνάμεις διαθέτουν πυρηνικό οπλοστάσιο με το αμερικάνικο να υπερέχει ξεκάθαρα όπως σημειώσαμε παραπάνω. Φαίνεται πως η ηγεσία του ΚΚΚ επιθυμεί ένα ισχυρό πολεμικό ναυτικό, αεροπορία κι εκτεταμένες πυραυλικές δυνατότητες καθώς το θέατρο της μελλοντικής σύγκρουσης με τον μεγαλύτερο ανταγωνιστή θα είναι η Σινική θάλασσα κι ο ευρύτερος Δυτικός Ειρηνικός όπου εντοπίζονται οι βασικότερες κινέζικες διεκδικήσεις. Όμως η χερσαία δύναμη, ΛΔΚ, θα πρέπει να μετατραπεί σε ναυτική ώστε να μπορεί να κυριαρχήσει στον ηγεμονικό ανταγωνισμό με τις ΗΠΑ. Το θαλάσσιο στοιχείο στην σύγκρουση ΗΠΑ-ΛΔΚ φαίνεται πως θα είναι το κλειδί για την εξασφάλιση της παγκόσμιας κυριαρχίας. Τελικά, παρότι σε στρατιωτικό επίπεδο η κυριαρχία των ΗΠΑ είναι αδιαμφισβήτητη, ενδεικτικά αναφέρουμε πως για το οικονομικό έτος του 2019 ο Πρόεδρος Τραμπ υπέγραψε τον νόμο-προϋπολογισμό των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων ο οποίος αναμένεται να εκτιναχθεί στο αστρονομικό ποσό των 717 δισ. δολαρίων την ίδια στιγμή που ο αντίστοιχος κινέζικος αναμένεται να αγγίξει τα 150 δισ. δολάρια,

εντούτοις ο PLA είναι ήδη σε θέση να προκαλέσει απαράδεκτες απώλειες στις αμερικανικές δυνάμεις της Ασίας-Ειρηνικού δεικνύοντας για μια ακόμη φορά πως το κόστος που θα πρέπει να πληρώσει μια δύναμη για την παγκόσμια ηγεμονία θα είναι εξαιρετικά βαρύ. Επιπροσθέτως, η ανάλυση που προηγήθηκε έδειξε πως η εξάπλωση της ΛΔΚ στην περιφέρειά της δεν μπορεί να εμπεριέχει στοιχεία στρατιωτικής κατάκτησης των γειτόνων της διότι αυτά είναι κράτη με υπολογίσιμες ένοπλες δυνάμεις, πόρους και στρατιωτική παράδοση όπως η Ιαπωνία, Ν. Κορέα, Βιετνάμ, Ινδία, Ρωσία, Μαλαισία, Ινδονησία. Άρα η ΛΔΚ πρωτίστως θα πρέπει να αποφασίσει για ποιον λόγο, αμυντικό ή επιθετικό, χτίζει τις ένοπλες δυνάμεις της, ενώ και οι ΗΠΑ θα πρέπει να αναγνωρίσουν πως είναι απόλυτα λογικό η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου να μετατρέψει την ισχύ της κάποια στιγμή σε στρατιωτική, έστω μέχρι ενός ανεκτού βαθμού, χωρίς αυτό να συνιστά πρόκληση για την αμερικάνικη ηγεμονία.

Απόψεις οι οποίες είναι υπέρ της σύγκρουσης έναντι της συνεργασίας υπάρχουν και στις δύο πλευρές. Για τις ΗΠΑ η πεποίθηση στο εσωτερικό είναι ότι η χώρα μάχεται όλο τον μη δημοκρατικό κόσμο ως προπύργιο της ελευθερίας και της δημοκρατίας. Στον αντίποδα η ΛΔΚ θεωρεί πως οι ΗΠΑ είναι μια παρακμάζουσα υπερδύναμη η οποία επιδιώκει να εμποδίσει την άνοδο οποιασδήποτε δύναμης είναι σε θέση να την αμφισβητήσει. Υπό αυτό το πρίσμα η οποιαδήποτε συνεργασία μεταξύ των δύο δεν είναι τίποτε άλλο από μια προσπάθεια να εγκλωβιστεί ο αντίπαλος σε ένα ελεγχόμενο πλαίσιο. Μια από τις ελάχιστες παραμέτρους, εκτός της ύπαρξης πυρηνικών όπλων εκατέρωθεν, που συγκρατούν τον ανταγωνισμό σε αυτό το επίπεδο και δεν έχει διολισθήσει σε απευθείας σύγκρουση, είναι η μη ιδεολογική φόρτιση του η οποία, μέχρι στιγμής, δεν γίνεται συνειδητά από τις δύο πλευρές. Πράγματι η ηγεσία του ΚΚΚ δεν φαίνεται να επιδιώκει την εξαγωγή του πολιτικού-κοινωνικού και οικονομικού μοντέλου της ΛΔΚ, ενώ και οι ΗΠΑ δεν βάζουν ιδεολογικό πρόσημο στον ανταγωνισμό αποφεύγοντας επιμελώς να πλήξουν συνολικά την εικόνα του κινεζικού συστήματος. Όμως όσο εντείνεται ο ανταγωνισμός είναι πολύ εύκολο, αυτονόητο έως έναν βαθμό, η αντιπαράθεση να μεταφερθεί και στο ιδεολογικό επίπεδο και τότε θα μιλούμε για ξεκάθαρη σύγκρουση των δύο δυνάμεων.

Σε κάθε περίπτωση σήμερα ο στρατηγικός φόβος των δύο κρατών έχει ήδη εξελιχθεί σε ανταγωνισμό μεταξύ τους ο οποίος όμως παραμένει σε ελεγχόμενο πλαίσιο, οικονομικό και σε επίπεδο συμμαχιών-επιρροής. Στην περίπτωση κατά την

οποία αμφότερες οι δυο πλευρές αποτύχουν να κατανοήσουν τους στρατηγικούς φόβους της άλλης, εκδίωξη από την περιφέρεια και στρατηγική περικύκλωση, ο ειρηνικός ανταγωνισμός (στο οικονομικό-εμπορικό πεδίο) μπορεί να εξελιχθεί σε μια ανοικτή στρατιωτική σύγκρουση με απρόβλεπτη εξέλιξη (Allison 2017). Αν τελικώς ο ανταγωνισμός διολισθήσει σε ανοικτή σύγκρουση τότε το πιθανότερο είναι η σύγκρουση αυτή να μην έχει τα στοιχεία που είχε η αντίστοιχη των ΗΠΑ με την ΕΣΣΔ κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου. Συνεπώς, κανένα από τα στρατηγικά σχέδια των ΗΠΑ και ΛΔΚ για την ανάσχεση του αντιπάλου θα μπορούν να λειτουργήσουν στο παρόν σύστημα (Kissinger 2012, 17/08/2018). Η σύγκρουση ΗΠΑ-ΛΔΚ δεν θα είναι μια αναβίωση του Ψυχρού Πολέμου καθώς η ΛΔΚ δεν είναι η ΕΣΣΔ ενώ ισχύουν εντελώς διαφορετικές συνθήκες στο σημερινό διεθνές σύστημα το οποίο δεν είναι διπολικό αλλά μετασχηματίζεται σε πολύ-πολικό. Στο πλαίσιο αυτό οι σημερινές αδέσμευτες χώρες δεν θα αναγκαστούν να επιλέξουν πλευρά αλλά αντίθετα θα κινούνται στο μεταίχμιο των δύο δυνάμεων εξυπηρετώντας τα δικά τους συμφέροντα κατά το δοκούν.

Στον ανταγωνισμό ΗΠΑ-ΛΔΚ προσπαθήσαμε να τεκμηριώσουμε με επιχειρήματα την άποψη πως η δύση δεν πρέπει να εκλαμβάνει την κινέζικη πολιτική ως ενιαία καθώς υπάρχουν ανταγωνισμοί στο εσωτερικό. Επίσης, συντελούνται αλλαγές καθώς η από καιρό θεσπισμένη πολιτική του ενός παιδιού θα αρχίσει να έχει επιπτώσεις στο πολιτιστικό και κοινωνικό επίπεδο (Jacques 2012). Ακόμα και σε ρητορικό επίπεδο, στο αμερικάνικο στρατόπεδο τόσο δημοκρατικοί όσο και ρεπουμπλικάνοι αναφέρονται στην ΛΔΚ ως μια ανερχόμενη ανώριμη δύναμη που πρέπει να ωριμάσει. Η ΛΔΚ από την πλευρά της διαπιστώσαμε πως δεν αντιλαμβάνεται τον εαυτό της με αυτόν τον τρόπο καθώς θεωρεί πως είναι παραδοσιακή δύναμη η οποία επέστρεψε στο διεθνές προσκήνιο μετά την προσωρινή της εκπαραθύρωση από τους δυτικούς αποικιοκράτες κι απαιτεί τον σεβασμό.

Μια ευημερούσα και ισχυρή ΛΔΚ ίσως τελικά δεν είναι επιζήμια για τα αμερικανικά στρατηγικά συμφέροντα καθώς ο ανταγωνισμός τους δεν είναι πάντοτε ένα παίγνιο μηδενικού αθροίσματος. Σε τελική ανάλυση, η άνοδος της ΛΔΚ δεν πρέπει να θεωρείται μοναδικά ως αποτέλεσμα της αύξησης της ισχύος της, στρατιωτικής, οικονομικής, διπλωματικής, οι οποίες είναι δεδομένες αλλά και ως συνάρτηση της φυσικής κάμψης της ισχύος των ΗΠΑ. Ίσως το κλειδί του ανταγωνισμού στις ΗΠΑ να έγκειται όχι στην δαιμονοποίηση του αντιπάλου αλλά στον εκσυγχρονισμό των ίδιων ώστε να αντέξουν αυτήν την φυσική ηγεμονική

φθορά. (Kissinger 2012, 17/08/2018). *Το μέλλον του κόσμου βρίσκεται εν πολλοίς στα χέρια των δύο ηγεμονικών δυνάμεων, Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας.*

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση και ξενόγλωσση

Ευαγόρου, Ευαγόρας. 2010. *Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις από το 1923 έως σήμερα*. Αθήνα: Ποιότητα.

Ήφαιστος, Παναγιώτης. 2005. *Ιστορία, Φιλοσοφία και Θεωρία των Διεθνών Σχέσεων*. Αθήνα: Ποιότητα.

Ήφαιστος, Παναγιώτης. 2007. *Οι Διεθνείς Σχέσεις ως αντικείμενο επιστημονικής μελέτης στην Ελλάδα και στο εξωτερικό*. Αθήνα: Ποιότητα.

Κολιόπουλος, Κωνσταντίνος. 2008. *Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα έως σήμερα*. Αθήνα: Ποιότητα.

Κουσκουβέλης, Ηλίας. 2004. *Εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις*. Αθήνα: Ποιότητα.

Παπασωτηρίου, Χαράλαμπος. 2009. *Η διεθνής πολιτική στον 21ο αιώνα*. Αθήνα: Ποιότητα.

Πετρόπουλος, Σωτήρης, Αστέρης Χουλιάρας. 2013. *Η Κίνα και οι άλλοι. Οι σχέσεις της Κίνας με την Ευρώπη και τον κόσμο*. Αθήνα: Παπαζήση.

Πλατιάς, Αθανάσιος. 1995. *Το νέο διεθνές σύστημα. Ρεαλιστική προσέγγιση διεθνών σχέσεων*. Αθήνα: Παπαζήση.

Φούσκας, Βασίλειος. 2009. *Αυτοκρατορία και Πόλεμος*. Αθήνα: Ποιότητα.

Allison, Graham. 2018. *DESTINED FOR WAR: Can America and China Escape Thucydides's Trap?*. New York: First Mariner Books.

Baylis, John, Steve Smith, and Patricia Owens. 2011. *The globalization of power politics: An Introduction to International Relations*. New York: Oxford University Press.

Braudel, Fernand. 2007. *Γραμματική των Πολιτισμών*. Αθήνα: Μ.Ι.Ε.Τ.

Brzezinski, Zbigniew. 1998. *Η Μεγάλη Σκακιέρα*. Αθήνα: Λιβάνη.

Bull, Hedley. 2007. *Η άναρχη κοινωνία*. Αθήνα: Ποιότητα.

Carr, Edward Hallett. 2000. *Η εικοσαετής κρίση 1919-1939*. Αθήνα: Ποιότητα.

Corbett, Julian. 1972. *Some principles of maritime strategy*. London: Conway Maritime Press.

Feldman, Noah. 2015. *Cool War: The Future of Global Competition*. New York: Random House, An Imprint Of Penguin Random House Llc.

- Giplin, Robert. 1995. *Η πολιτική οικονομία των διεθνών σχέσεων*. Αθήνα: Gutenberg.
- Humphrey, Hawksley. 2018. *Asian Waters*. New York: The Overlook Press.
- Huntington, Samuel. 2017. *Η σύγκρουση των Πολιτισμών και ο ανασχηματισμός της Παγκόσμιας Τάξης*. Αθήνα: Πατάκης.
- Jacques, Martin. 2012. *When China Rules the World: The end of the Western World and the Birth of a New Global Order*. New York: Penguin Books.
- Alfred Thayer Mahan. 1957. *The Influence of Sea Power upon History, 1660-1783, Etc*. New York: Sagamore Press.
- Marshall, Tim. 2019. *Αιχμάλωτοι της γεωγραφίας*. Αθήνα: Διόπτρα.
- Mearsheimer, John. 2009. *Η τραγωδία της πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων*. Αθήνα: Ποιότητα.
- Morgenthau, Hans J. 1978. *Politics Among Nations*. New York: Alfred A. Knopf.
- Nye, Joseph S. 2011. *The future of Power*. New York: Publicaffairs.
- Paret, Peter. 2010. *Makers of Modern Strategy: From Machiavelli to the Nuclear Age*. Oxford: Clarendon Press.
- Scott, David. 2013. *India Review, vol. 12*. New York: Taylor&Francis Group.
- Summary of 2018 National Defense Strategy of United States of America*. Department of State.
- Watson, Adam. 2010. *Η εξέλιξη της διεθνούς κοινωνίας*. Αθήνα: Ποιότητα.
- Wight, Martin. 2005. *Διεθνής Θεωρία, τα Τρία Ρεύματα της Σκέψης*. Αθήνα: Ποιότητα.
- Οικονόμου, Γεώργιος. 2014. “Τα Διλήμματα Σε ΗΠΑ Και Κίνα | Foreign Affairs - Hellenic Edition.” Foreignaffairs.Gr. 2014. <http://www.foreignaffairs.gr/articles/70044/georgios-k-oikonomoy/ta-dilimmata-se-ipa-kai-kina?page=show>". 18/08/2018
- Cooley, Alexander. 2012. “Καινούργιο «Μεγάλο Παιχνίδι» Στην Κεντρική Ασία | Foreign Affairs - Hellenic Edition.” Foreignaffairs.Gr. 2012. <http://www.foreignaffairs.gr/articles/68912/alexander-cooley/kainourgio-%C2%ABmegalopaixnidi%C2%BB-stin-kentriki-asia>. 08/09/2018
- Erickson, Andrew S, and Conor M Kennedy. 2016. “Οι Θαλάσσιες Πολιτοφυλακές Της Κίνας | Foreign Affairs - Hellenic Edition.” Foreignaffairs.Gr.

2016. <http://www.foreignaffairs.gr/articles/70870/andrew-s-erickson-kai-conor-m-kennedy/oi-thalassies-politofylakes-tis-kinas>. 16/08/2018

Graham Allison., "Κίνα Vs Αμερική", Foreign Affairs, <http://www.foreignaffairs.gr/articles/71754/graham-allison/kina-vs-ameriki>. 09/09/2018

Green, Michael J. 2013. "Προστατεύοντας Τις Θάλασσες | Foreign Affairs - Hellenic Edition." Foreignaffairs.Gr. 2013. <http://www.foreignaffairs.gr/articles/69601/michael-j-green/prostateyontas-tis-thalasses?page=show>. 16/08/2018

Khanna, Parag. 2016. "Η νέα κούρσα εξοπλισμών | Foreign Affairs - Hellenic Edition." Foreignaffairs.Gr. 2014. <http://www.foreignaffairs.gr/articles/70699/parag-khanna/i-nea-koyrsa-eksoplismon?page=show>. 18/08/2018

Kissinger, Henry A. 2012. "Το Μέλλον Των Σχέσεων ΗΠΑ – Κίνας | Foreign Affairs - Hellenic Edition." Foreignaffairs.Gr. 2012. <http://www.foreignaffairs.gr/articles/68781/henry-a-kissinger/to-mellon-ton-sxeseon-ipa-%E2%80%93-kinas>. 17/08/2018

Klare, Michael T. 2013. "Οι ΗΠΑ Οδεύουν Προς Την Θάλασσα Της Νότιας Κίνας | Foreign Affairs - Hellenic Edition." Foreignaffairs.Gr. 2013. <http://www.foreignaffairs.gr/articles/69206/michael-t-klare/oi-ipa-odeyoun-pros-tin-thalassa-tis-notias-kinas>. 14/08/2018

Landler, Mark. 2018. *Trump leaves US and China on tip of new Cold War*, The New York Times. 20/09/2018

Leonard, Mark. 2014. "Γιατί η Σύγκλιση Θρέφει Την Σύγκρουση | Foreign Affairs - Hellenic Edition." Foreignaffairs.Gr. 2014. <http://www.foreignaffairs.gr/articles/69633/mark-leonard/giati-i-syglisi-threfei-tin-sygroysi>. 09/09/2018

Stokes, Jacob, and Alexander Sullivan. 2015. "Η Σινο-Ρωσική Προσέγγιση | Foreign Affairs - Hellenic Edition." Foreignaffairs.Gr. 2015. <http://www.foreignaffairs.gr/articles/70465/jacob-stokes-kai-alexander-sullivan/i-sino-rosiki-proseggisi>. 12/08/2018

Tankersley, Jim. Bradsher Keith. 2018. *Trump hits China with new tariffs*, The New York Times. 18/09/2018

Welch, David A. 2013. "Τι Είναι η Ζώνη Αναγνώρισης Αεράμυνας; | Foreign Affairs - Hellenic Edition." Foreignaffairs.Gr. 2013.

<http://www.foreignaffairs.gr/articles/69608/david-a-welch/ti-einai-i-zoni-anagnorisis-aeramynas?page=show>. 16/08/2018

Wyne, Ali. 2015. “Ανατολικά από τα νοτιοδυτικά | Foreign Affairs - Hellenic Edition.” Foreignaffairs.Gr.2015 <http://www.foreignaffairs.gr/articles/70203/ali-wyne/anatolika-apo-ta%E2%80%A6-notiodytika?page=show>. 18/08/2018

Xuetong, Yan. *The Chinese power in a divided world*. Foreign Affairs, Issue 58

Zbigniew Brzezinski. 2012. “Ασκήσεις Ισορροπίας Μεταξύ Ανατολής Και Δύσης | Foreign Affairs - Hellenic Edition.” Foreignaffairs.Gr. 2012. <http://www.foreignaffairs.gr/articles/68700/zbigniew-brzezinski/askiseis-isorropias-metaksy-anatolis-kai-dysis?page=show>. 17/08/2018

Πηγές Εικόνων

AFP

CNN

Reuters